สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจ สินค้าเกษตรที่สำคัญ

จังหวัดสงขลา

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2560

การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญ
จังหวัดสงขลา

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2560

บทสรุปผู้บริหาร

การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตร เพื่อเป็นทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต ในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map จังหวัดสงขลา

การศึกษาการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตร เพื่อเป็นทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ตามแผนที่ Agri-Map จังหวัดสงขลา โดยศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนสินค้า TOP 4 ระดับจังหวัด ควบคู่ไปกับการศึกษา Demand และ Supply ของสินค้า TOP 4 และสินค้าทางเลือก เพื่อเสนอแนะมาตรการในการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าในพื้นที่ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือกในระดับพื้นที่

ผลการศึกษา พบว่า การผลิตข้าวนาปีจังหวัดสงขลา ปี 2559/60 พื้นที่เหมาะสมมากให้ผลผลิต 673 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่ไม่เหมาะสมให้ผลผลิต 610 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตรวมในพื้นที่เหมาะสมมากมีต้นทุน 4,470.25 บาทต่อไร่ ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุน 4,414.34 บาทต่อไร่ โดยราคาผลผลิตที่ขายได้ที่ความชื้น 25% ขึ้นไปราคากิโลกรัมละ 8.38 บาท ทำให้พื้นที่เหมาะสมมากได้ผลตอบแทน 5,636.14 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสมที่ได้ผลตอบแทน 5,113.64 บาทต่อไร่ ดังนั้น พื้นที่เหมาะสมมากจะได้รับผลตอบแทนสุทธิ 1,165.89 บาทต่อไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสมจะได้รับผลตอบแทนสุทธิ 699.30 บาทต่อไร่

การผลิตยางพาราจังหวัดสงขลา พบว่า พื้นที่เหมาะสมมากให้ผลผลิต 299.03 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่ไม่เหมาะสมให้ผลผลิต 243.07 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตรวมในพื้นที่เหมาะสมมากมีต้นทุน 12,866.03 บาทต่อไร่ ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุน 12,698.35 บาทต่อไร่ โดยผลผลิตที่ขายได้มีราคา 46.94 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้พื้นที่เหมาะสมมากได้ผลตอบแทน 14,036.47 บาทต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสมที่ได้ผลตอบแทน 11,409.71 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ เนื่องจากผลผลิตที่สูงกว่าไร่ละ 55.96 กิโลกรัม ดังนั้น พื้นที่เหมาะสมมากจะได้รับผลตอบแทนสุทธิ 1,170.44 บาทต่อไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสมจะได้รับผลตอบแทนสุทธิ -1,288.64 บาทต่อไร่

การผลิตสุกรของจังหวัดสงขลา พบว่า มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 5,782.62 บาทต่อตัว มีราคาเฉลี่ย 72.40 บาทต่อกิโลกรัม มีน้ำหนักเฉลี่ยอยู่ที่ตัวละ 100.69 กิโลกรัม มีผลตอบแทน 7,289.96 บาทต่อตัว คิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 1,507.34 บาทต่อตัว

การผลิตโคเนื้อของจังหวัดสงขลา พบว่า มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 17,962.47 บาทต่อตัว มีราคาเฉลี่ย 85.19 บาทต่อกิโลกรัม มีน้ำหนักเฉลี่ยอยู่ที่ตัวละ 248 กิโลกรัม มีผลตอบแทน 21,127 บาทต่อตัว คิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 3,164.65 บาทต่อตัว

แนวทางการบริหารจัดการทางเลือกสำหรับการปรับเปลี่ยนทดแทนข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีสินค้าพืช (TOP 4) พบว่า ยางพาราสามารถปลูกทดแทนข้าวได้ 36,261 ไร่ จากพื้นที่ปลูกข้าวรวม 421,948 ไร่ โดยยางพาราให้ผลตอบแทนสุทธิ 1,170.44 บาทต่อไร่ ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว อย่างไรก็ตาม การปลูกยางพาราทดแทนในพื้นที่ปลูกข้าว เกษตรกรอาจมีความเสี่ยง เนื่องจากยางพาราเป็นพืชอายุยืน ราคามีความผันผวน และต้องใช้เวลาในการปลูกประมาณ 7 ปี จึงจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ประกอบกับวิถีชีวิตภูมิสังคมที่แตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ กรณีสินค้าปศุสัตว์ (TOP 4) พบว่า

ข้าว มีผลตอบแทนสุทธิ 699.30 บาทต่อไร่ สุกรมีผลตอบแทนสุทธิ 1,507.34 บาทต่อตัว และโคเนื้อมีผลตอบแทนสุทธิ 3,164.65 บาทต่อตัว ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว กรณีปาล์มน้ำมัน พบว่า ปาล์มน้ำมันสามารถปลูกทดแทนข้าวได้ 384,094 ไร่ จากพื้นที่ปลูกข้าวรวม 421,948 ไร่ โดยปาล์มน้ำมันให้ผลตอบแทนสุทธิ 5,661.49 บาทต่อไร่ ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว และกรณีพืชผัก พบว่า พริกเขียวมันมีรายได้สุทธิสูงสุด 26,681.30 บาทต่อไร่ รองลงมาคือ คะน้า 11,632.43 บาทต่อไร่ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่างๆ ของเกษตรกร รวมถึงความเอาใจใส่และความสนใจของเกษตรกร ส่วนกรณีพืชทางเลือกใหม่สำหรับพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ซึ่งเป็นการพิจารณาทางเลือกสำหรับเกษตรกรเพื่อการตัดสินใจ พบว่า ในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เกษตรกรบางรายมีการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการทำนา เช่น กล้วยหอมทอง ดาวเรืองตัดดอก และหญ้าหวายข้อ ซึ่งให้ผลตอบแทนมากกว่าข้าว และเป็นพืชที่มีศักยภาพทางการตลาดที่ดี

แนวทางการบริหารจัดการทางเลือกกิจกรรมเสริมการเพาะปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ภายใต้สถานการณ์ยางพาราราคาตกต่ำ เกษตรกรควรหันมาพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น ลดความเสียงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยหันมาปลูกพืชแซม พืชร่วม หรืออาชีพเสริมรายได้ในสวนยาง เช่น การปลูกสับปะรด มะละกอ ผักเหลียง สละ และการทำปศุสัตว์ เป็นต้น พร้อมทั้งน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

ทั้งนี้ แนวทางการบริหารจัดการทางเลือกเพื่อการปฏิบัติในระดับพื้นที่ ต้องพิจารณาความสอดคล้องในบริบทที่ครอบคลุมมิติด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และให้ความความสำคัญกับการบริหารพืชทางเลือก (Commodity) การบริหารจัดการตามศักยภาพพื้นที่ (Area Approach) ควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะ การสร้างความเข้าใจและการสื่อสารให้เกษตรกรเข้าใจความหมายของพื้นที่เหมาะสมมากและพื้นที่ไม่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจและตระหนักรู้ เกิดการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวดำเนินกิจกรรมการผลิตในรูปแบบที่เหมาะสม โดยสินค้าที่ปรับเปลี่ยนเพื่อปลูกทดแทนสินค้าเดิมต้องมีความเป็นไปได้ทางการตลาด มีระบบการบริหารจัดการควบคุมที่ดีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสินค้าเกษตรในพื้นที่ล้นตลาด รวมถึงควรมองหาสินค้าที่มีความน่าสนใจในเชิงอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือสิ่งที่หายากในปัจจุบัน แล้วนำมาพัฒนาให้มีความน่าสนใจ ทั้งนี้ ควรขับเคลื่อนโดยอาศัยกระบวนการประชารัฐ โดยคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรเป็นหลัก บนพื้นฐานกลไกของอุปสงค์และอุปทาน รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะสร้างความยั่งยืนให้แก่พื้นที่ต่อไป

คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยวิเคราะห์ความเหมาะสมของดินกับปัจจัยความต้องการของพืชแต่ละชนิดตามสภาพที่มีการปลูกพืช ร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ เขตป่าไม้ตามกฎหมาย เขตพื้นที่โครงการชลประทาน นอกจากนั้นยังได้กำหนดการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เพื่อจัดการผลผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยในเขตพื้นที่เหมาะสมจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และเขตพื้นที่ไม่เหมาะสมจะเป็นการส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนเป็นการผลิตสินค้าเกษตรอื่นๆ หรือพืชทางเลือกที่เหมาะสม ประกอบกับนโยบายแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map : Agricultural Map for Adaptive Management) ได้มุ่งเน้นวางแผนทำเกษตรแบบยั่งยืน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การลดต้นทุนและการสร้างโอกาสทางการแข่งขัน และให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มโอกาสทางการแข่งขัน รวมถึงผลิตสินค้าตรงความต้องการของตลาด

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จึงได้ทำการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสินค้าที่สำคัญ (Zoning) โดย Agri - Map จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในมิติด้านกายภาพเศรษฐกิจในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) พร้อมทั้งแนวทางเลือกเพื่อการปรับเปลี่ยนในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ไปสู่สินค้าเกษตรที่มีผลตอบแทนสูงกว่า เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจของเกษตรกร และเป็นแผนส่งเสริมการผลิตทางเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ต่อไป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กันยายน 2560

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	**ก-ข**
คำนำ	**ค**
สารบัญ	**ง**
สารบัญตาราง	**จ-ฉ**
สารบัญภาพ	**ช**
บทที่ 1 บทนำ	**1**
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 วิธีการศึกษา	2
1.5 กรอบแนวคิด	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.7 คำนิยามศัพท์	7
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสงขลา	**9**
2.1 ลักษณะทางกายภาพ	9
2.2 ด้านเศรษฐกิจ	15
2.3 ด้านการเกษตร	16
2.4 ปัจจัยพื้นฐานด้านการตลาด	21
บทที่ 3 ผลการศึกษาวิเคราะห์	**23**
3.1 สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดสงขลา	23
3.2 สินค้าเกษตรทางเลือกและสินค้าเกษตรเสริม	52
บทที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ	**61**
4.1 สรุป	61
4.2 ข้อเสนอแนะ	66
บรรณานุกรม	**69**

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	อุณหภูมิจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559	10
ตารางที่ 2	ปริมาณน้ำฝนจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559	10
ตารางที่ 3	ครัวเรือนประชากรและครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดสงขลา ปี 2558	11
ตารางที่ 4	การใช้ที่ดินจังหวัดสงขลา ปี 2558	12
ตารางที่ 5	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรจังหวัดสงขลา ปี 2558	12
ตารางที่ 6	โครงการชลประทานที่สำคัญในจังหวัดสงขลา	14
ตารางที่ 7	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรจังหวัดสงขลา ปี 2558	16
ตารางที่ 8	ข้าวนาปี : ผลพยากรณ์เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560 (ความชื้น 15%)	16
ตารางที่ 9	ข้าวนาปรัง : ผลพยากรณ์เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560	17
ตารางที่ 10	ปาล์มน้ำมัน : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560	17
ตารางที่ 11	เงาะ : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ปี 2556-2560	18
ตารางที่ 12	ทุเรียน : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560	18
ตารางที่ 13	มังคุด : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560	18
ตารางที่ 14	ลองกอง : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560	19
ตารางที่ 15	ไก่เนื้อ : ผลพยากรณ์จำนวนตัว และปริมาณการผลิต ปี 2556-2559	19
ตารางที่ 16	ไก่ไข่ : ผลพยากรณ์จำนวนตัว และปริมาณการผลิต ปี 2556-2559	20
ตารางที่ 17	สุกร : ผลพยากรณ์จำนวนตัว และปริมาณการผลิต ปี 2556-2559	20
ตารางที่ 18	กุ้งกุลาดำ : ผลพยากรณ์เนื้อที่เพาะเลี้ยง ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560	21
ตารางที่ 19	กุ้งขาวแวนนาไม : ผลพยากรณ์เนื้อที่เพาะเลี้ยง ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560	21
ตารางที่ 20	แหล่งรับซื้อ สหกรณ์การเกษตร และโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสงขลา	22
ตารางที่ 21	พื้นที่ปลูกข้าวตามความเหมาะสมทางกายภาพ ปี 2557	23
ตารางที่ 22	พื้นที่ปลูกข้าวนาปี และผลผลิตข้าว จังหวัดสงขลา ปี 2558/59-2559/60	25
ตารางที่ 23	พันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัดสงขลา ปีเพาะปลูก 2558/59	26
ตารางที่ 24	ต้นทุนการผลิตข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60ของจังหวัดสงขลา แยกตามความเหมาะสมของพื้นที่	28
ตารางที่ 25	บัญชีสมดุลสินค้าข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2559-2560 ระหว่างเดือนตุลาคม 2559 –มิถุนายน 2560 จังหวัดสงขลา	30
ตารางที่ 26	พื้นที่ปลูกยางพาราตามความเหมาะสมทางกายภาพ ปี 2557	31

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 27	เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีด ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดสงขลา ปี 2555 – 2559	33
ตารางที่ 28	เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีด ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดสงขลา ปี 2559 รายอำเภอ	33
ตารางที่ 29	ข้อมูลเนื้อที่ให้การสงเคราะห์ ปี 2559	34
ตารางที่ 30	ปริมาณผลผลิตยางพารารายเดือนของจังหวัดสงขลา ปี 2559	35
ตารางที่ 31	ต้นทุนการผลิตยางพารา ปี 2559 จังหวัดสงขลา แยกตามความเหมาะสมของพื้นที่	36
ตารางที่ 32	ประมาณการบัญชีสมดุลยางพาราจังหวัดสงขลา ปี 2560	39
ตารางที่ 33	จำนวนสุกรและเกษตรกรของจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559	40
ตารางที่ 34	จำนวนสุกรและเกษตรกรของจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559 รายอำเภอ	40
ตารางที่ 35	ต้นทุนการผลิตสุกร ปี 2559 จังหวัดสงขลา	41
ตารางที่ 36	ราคาสุกรมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ ณ หน้าฟาร์ม เฉลี่ยรายเดือน ปี 2558 – 2559	43
ตารางที่ 37	ราคาสุกรมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ ณ หน้าฟาร์ม เฉลี่ยรายอำเภอ ปี 2558 – 2559	43
ตารางที่ 38	ประมาณการสมดุลสุกร ปี 2560 จังหวัดสงขลา	44
ตารางที่ 39	จำนวนโคเนื้อและเกษตรกรของจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559	46
ตารางที่ 40	จำนวนโคเนื้อและเกษตรกรของจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559 รายอำเภอ	47
ตารางที่ 41	ต้นทุนการผลิตโคเนื้อ ปี 2559 จังหวัดสงขลา	48
ตารางที่ 42	ประมาณการสมดุลโคเนื้อ ปี 2560 จังหวัดสงขลา	51
ตารางที่ 43	ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีสินค้าพืช(TOP 4)	53
ตารางที่ 44	ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีสินค้าปศุสัตว์ (TOP 4)	54
ตารางที่ 45	ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีปาล์มน้ำมัน	55
ตารางที่ 46	ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีพืชผัก	57
ตารางที่ 47	ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีพืชทางเลือกใหม่	57
ตารางที่ 48	ทางเลือกกิจกรรมเสริมในพื้นที่ปลูกยางพาราไม่เหมาะสม (N) กรณีสินค้าปศุสัตว์ (TOP 4)	58
ตารางที่ 49	ทางเลือกกิจกรรมเสริมการปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีพืชแซม	59
ตารางที่ 50	ทางเลือกกิจกรรมเสริมการปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีพืชร่วม	59

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	แผนที่จังหวัดสงขลา	9
ภาพที่ 2	โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลาปี 2558	15
ภาพที่ 3	พื้นที่ปลูกข้าวตามความเหมาะสมของจังหวัดสงขลา	24
ภาพที่ 4	พื้นที่นาข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของแต่ละอำเภอในจังหวัดสงขลา	25
ภาพที่ 5	พันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัดสงขลา ปีเพาะปลูก 2558/59	27
ภาพที่ 6	วิถีการตลาดข้าวเปลือกของจังหวัดสงขลา	29
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกยางพาราตามความเหมาะสมของจังหวัดสงขลา	32
ภาพที่ 8	พื้นที่ปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของแต่ละอำเภอในจังหวัดสงขลา	32
ภาพที่ 9	วิถีการตลาดยางพาราจังหวัดสงขลา	37
ภาพที่ 10	วิถีการตลาดสินค้าสุกรจังหวัดสงขลา	42
ภาพที่ 11	วิถีการตลาดสินค้าโคเนื้อจังหวัดสงขลา	49
ภาพที่ 12	จำนวนพื้นที่ยางพาราที่สามารถปลูกทดแทนข้าว	53
ภาพที่ 13	จำนวนพื้นที่ปาล์มน้ำมันที่สามารถปลูกทดแทนข้าว	55

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การผลิตสินค้าเกษตรหลายชนิดของประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สาเหตุหลักเกิดจากคุณภาพของผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการ และในหลายสินค้าผลผลิตสินค้าเกษตรมีปริมาณมากเกินความต้องการของตลาด รวมทั้งเกษตรกรบางส่วนยังทำการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมน้อยหรือไม่เหมาะสมส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผลผลิตขาดคุณภาพ ทำให้ประสบปัญหาราคาตกต่ำ มีต้นทุนการผลิตสูง และเกิดภาระด้านงบประมาณให้กับภาครัฐที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือโดยการแทรกแซงราคา

การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม เป็นแนวคิดหนึ่งในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการจัดการและใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศเขตความเหมาะสมสำหรับการผลิต ประกอบด้วย ด้านพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ลำไย สับปะรดโรงงาน เงาะ ทุเรียน มังคุด กาแฟ มะพร้าว ด้านปศุสัตว์ ได้แก่ โคนม โคเนื้อ สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และด้านประมง ได้แก่ กุ้ง ปลานิล ปลาน้ำจืด โดยในการประกาศเขตความเหมาะสมการผลิต คำนึงถึงปัจจัยธรรมชาติที่เกี่ยวข้องและระดับความต้องการของพืช ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ แสงแดด ความชื้นสัมพัทธ์ (Land Suitability and Crop Requirement) การผลิตสินค้าเกษตรในปัจจุบัน (Existing Land Use) ประกอบกับได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปภาคการเกษตรในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เชิงรุกของทุกจังหวัด เน้นการวางแผน การผลิตให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงกายภาพและเชิงเศรษฐกิจ โดยได้มีการจัดทำแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agricultural Map for Adaptive Management : Agri-Map) เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการการผลิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ในมิติของปัจจัยการผลิต อุปสงค์และอุปทาน ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกรได้อย่างตรงจุด โดยยึดหลักการส่งเสริมกิจกรรมการผลิตที่เหมาะสมในพื้นที่การเกษตรตามแผนที่ Agri-Map คือ 1) พื้นที่ปลูกเหมาะสมระดับ (S1, S2) เน้นการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มโอกาสการแข่งขันสินค้าเกษตร 2) พื้นที่ปลูกเหมาะสมน้อย (S3) เน้นเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการบริหารจัดการฟาร์มให้ไปสู่ S1, S2 หรือปรับเปลี่ยนไปเป็นกิจกรรมทดแทนอื่น หากมีความเหมาะสมกว่าให้เป็นไปตามลักษณะภูมินิเวศและความสมัครใจของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ และ 3) พื้นที่ปลูกไม่เหมาะสม (N) เสนอทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตของเกษตรกร ทดแทนกิจกรรมการผลิตในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงตลาดรองรับสินค้าที่จะปรับเปลี่ยน ความพร้อมและทัศนคติในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตของเกษตรกรตามความสมัครใจ สภาพภูมินิเวศและสังคมของชุมชน และแหล่งเงินทุน/งบประมาณสนับสนุนการปรับเปลี่ยนของเกษตรกร ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จึงได้จัดทำการศึกษาวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดสงขลา เพื่อเสนอทางเลือกสำหรับการผลิตที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิต และสร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์ อุปทาน การเพิ่มมูลค่าด้วยการพัฒนามาตรฐานสินค้าและลดต้นทุนด้วยการจัดการ

ระบบขนส่งสินค้า (Logistics) รวมทั้ง จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map เป็นสินค้าทางเลือกอื่น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนสินค้าเกษตรที่มีมูลค่ามาก ซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจของจังหวัดจำนวน 4 ชนิด (สินค้า Top 4 ของจังหวัด) และสินค้าทางเลือก

1.2.2 เพื่อศึกษาอุปสงค์ อุปทาน ของสินค้าเกษตร Top 4 ของจังหวัด และสินค้าทางเลือก

1.2.3 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการ ในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าทางเลือก

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ศึกษาสินค้าเกษตรที่สำคัญซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจการเกษตรของจังหวัดสงขลา 4 ชนิด (Top 4) ได้แก่ ข้าวนาปี ยางพารา สุกร และโคเนื้อ โดยวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนเปรียบเทียบระหว่างการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) รวมทั้งวิเคราะห์เกี่ยวกับปริมาณการผลิต (Supply) และความต้องการสินค้า (Demand) ในระดับจังหวัด

1.3.2 ศึกษาพื้นที่ปลูกข้าว ในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) เพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตเป็นสินค้าทางเลือก และศึกษาพื้นที่ปลูกยางในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) เพื่อเพิ่มทางเลือกกิจกรรมเสริมการเพาะปลูก

1.3.3 ศึกษาสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพสำหรับผลิตทดแทนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสม ในพื้นที่จังหวัดสงขลา ได้แก่ ยางพารา สุกร โคเนื้อ ปาล์มน้ำมัน พืชผัก (พริกเขียวมัน คะน้า) กล้วยหอมทอง ดาวเรือง และหญ้าหวายข้อ

1.3.4 ศึกษาสินค้าทางเลือกที่มีศักยภาพ เพื่อเป็นกิจกรรมเสริมพื้นที่ปลูกยางพาราไม่เหมาะสมในจังหวัดสงขลา ได้แก่ สุกร โคเนื้อ สับปะรด กล้วยหอมทอง มะละกอ ยางพารา ผักเหลียงหน้าวัว ดาหลา สละ

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) อาทิ ข้อมูลต้นทุนการผลิต ข้อมูลอุปสงค์ อุปทานของสินค้า และสินค้าทางเลือกในการปรับเปลี่ยน เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกรในจังหวัด หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน องค์กรส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เป็นต้น

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) อาทิ ข้อมูลการจำแนกพื้นที่ความเหมาะสม เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร รายงานการศึกษา นโยบาย ข่าว บทความ วารสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากแผนที่ Agri-Map

1.4.2 การจัดเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิต

ใช้ข้อมูลจากแผนที่ Agri-Map ซึ่งจัดทำโดยกรมพัฒนาที่ดิน และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อตรวจสอบพื้นที่จริงของการผลิตสินค้าเกษตร 4 ชนิด ได้แก่ ข้าวนาปี ยางพารา สุกร และโคเนื้อ จากเกษตรกร ผู้นำชุมชน ภาครัฐและเอกชน ในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะความเหมาะสมทางกายภาพของพื้นที่ในจังหวัดเป็นรายอำเภอ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเหมาะสม (S1 / S2) โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ S1 ก่อน แต่ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอจะจัดเก็บในพื้นที่ S2 (เป็นพื้นที่สำรอง) และ 2) กลุ่มไม่เหมาะสม (N / S3) โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ N ก่อน แต่ถ้ามีกลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอจะจัดเก็บในพื้นที่ S3 (เป็นพื้นที่สำรอง) โดยมีลักษณะต้นทุนการผลิต แบ่งเป็น

1) กลุ่มข้าว พืชไร่ เป็นการปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นในแต่ละรอบการผลิต หรือรุ่น ต้นทุนการผลิตจะมีชุดเดียว

- จัดเก็บตัวอย่างจังหวัดละอย่างน้อย 2 อำเภอ หรือเกลี่ยกระจายตัวอย่างภายในขอบเขตจังหวัดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละพื้นที่ โดยในแต่ละลักษณะความเหมาะสม แยกกลุ่ม S1/S2 และ N/S3 กลุ่มละ 20 ตัวอย่าง

2) กลุ่มพืชไร่มีอายุ (การเก็บเกี่ยวมากกว่า 1 ครั้ง) เป็นการปลูกครั้งเดียว แต่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มากกว่าหนึ่งรอบ และต้นทุนการผลิตจะมีต้นทุนการผลิตปีที่ปลูก และต้นทุนถัดจากปีปลูกทุกปีจนถึงสิ้นสุดรุ่นการผลิต (รื้อทิ้ง) และคำนวณต้นทุนเฉลี่ย

- จัดเก็บตัวอย่างกระจายจังหวัดละอย่างน้อย 2 อำเภอ และสามารถเกลี่ยตัวอย่างภายในขอบเขตจังหวัดได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ เก็บ 20 ตัวอย่าง ให้แยกเก็บตัวอย่างเป็น 3 ลักษณะ เพื่อจะได้สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตตามโครงสร้างต้นทุนได้ เช่น อ้อยโรงงาน สับปะรดโรงงาน

3) กลุ่มไม้ผลไม้ยืนต้น เป็นการปลูกครั้งเดียว แต่สามารถยืนต้นให้ผลผลิตได้หลายปี ต้นทุนการผลิตแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ต้นทุนก่อนให้ผล และต้นทุนช่วงให้ผล โดยต้นทุนรวมต่อไร่/ปี เท่ากับต้นทุนช่วงก่อนให้ผลผลิต บวกด้วยต้นทุนช่วงให้ผลผลิต

- จัดเก็บตัวอย่างกระจายจังหวัดละอย่างน้อย 2 อำเภอ และสามารถเกลี่ยตัวอย่างภายในขอบเขตจังหวัดได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ ในแต่ละกลุ่มความเหมาะสมทั้งสองกลุ่ม โดยเก็บตัวอย่างให้ครบตามโครงสร้างการคำนวณต้นทุนไม้ผลไม้ยืนต้น คือ กลุ่มปีปลูก 5 ตัวอย่าง กลุ่มปีก่อนให้ผลผลิต 5 ตัวอย่าง และกลุ่มปีที่ให้ผลผลิตแล้ว 10 ตัวอย่าง รวมกันทั้ง 3 กลุ่ม 20 ตัวอย่าง และสามารถเกลี่ยตัวอย่างในแต่ละกลุ่มได้โดยแต่ละกลุ่มต้องมากกว่า 1 ตัวอย่างขึ้นไป

4) ปศุสัตว์ ประมง จัดเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิต โดยให้จำนวนตัวอย่างรวมกัน 20 ตัวอย่างต่อชนิดในหนึ่งจังหวัด

1.4.3 การจัดเก็บข้อมูล อุปทาน (Supply) และอุปสงค์ (Demand) ระดับจังหวัด

เป็นการบันทึกปริมาณของสินค้าเกษตรในระดับจังหวัด โดยบันทึกข้อมูลเป็นรายปีการตลาดและปีการค้าสากล มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านอุปทาน (Supply) และด้านอุปสงค์ (Demand)

โดยด้านอุปทาน (Supply) เป็นผลรวมของ

- การผลิตสินค้าเกษตรในช่วงระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปีการตลาด
- การนำเข้าสินค้าเกษตรจากจังหวัดอื่นเข้ามาภายในจังหวัดในช่วงระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปีการตลาด

รูปสมการ อุปทาน = ปริมาณการผลิต + การนำเข้าสินค้า

ด้านอุปสงค์ (Demand) เป็นผลรวมของ

- การใช้ของจังหวัด เช่น การบริโภค ช่วงระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปีการตลาด
- การส่งออกสินค้าเกษตรไปนอกจังหวัดในช่วงระยะเวลา 12 เดือน หรือ 1 ปีการตลาด

รูปสมการ อุปสงค์ = การใช้ของจังหวัด + การส่งออกสินค้า

1.4.4 การวิเคราะห์และประมวลข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่เกิดจากการเก็บรวบรวมโดยการสำรวจและใช้แบบสอบถาม อาทิ การสัมภาษณ์ การสังเกต มาวิเคราะห์และพรรณนาในรูปข้อความ หรือใช้สถิติขั้นต้น เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น ประกอบการพรรณนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantities Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนเกษตรกร มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด การใช้ที่ดินสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ฯลฯ มาวิเคราะห์ โดยจัดหมวดหมู่ หรือเรียงลำดับ ด้วยวิธีการทางสถิติพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ เป็นต้น และนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาโดยใช้ตารางประกอบ

1.5 กรอบแนวคิด

1.5.1 การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย

ต้นทุนรวม (Total Cost) หมายถึง ผลรวมค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตที่ใช้ไปในกระบวนการผลิตทั้งหมด

ต้นทุนรวม = ต้นทุนผันแปร + ต้นทุนคงที่

Total Cost = Total Variable Cost + Total Fixed Cost

TC = TVC + TFC

ต้นทุนผันแปรรวม (Total Variable Cost : TVC) เป็นต้นทุนที่ขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าไฟฟ้า ค่าวัตถุดิบ ค่าเชื้อเพลิง เป็นต้น

ต้นทุนคงที่รวม (Total Fixed Cost : TFC) เป็นต้นทุนที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต (Q) และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้แม้ว่าจะไม่ทำการผลิต เช่น ต้นทุนในส่วนของที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง เครื่องจักร เป็นต้น

ต้นทุนเฉลี่ย (Average Cost : AC) หมายถึง ต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต

ต้นทุนรวมเฉลี่ย (Average Total Cost : ATC หรือ AC)

ATC หรือ AC = TC/Q

ATC หรือ AC = AFC + AVC

ต้นทุนคงที่เฉลี่ย (Average Fixed Cost : AFC) AFC = TFC/Q

ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (Average Variable Cost : AVC) AVC = TVC/Q

ความหมายของต้นทุน

ต้นทุนชัดแจ้ง (Explicit Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายไปเป็นตัวเงินออกไปจริงในกระบวนการผลิต ได้แก่ ค่าวัตถุดิบ ค่าแรง

ต้นทุนไม่ชัดแจ้ง (Implicit Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายไปเป็นตัวเงินออกไปจริง เช่น ค่าเสียโอกาส เป็นต้น

ต้นทุนทางบัญชี หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายออกไปและบันทึกรายการไว้ในบัญชีได้ ซึ่งคือต้นทุนชัดแจ้งนั่นเอง

ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการผลิต ไม่ว่าจะจ่ายเงินออกไปหรือไม่ (จะรวมทั้งต้นทุนชัดแจ้งและต้นทุนไม่ชัดแจ้ง) การนำปัจจัยการผลิตของตนมาใช้ในการผลิตจะเกิดต้นทุน Implicit Cost ขึ้น อาทิ การใช้แรงงานตัวเอง หรือการใช้ที่ดินของตนเองในการผลิต ไม่ได้เช่าคิดค่าใช้จ่าย เป็นค่าจ้าง หรือค่าเช่าให้กับตนเอง โดยจะประเมินจาก ค่าจ้างค่าแรง ค่าเช่าในพื้นที่

ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) หรือ ต้นทุนในการเลือก (Alternative Cost) หมายถึง ต้นทุนที่เกิดจากการเลือก นำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ไปใช้ในการผลิตหรือลงทุน ทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง ทำให้เสียโอกาสในการที่จะนำทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตนั้นไปหาประโยชน์จากทางเลือกอื่น เรียกว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาส

ต้นทุนทางสังคม (Social Cost) คือ ค่าใช้จ่ายทุกชนิดที่เกิดขึ้นกับสังคม เนื่องมาจากการผลิตสินค้านั้น ซึ่งมีค่าเท่ากับ ต้นทุนเอกชน บวกกับ ต้นทุนภายนอก (ผลกระทบภายนอก)

ต้นทุนเอกชน (Private Cost) ที่ผู้ผลิตต้องจ่ายโดยตรง เป็นค่าปัจจัยการผลิต

ผลกระทบภายนอก (Externality) ที่เป็นลบที่เกิดจากการผลิตของหน่วยผลิต เช่น ทำให้เกิดน้ำเสีย เป็นต้น

ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ = Explicit Cost + Implicit Cost

ดังนั้น ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ จึงมีมูลค่ามากกว่าต้นทุนทางบัญชี เนื่องจาก ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ คิดค่าใช้จ่ายทุกขั้นตอนกิจกรรมการผลิต ทั้งเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด คิดเท่าที่ใช้จริงในช่วงเวลาการผลิต และคิดค่าเสียโอกาสเงินลงทุน

ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย คือ การคิดต้นทุนค่าใช้จ่ายของเกษตรกรทุกรายที่เป็นตัวอย่าง ไม่ใช่ของรายใดรายหนึ่ง คิดตลอดช่วงการผลิต หรือต่อรุ่นการผลิตเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักด้วยพื้นที่เพาะปลูก

1.5.2 กรอบบัญชีสมดุล (balance sheet)

บัญชีสมดุลสินค้าเกษตร มีองค์ประกอบ 2 ด้านคือ ด้านผลผลิต (Production) และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ (Utilization)

ผลผลิตรวมของจังหวัด = การนำไปใช้ประโยชน์

ผลผลิตรวมของจังหวัด

- ปริมาณผลผลิตของจังหวัดในช่วง 12 เดือน หรือ 1 ปี
- ปริมาณนำเข้าจากจังหวัดอื่น/ต่างประเทศในช่วง 12 เดือน หรือ 1 ปี

ผลผลิตรวมของจังหวัด = ปริมาณการผลิต + การนำเข้าสินค้า

การใช้ประโยชน์

- การใช้ภายในจังหวัด เช่น บริโภค เลี้ยงสัตว์ แปรรูป ในช่วง 12 เดือน
- การส่งออกไปจังหวัดอื่นและต่างประเทศในช่วง 12 เดือน

การนำไปใช้ประโยชน์ = การใช้ภายในประเทศ + การส่งออกสินค้า

วิถีการตลาด หมายถึง การแสดงให้ทราบว่าผลผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง เมื่อผลิตแล้วมีการเคลื่อนย้ายผ่านพ่อค้าคนกลางในระบบตลาดอย่างไร จนถึงผู้บริโภค/ผู้ใช้คนสุดท้าย

ความสำคัญของวิถีตลาด

- ทำให้ทราบว่าสินค้านั้นมีคนกลางที่เกี่ยวข้องในระบบตลาดกี่ประเภท
- ทำให้ทราบขนาดธุรกิจ/บทบาทของคนกลางในแต่ละสินค้า
- ใช้เป็นข้อมูลประกอบการบริหารจัดการสินค้า

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจสินค้าเกษตรเพื่อเป็นทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต ในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลต่างๆ ดังนี้

1.6.1 เกษตรกร

1) สามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ โดยได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม

2) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน

3) ผลิตได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และราคา

1.6.2 ผู้ประกอบการ สร้างความมั่งคงให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมการเกษตร ได้สินค้าที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการ และสามารถวางแผนบริหารจัดการสินค้า รวมทั้งวางแผนการลงทุนได้อย่างชัดเจน

1.6.3 ผู้บริโภค ได้บริโภคผลผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มีความแน่นอนในเรื่องปริมาณ ราคา และระยะเวลาที่ออกสู่ตลาด

1.6.4 ภาครัฐ สามารถวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำให้เกิดดุลยภาพทั้งด้านอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการสนับสนุนในการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map เป็นสินค้าทางเลือกที่เหมาะสม

1.7 คำนิยามศัพท์

1.7.1 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร หมายถึง เนื้อที่ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตร หรือเนื้อที่ที่ครัวเรือนคงในสิทธิผลประโยชน์ในที่ดินทั้งนี้ไม่คำนึงถึงกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงของที่ดินนั้นๆโดยพิจารณาจากเจตนาการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ซึ่งจะพิจารณาตามลักษณะการใช้ประโยชน์ประจำของผืนที่ดินนั้นๆ เป็นเกณฑ์

1.7.2 เนื้อที่ทั้งหมด หมายถึง เนื้อที่ทั้งหมดที่รวมถึงเนื้อที่ป่าไม้เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร

1.7.3 นาข้าว หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าวและรวมบางส่วนที่อยู่ในนาข้าว เช่น คันนาจอมปลวก เนื้อที่สิ่งปลูกสร้างและรวมถึงการใช้นาข้าวปลูกพืชอื่นหลังฤดูการปลูกข้าว

1.7.4 พืชไร่ หมายถึง ที่ดินที่น้ำไม่ท่วมขัง ส่วนใหญ่เป็นที่ดอนมักใช้ในการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ฝ้าย ปอ ถั่ว ต่างๆ เป็นต้น โดยให้รวมเนื้อที่สิ่งปลูกสร้าง (ถ้ามี) และรวมถึงที่ปลูกข้าวไร่ด้วย

1.7.5 สวนไม้ผล หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกไม้ผล เช่น ลำไย ลิ้นจี่ ทุเรียน ส้ม เงาะ มะพร้าว เป็นต้น โดยให้รวมเนื้อที่สิ่งปลูกสร้างและเนื้อที่ร่องสวนเข้าไปด้วย (ถ้ามี)

1.7.6 ไม้ยืนต้น หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกไม้ยืนต้น เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา เป็นต้น โดยให้รวมเนื้อที่สิ่งปลูกสร้างเข้าไปด้วย (ถ้ามี)

1.7.7 สวนผัก หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกพืชผัก เช่น พริก ผักชี แตงกวา ผักกาด เป็นต้น โดยให้รวมเนื้อที่สิ่งปลูกสร้างและเนื้อที่ร่องสวนเข้าไปด้วย (ถ้ามี)

1.7.8 ไม้ดอก/ไม้ประดับ หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกไม้ดอก/ไม้ประดับ เช่น กุหลาบ กล้วยไม้จำปี มะลิ เป็นต้น โดยให้รวมเนื้อที่สิ่งปลูกสร้างและเนื้อที่ร่องสวนเข้าไปด้วย (ถ้ามี)

1.7.9 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น หมายถึง เนื้อที่ที่ครัวเรือนเกษตรถือครองอยู่ ได้แก่ สระน้ำ คูน้ำ บ่อปลา บ่อกุ้ง ทางน้ำ หรือถนนที่มีอยู่ในแปลงเกษตร ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ที่รกร้าง ฟาร์มและสิ่งปลูกสร้างที่ถือครองอยู่ นอกเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรข้างต้น ฯลฯ

1.7.10 เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร หมายถึง เนื้อที่ส่วนที่เหลือจากการหักเนื้อที่ป่าไม้และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรออกจากเนื้อที่ทั้งหมด ได้แก่ เนื้อที่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งรวมถึงที่อยู่อาศัย สิ่งปลูกสร้าง ย่านการค้า ที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม โรงเรียน โรงพยาบาล วัด ถนนทางหลวง ทางรถไฟ สนามบิน แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ สถานที่ราชการ และที่อื่นๆ ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร เป็นต้น

1.7.11 แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map : Agricultural Map for Adaptive Management) ได้มุ่งเน้นการวางแผนภาคการเกษตรอย่างยั่งยืนโดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการผลิตสินค้าให้มีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน

บทที่ 2
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสงขลา

2.1 ลักษณะทางกายภาพ

2.1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของภาคใต้ตอนล่างระหว่างละติจูดที่ 617-756 เหนือ ลองจิจูด 100 01-101 06 ตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 4 เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามเส้นทางรถไฟ 947 กิโลเมตร และทางหลวงแผ่นดิน 950 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ 7,393,889 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,621,181 ไร่ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 27 ของประเทศ และใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ **ทิศเหนือ** ติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดพัทลุง **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับอ่าวไทย **ทิศใต้** ติดต่อกับจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี รัฐเคดาห์ และรัฐเปอร์ลิสของประเทศมาเลเซีย และ**ทิศตะวันตก** ติดต่อกับจังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล มีภูมิประเทศทางตอนเหนือเป็นคาบสมุทรแคบและยาวยื่นลงมาทางใต้เรียกว่าคาบสมุทรสทิงพระ กับส่วนที่เป็นแผ่นดินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางตอนใต้ ซึ่งแผ่นดินทั้งสองส่วนเชื่อมต่อกันโดยสะพานติณสูลานนท์ ส่วนพื้นที่ทางทิศเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ทิศตะวันออกเป็นที่ราบริมทะเล ทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นภูเขาและที่ราบสูง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญ

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดสงขลา

2.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุมเมืองร้อน มีลมมรสุมพัดผ่านประจำทุกปีคือลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงกลางเดือนมกราคม และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม จากอิทธิพลของลมมรสุมดังกล่าว ส่งผลให้มีฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ

1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ระยะนี้เป็นช่องว่างระหว่างฤดูมรสุมหลังจากสิ้นฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหรือฤดูหนาวแล้ว อากาศจะเริ่มร้อนและมีอากาศร้อนจัดที่สุดในเดือนเมษายน แต่อากาศจะไม่ร้อนมากนักเนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ทะเลโดยในปี 2559 มีอุณหภูมิสูงสุดที่ 37.7°c

2) ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคม จังหวัดสงขลาจะมีฝนตกทั้งในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีฝนตกชุกมากกว่าเนื่องจากพัดผ่านอ่าวไทย ส่วนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะถูกเทือกเขาบรรทัดปิดกั้นทำให้ฝนตกน้อยลง โดยในปี 2559 มีจำนวนวันฝนตก 252 วัน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,543.4 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณฝนมากในช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม

ตารางที่ 1 อุณหภูมิจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559

อุณหภูมิต่ำสุด (°c)			อุณหภูมิสูงสุด (°c)			อุณหภูมิเฉลี่ย(°c)		
2557	2558	2559	2557	2558	2559	2557	2558	2559
18.8	20.4	21.6	35.6	36.0	37.7	27.6	27.7	28.2

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยความร่วมมือจากกรมอุตุนิยมวิทยา

ตารางที่ 2 ปริมาณน้ำฝนจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย (มม.)			จำนวนวันฝนตก(วัน)		
2557	2558	2559	2557	2558	2559
1,883.5	1,261.9	1,543.4	252	240	252

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยความร่วมมือจากกรมอุตุนิยมวิทยา

2.1.3 ข้อมูลการปกครองครัวเรือนประชากร และครัวเรือนเกษตรกร

จังหวัดสงขลา แบ่งเขตการปกครองเป็น 16 อำเภอ 127 ตำบล 1,023 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา 1 แห่ง เทศบาล 48 แห่ง (เทศบาลนคร 2 แห่ง เทศบาลเมือง 11 แห่ง และเทศบาลตำบล 35 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 92 แห่ง ในปี 2558 มีครัวเรือนประชากร 508,600 ครัวเรือน มีประชากร 1,410,577 คน แบ่งเป็นประชากรชาย 688,462 คน ประชากรหญิง 722,115 คน โดยมีครัวเรือนภาคเกษตร 130,676 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.69 ของครัวเรือนประชากรทั้งจังหวัด โดยอำเภอหาดใหญ่ มีครัวเรือนเกษตรกรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.49 ของครัวเรือนเกษตรกร รองลงมาเป็นอำเภอจะนะ คิดเป็นร้อยละ 10.40 ของครัวเรือนเกษตรกร ส่วนสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรต่อครัวเรือนประชากรในอำเภอ อำเภอกระกระแสสินธุ์ มีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 56.40 และอำเภอเมืองสงขลามีสัดส่วนต่ำที่สุดคิดเป็นร้อยละ 9.54

ตารางที่ 3 ครัวเรือนประชากรและครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดสงขลา ปี 2558

อำเภอ	จำนวนครัวเรือนประชากรทั้งจังหวัด	จำนวนครัวเรือนนอกภาคเกษตร	จำนวนครัวเรือนภาคเกษตร			
			ครัวเรือน		สัดส่วนต่อจำนวนครัวเรือนประชากรอำเภอ	สัดส่วนต่อจำนวนครัวเรือนประชากรของจังหวัด
			จำนวน	ร้อยละ		
เมืองสงขลา	67,287	60,856	6,431	4.92	9.54	1.26
สิงหนคร	25,504	18,140	7,364	5.64	28.87	1.45
สทิงพระ	14,149	6,874	7,275	5.57	51.42	1.43
จะนะ	28,193	14,603	13,590	10.40	48.20	2.67
นาทวี	22,001	12,777	9,224	7.06	41.93	1.81
เทพา	20,837	10,889	9,948	7.61	47.74	1.96
สะบ้าย้อย	18,330	8,060	10,270	7.86	56.03	2.02
ระโนด	23,337	15,665	7,672	5.87	32.87	1.51
บางกล่ำ	11,621	7,532	4,089	3.13	35.19	0.80
กระแสสินธุ์	4,862	2,120	2,742	2.10	56.40	0.54
รัตภูมิ	23,533	13,560	9,973	7.63	42.38	1.96
ควนเนียง	10,793	5,486	5,307	4.06	49.17	1.04
สะเดา	47,229	35,329	11,900	9.11	25.2	2.34
หาดใหญ่	173,251	155,627	17,624	13.49	10.17	3.47
นาหม่อน	8,121	4,859	3,262	2.50	40.17	0.64
คลองหอยโข่ง	**9,452**	5,447	**4,005**	**3.06**	**42.37**	0.79
รวม	**508,600**	377,924	**130,676**	**100.00**	**25.69**	**25.69**

ที่มา: กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, ทะเบียนเกษตรกร ปี 2558

2.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

1) ทรัพยากรดิน

1.1) ศักยภาพของดินจังหวัดสงขลา

จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 12 พบว่า จังหวัดสงขลามีเนื้อที่ทั้งสิ้น 4,621,181 ไร่ เป็นที่ดินเหมาะทำการเกษตร 1,482,627 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.1 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด เนื้อที่ดินปัญหา 2,509,661 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 54.3 ที่เหลือ 628,893 ไร่ เป็นพื้นน้ำ ที่ลุ่มน้ำขังและหาดทราย

ลักษณะดินจังหวัดสงขลา

ดินที่พบในจังหวัดสงขลา แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 26 กลุ่มชุดดิน โดยปะปนกันในพื้นที่ จากลักษณะดินทั้งหมด แบ่งออกได้ 5 กลุ่มดังนี้ คือ

กลุ่มดินภูเขา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

กลุ่มภูเขา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

กลุ่มดินตื่น ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

กลุ่มดินทราย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

1.2) การใช้ที่ดิน

จังหวัดสงขลามีพื้นที่ทั้งหมด 4,621,181 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ถือครองทางการเกษตร 2,269,009 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.10 ของพื้นที่ทั้งหมดพื้นที่ป่าไม้ 534,566 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.57 และพื้นที่นอกการเกษตร (พื้นที่สาธารณะพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมพื้นที่แหล่งน้ำและอื่นๆ) 1,817,606 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.33 โดยมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งหมด 2,269,009 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นสวนไม้ผล/ไม้ยืนต้น 1,838,837 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.04 รองลงมาได้แก่พื้นที่นา 270,471 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.92 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่นๆ 144,591 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.37 และ ส่วนผัก/ไม้ดอกไม้ประดับ 15,111 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.67 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การใช้ที่ดินจังหวัดสงขลา ปี 2558

หน่วย : ไร่

เนื้อที่ทั้งหมด	เนื้อที่ป่าไม้	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร
4,621,181	534,566	2,269,009	1,817,606
สัดส่วนต่อเนื้อที่ทั้งหมด	11.57	49.10	39.33

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 5 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรจังหวัดสงขลา ปี 2558

หน่วย : ไร่

เนื้อที่ทั้งหมด	นาข้าว	พืชไร่	สวนไม้ผล/ไม้ยืนต้น	สวนผัก/ไม้ดอกไม้ประดับ	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่นๆ
2,269,009	270,471	-	1,838,837	15,111	144,591
สัดส่วนต่อเนื้อที่ทั้งหมด	11.92	-	81.04	0.67	6.37

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2) ทรัพยากรน้ำ

2.1) น้ำผิวดิน

ทะเลสาบสงขลา เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ มีพื้นที่ส่วนที่เป็นพื้นน้ำประมาณ 1,046.04 ตารางกิโลเมตร หรือ 650,000 ไร่ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

- ทะเลน้อย พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดพัทลุง จะมีสภาพเป็นน้ำจืด
- ทะเลหลวง หรือ ทะเลสาบตอนบน เป็นบริเวณที่มีพื้นที่มากที่สุด สภาพน้ำส่วนใหญ่เป็นน้ำกร่อย เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด

- ทะเลสาบตอนล่าง มีพื้นที่ตั้งแต่ปากทะเลสาบที่เปิดออกสู่อ่าวไทยลึกเข้าไปยังทะเลหลวง สภาพน้ำเป็นน้ำเค็มและน้ำกร่อย

คลองอู่ตะเภา ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาสันกาลาคีรี ในตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา ไหลผ่านตำบลต่างๆ ในอำเภอสะเดา ผ่านหาดใหญ่ลงสู่ทะเลสาบสงขลาที่บ้านคลองบางกล่ำมีความยาวประมาณ 90 กิโลเมตร

คลองวาด มีต้นน้ำจากเทือกเขาบรรทัด ในอำเภอหาดใหญ่ ไหลไปลงคลองอู่ตะเภา ความยาวประมาณ 37 กิโลเมตร

คลองเทพา มีต้นน้ำจากเทือกเขาสันกาลาคีรี ไหลผ่านอำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอเทพา ไปลงอ่าวไทยที่ตำบลเทพา ความยาวประมาณ 80 กิโลเมตร

คลองรัตภูมิ ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัดและเขาหลวง กั้นเขตแดนระหว่างอำเภอรัตภูมิกับจังหวัดสตูล ไหลผ่านอำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียงลงสู่ทะเลสาบสงขลาที่บ้านปากบาง ความยาวประมาณ 45 กิโลเมตร

คลองนาทวี ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาสันกาลาคีรีผ่านอำเภอนาทวี อำเภอจะนะ ไหลลงสู่อ่าวไทยที่ปากบางสะกอม ความยาวประมาณ 70 กิโลเมตร

2.2) แหล่งน้ำชลประทาน

จังหวัดสงขลามีพื้นที่ชลประทาน 581,601 ไร่ โดยมีพื้นที่ได้รับประโยชน์ 129,885 ไร่ (รวมชลประทานขนาดใหญ่ กลาง เล็ก สถานีสูบน้ำด้วยฟ้าและแก้มลิง ข้อมูล ณ ปี 2558) โดยมีโครงการชลประทานที่สำคัญ ได้แก่ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาระโนด-กระแสสินธุ์ ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ มีพื้นที่ชลประทาน 374,375 ไร่ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตโครงการประกอบด้วยพื้นที่นาข้าว 303,563 ไร่ พืชไร่ 181 ไร่ ไม้ผล/ไม้ยืนต้น 25,556 ไร่ ปศุสัตว์ 75 ไร่ ประมง 46,641 ไร่ ป่าไม้ 10,683 ไร่ แหล่งน้ำ 3,317 ไร่ ชุมชน 59,313 ไร่ อุตสาหกรรม 1,263 ไร่ และอื่นๆ 23,928 ไร่ และโครงการชลประทานขนาดกลาง เช่น ฝายชะมวง ประตูระบายน้ำปลักปลิง พัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา ประตูระบายน้ำคลองจะนะ ประตูระบายน้ำคลองรัตภูมิ เป็นต้น มีพื้นที่ชลประทาน 165,086 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตโครงการประกอบด้วยพื้นที่นาข้าว 94,765 ไร่ ไม้ผล/ไม้ยืนต้น 74,302 ไร่ ปศุสัตว์ 294 ไร่ ประมง 127 ไร่ ป่าไม้ 4,898 ไร่ แหล่งน้ำ 2,253 ไร่ ชุมชน 23,411 ไร่ อุตสาหกรรม 434 ไร่ และอื่นๆ 12,256 ไร่ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 โครงชลประทานที่สำคัญในจังหวัดสงขลา

โครงการ	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตโครงการชลประทาน (ไร่)									
		นาข้าว	พืชไร่	ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	ปศุสัตว์	ประมง	ป่าไม้	แหล่งน้ำ	ชุมชน	อุตสาหกรรมอื่นๆ	อื่นๆ
<u>โครงการชลประทานขนาดใหญ่</u>											
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาระโนด-กระแสสินธุ	374,375	303,563	181	25,566	75	46,641	10,683	3,317	59,313	1,263	23,928
<u>โครงการชลประทานขนาดกลาง</u>	**165,086**	**94,765**	**-**	**74,302**	**294**	**127**	**4,898**	**2,253**	**23,411**	**434**	**12,256**
ฝายชะมวง	83,500	53,948	-	31,063	105	32	4,834	965	10,134	124	2,863
ฝายคลองวาด	3,442	1,314	-	2,269	-	-	4,834	114	2,402	17	284
ปตร.ปลักปลิง	23,593	12,764	-	11,637	5	-	-	146	3,254	51	3,184
พัฒนาลุ่มน้ำคลองหอยโข่งและคลองจำไทร	6,604	627	-	6,144	-	23	-	134	3,293	-	2,533
พัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา	24,601	7,650	-	17,940	181	-	-	577	3,608	17	1,595
ปตร.คลองจะนะ	10,722	10,987	-	-	-	72	-	241	397	226	1,590
อ่างเก็บน้ำสะเดา	-	-	-	-	-	-	64	-	-	-	-
การบรรเทาอุทกภัยในเขตอำเภอหาดใหญ่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
การจัดหาน้ำให้ราษฎร์ ต.รัตภูมิ (ปตร.คลองรัตภูมิ)	12,624	7,476	-	5,250	4	-	-	76	324	-	206
ปตร.ปากระวะ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ฝายบ้านระวะ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
คันก้นน้ำกระแสสินธุ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
คลองพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานชลประทานที่ 16 กรมชลประทาน (ผลการตรวจสอบโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์)

2.2 ด้านเศรษฐกิจ

2.2.1 โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดสงขลา

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสงขลา ปี 2558 มีมูลค่าเท่ากับ 234,911 ล้านบาท มีขนาดเศรษฐกิจเป็นอันดับ 1 ของภาคใต้ และเป็นอันดับที่ 12 ของประเทศ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ซึ่งมีมูลค่า 177,569 ล้านบาท โดยอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ปี 2558 ขยายตัวร้อยละ 5.06 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัวเท่ากับ 153,505 บาท/คน/ปี เพิ่มขึ้นจากปี 2557 ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 148,814 บาทต่อปี เป็นอันดับที่ 20 ของประเทศ และเป็นอันดับที่ 5 ของภาคใต้ ซึ่งโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาขึ้นอยู่กับสาขาอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนร้อยละ 19.36 สาขาการผลิตที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ สาขาการทำเหมืองแร่ มีสัดส่วนร้อยละ 16.09 และสาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ มีสัดส่วนร้อยละ 10.66 ทั้งนี้ สาขาหลักที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจจังหวัดสงขลา คือ สาขาอุตสาหกรรม โดยกิจกรรมการผลิตที่สำคัญ คือ อุตสาหกรรมต่อเนื่องกับยางพารา และอุตสาหกรรมแปรรูปและถนอมสัตว์น้ำ รองลงมาเป็นสาขาการทำเหมืองแร่และเหมืองหิน กิจกรรมที่สำคัญ คือ การผลิตก๊าซธรรมชาติ สำหรับอันดับ 3 เป็นสาขาเกษตรกรรมโดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา

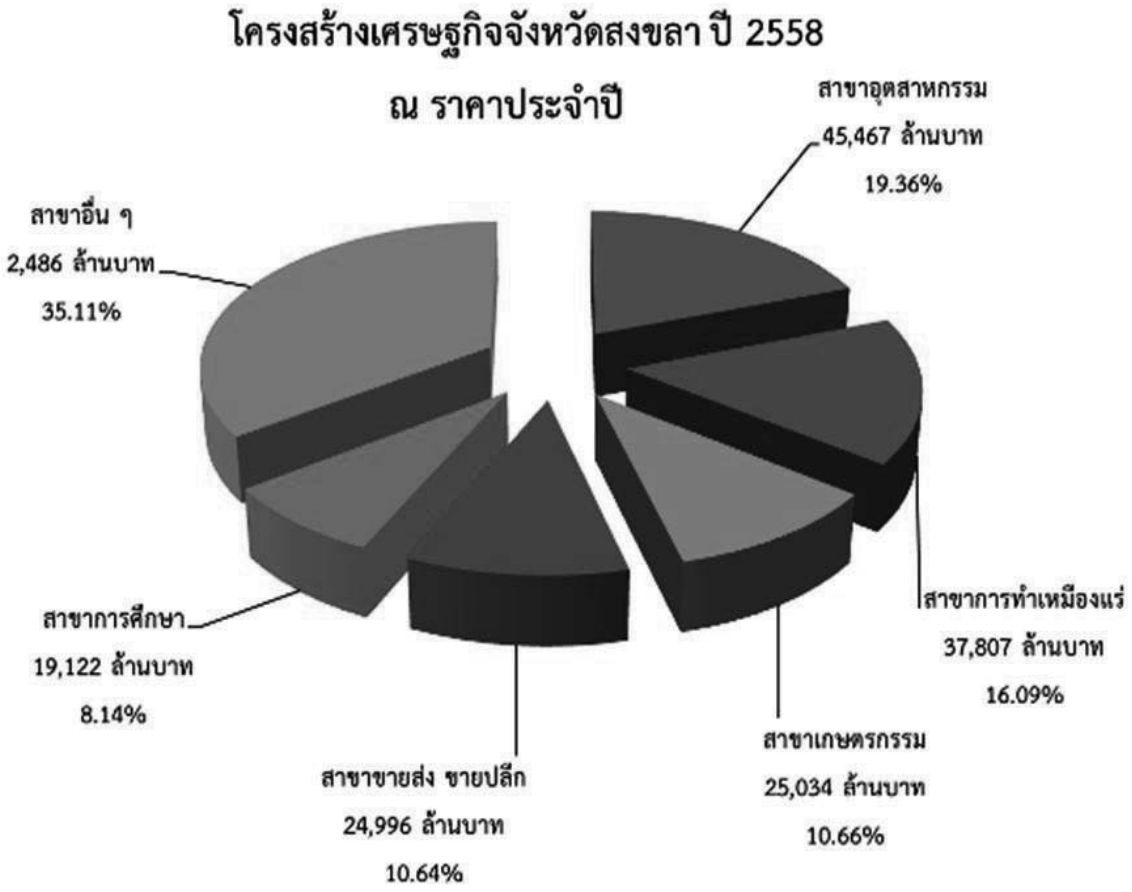

ภาพที่ 2 โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสงขลาปี 2558

2.2.2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคเกษตร ปี 2558 ของจังหวัดสงขลามีมูลค่ารวม 42,802 ล้านบาท โดยสินค้าที่มีมูลค่าสูงที่สุด คือ ยางพารา มีมูลค่า 29,711 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 69.41 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคเกษตรรองลงมา ได้แก่ ประมงทะเลพาณิชย์ 2,423 ล้านบาท กุ้งทะเล 1,655 ล้านบาท ข้าว 1,395 ล้านบาท ไม้ยางพารา 949 ล้านบาท สุกร 756 ล้านบาท โค 667 ล้านบาท ไก่เนื้อ 601 ล้านบาท ประมงทะเลพื้นบ้าน 521 ล้านบาท และพริกขี้หนู 445 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าร้อยละ 5.66, 3.87, 3.26, 2.22, 1.77, 1.56, 1.41, 1.22 และ 1.04 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคเกษตร ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรจังหวัดสงขลา ปี 2558

GPP ภาคเกษตร (ล้านบาท)	ลำดับ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
42,802	ชนิดสินค้า	ยางพารา	ประมงทะเลพาณิชย์	เลี้ยงกุ้งทะเล	ข้าว	ไม้ยางพารา	สุกร	โค	ไก่เนื้อ	ประมงทะเลพื้นบ้าน	พริกขี้หนู
	มูลค่า (ล้านบาท)	29,711	2,423	1,655	1,395	949	756	667	601	521	445
	สัดส่วน (ร้อยละ)	69.41	5.66	3.87	3.26	2.22	1.77	1.56	1.41	1.22	1.04

ที่มา : สำนักงานคลังจังหวัดสงขลา

2.3 ด้านการเกษตร

2.3.1 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

1) ข้าวนาปี ปี 2560 มีเนื้อที่เพาะปลูก 196,181 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 194,867 ไร่ ผลผลิต 105,539 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 542 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่เพาะปลูกลดลง 2,126 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.07 เนื้อที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้น 19,867 ไร่คิดเป็นร้อยละ 11.35 ผลผลิตเพิ่มขึ้น 10,751 ตัน คิดเป็นร้อยละ 11.34 และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับปี 2559

ตารางที่ 8 ข้าวนาปี : ผลพยากรณ์เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560 (ความชื้น 15%)

ปี พ.ศ.	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	227,821	200,029	116,730	584
2557	205,510	204,560	107,799	527
2558	200,688	199,212	106,801	536
2559	198,307	175,000	94,788	542
2560	196,181	194,867	105,539	542

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2559-2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส 1 เดือนมีนาคม 2560)

2) ข้าวนาปรัง ปี 2560 มีเนื้อที่เพาะปลูก 83,167 ไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 82,847 ไร่ ผลผลิต 47,955 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 579 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น 37,261 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 81.17 เนื้อที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้น 37,779 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 83.83 ผลผลิตเพิ่มขึ้น 22,167 ตัน คิดเป็นร้อยละ 85.96 และผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 7 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.22

ตารางที่ 9 ข้าวนาปรัง : ผลพยากรณ์เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560

ปี พ.ศ.	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	123,150	122,988	73,995	602
2557	101,373	97,700	57,108	585
2558	101,373	97,700	57,108	585
2559	45,906	45,068	25,788	572
2560	83,167	82,847	47,955	579

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส 1 เดือนมีนาคม 2560)

3) ปาล์มน้ำมัน ปี 2560 มีเนื้อที่ให้ผล 47,416 ไร่ ผลผลิต 76,719 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,618 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่ให้ผลเพิ่มขึ้น 2,760 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.18 ผลผลิตเพิ่มขึ้น 6,698 ตัน คิดเป็นร้อยละ 9.57 และผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 50 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.19

ตารางที่ 10 ปาล์มน้ำมัน : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560

ปี พ.ศ.	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	22,658	50,982	2,250
2557	25,625	53,326	2,081
2558	35,525	69,629	1,960
2559	44,656	70,021	1,568
2560	47,416	76,719	1,618

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2558-2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส 1 เดือนมีนาคม 2560)

4) เงาะ ปี 2560 มีเนื้อที่ให้ผล 3,857 ไร่ ผลผลิต 960 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 249 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่ให้ผลเพิ่มขึ้น 217 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.96 ผลผลิตเพิ่มขึ้น 21 ตัน คิดเป็นร้อยละ 2.24 และผลผลิตเฉลี่ยลดลง 9 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.49

ตารางที่ 11 เงาะ : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ปี 2556-2560

ปี พ.ศ.	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	4,340	1,601	369
2557	4,140	1,635	395
2558	3,654	1,112	304
2559	3,640	939	258
2560	3,857	960	249

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2559-2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส 1 เดือนมีนาคม 2560)

5) ทุเรียน ปี 2560 มีเนื้อที่ให้ผล 14,280 ไร่ ผลผลิต 4,084 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 286 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่ให้ผลลดลง 40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.28 ผลผลิตลดลง 252 ตัน คิดเป็นร้อยละ 5.81 และผลผลิตเฉลี่ยลดลง 17 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.61

ตารางที่ 12 ทุเรียน : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560

ปี พ.ศ.	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	14,920	3,581	240
2557	14,879	4,851	326
2558	14,309	4,522	316
2559	14,320	4,336	303
2560	14,280	4,084	286

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2559-2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส 1 เดือนมีนาคม 2560)

6) มังคุด ปี 2560 มีเนื้อที่ให้ผล 4,271 ไร่ ผลผลิต 1,909 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 447 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่ให้ผลลดลง 219 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.88 ผลผลิตลดลง 563 ตัน คิดเป็นร้อยละ 22.78 และผลผลิตเฉลี่ยลดลง 104 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.87

ตารางที่ 13 มังคุด : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560

ปี พ.ศ.	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	4,982	3,866	776
2557	4,855	4,049	834
2558	4,613	2,676	580
2559	4,490	2,472	551
2560	4,271	1,909	447

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส 1 เดือนมีนาคม 2560)

7) ลองกอง ปี 2560 มีเนื้อที่ให้ผล 19,087 ไร่ ผลผลิต 2,844 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 149 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่ให้ผลลดลง 17 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ผลผลิตลดลง 2,960 ตัน คิดเป็นร้อยละ 51.00 และผลผลิตเฉลี่ยลดลง 155 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.99

ตารางที่ 14 ลองกอง : ผลพยากรณ์เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560

ปี พ.ศ.	เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	20,122	5,252	261
2557	19,689	6,419	326
2558	19,072	6,286	330
2559	19,104	5,804	304
2560	19,087	2,844	149

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2559-2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส 1 เดือนมีนาคม 2560)

2.3.2 สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ

จังหวัดสงขลามีการเลี้ยงปศุสัตว์ที่สำคัญหลายชนิด ได้แก่ โคเนื้อ สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และไก่พื้นเมือง ซึ่งสภาพการเลี้ยงปศุสัตว์แต่ละชนิดจะแตกต่างกัน โดยการเลี้ยงโคเนื้อเกษตรกรส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม สุกร ไก่เนื้อ และไก่ไข่ มีทั้งการเลี้ยงเป็นอาชีพหลักแบบฟาร์ม และเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม ส่วนไก่พื้นเมือง ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมบริเวณที่อยู่อาศัย พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น และสวนหลังบ้าน โดยใน ปี 2559 มีสินค้าปศุสัตว์ที่สำคัญ ดังนี้

1) ไก่เนื้อ ปี 2559 มีจำนวนการเลี้ยงไก่เนื้อ ณ วันที่ 1 มกราคม 1,235,505 ตัว ปริมาณการผลิต 6,565,689 ตัว เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2558 พบว่าจำนวนไก่เนื้อ ณ วันที่ 1 มกราคม เพิ่มขึ้น 234,894 ตัว คิดเป็นร้อยละ 23.48 และปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น 953,989 ตัว คิดเป็นร้อยละ 17.00

ตารางที่ 15 ไก่เนื้อ : ผลพยากรณ์จำนวนตัว และปริมาณการผลิต ปี 2556-2559

ปี พ.ศ.	จำนวนตัว ณ วันที่ 1 มกราคม (ตัว)	ปริมาณการผลิต (ตัว)
2556	900,443	4,638,919
2557	944,136	4,760,923
2558	1,000,611	5,611,700
2559	1,235,505	6,565,689

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2559 เป็นข้อมูลพยากรณ์ปริมาณการผลิต)

2) ไก่ไข่ ปี 2559 มีจำนวนการเลี้ยงไก่ไข่ ณ วันที่ 1 มกราคม 1,655,424 ตัว ปริมาณการผลิต 412,274,160 ฟอง เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2558 พบว่าจำนวนไก่ไข่ ณ วันที่ 1 มกราคม เพิ่มขึ้น 50,450 ตัว คิดเป็นร้อยละ 3.14 และปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น 12,564,225 ฟอง คิดเป็นร้อยละ 3.14

ตารางที่ 16 ไก่ไข่ : ผลพยากรณ์จำนวนตัว และปริมาณการผลิต ปี 2556-2559

ปี พ.ศ.	จำนวนตัว ณ วันที่ 1 มกราคม (ตัว)	ปริมาณการผลิต (ฟอง)
2556	1,411,726	320,038,980
2557	1,462,391	364,200,360
2558	1,604,974	399,709,935
2559	1,655,424	412,274,160

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2557-2559 เป็นข้อมูลเบื้องต้น ณ เดือนกุมภาพันธุ์ 2560)

3) สุกร ปี 2559 มีจำนวนการเลี้ยงสุกร ณ วันที่ 1 มกราคม 103,957ตัว ปริมาณการผลิต 184,498 ตัว เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2558 พบว่าจำนวนสุกร ณ วันที่ 1 มกราคม เพิ่มขึ้น 1,449 ตัว คิดเป็นร้อยละ 1.41 และปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น 7,378 ตัว คิดเป็นร้อยละ 4.17

ตารางที่ 17 สุกร : ผลพยากรณ์จำนวนตัว และปริมาณการผลิต ปี 2556-2559

ปี พ.ศ.	จำนวนตัว ณ วันที่ 1 มกราคม (ตัว)	ปริมาณการผลิต (ตัว)
2556	101,858	158,320
2557	101,657	167,958
2558	102,508	177,120
2559	103,957	184,498

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2557-2559 เป็นข้อมูลเบื้องต้น ณ เดือนกุมภาพันธุ์ 2560)

2.3.3 การผลิตสินค้าประมงที่สำคัญ

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล 2 ด้าน คือ ด้านตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย มีความยาว 154.60 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอชายทะเล 6 อำเภอ คือ อำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ อำเภอสิงหนคร อำเภอเมืองสงขลา อำเภอจะนะ และอำเภอเทพา และด้านตะวันตกติดต่อกับทะเลสาบสงขลา ทำให้อาชีพการประมงเป็นอาชีพที่สำคัญและสร้างรายได้ให้กับจังหวัดสงขลาเป็นอย่างมาก โดยในปี 2560 มีการผลิตสินค้าประมงที่สำคัญ ดังนี้

1) กุ้งกุลาดำ ปี 2560 มีเนื้อที่เพาะเลี้ยง 235 ไร่ ผลผลิต 141 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 600 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่เพาะเลี้ยงเพิ่มขึ้น 2 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.86 ผลผลิตเพิ่มขึ้น 2 ตัน คิดเป็นร้อยละ 1.44 และผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 3 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.50

ตารางที่ 18 กุ้งกุลาดำ : ผลพยากรณ์เนื้อที่เพาะเลี้ยง ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560

ปี พ.ศ.	เนื้อที่เพาะเลี้ยง (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	1,042	900	864
2557	1,002	808	806
2558	530	325	613
2559	233	139	597
2560	235	141	600

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษต (ข้อมูลปี 2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส 1 เดือนมีนาคม 2560)

2) กุ้งขาวแวนนาไม ปี 2560 มีเนื้อที่เพาะเลี้ยง 9,310 ไร่ ผลผลิต 16,851 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,810 กิโลกรัม เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่าเนื้อที่เพาะเลี้ยงเพิ่มขึ้น 182 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.99 ผลผลิตเพิ่มขึ้น 612 ตัน คิดเป็นร้อยละ 3.77 และผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 31 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.74

ตารางที่ 19 กุ้งขาวแวนนาไม : ผลพยากรณ์เนื้อที่เพาะเลี้ยง ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2556-2560

ปี พ.ศ.	เนื้อที่เพาะเลี้ยง (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2556	7,586	12,712	1,676
2557	7,742	13,348	1,724
2558	7,560	12,126	1,604
2559	9,128	16,239	1,779
2560	9,310	16,851	1,810

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (ข้อมูลปี 2560 เป็นข้อมูลพยากรณ์ไตรมาส1 เดือนมีนาคม 2560)

2.4 ปัจจัยพื้นฐานด้านการตลาด

จังหวัดสงขลามี แหล่งรับซื้อผลผลิต สหกรณ์การเกษตร และโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรในจังหวัด จำนวน 385 แห่ง ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรจำนวน 100 แห่ง โรงงานแปรรูปไม้ยาง จำนวน 73 แห่ง โรงงานผลิตยางแผ่น จำนวน 1 แห่ง โรงงานน้ำมันปาล์ม จำนวน 3 แห่ง โรงงานอาหารสัตว์ จำนวน 3 แห่ง สหกรณ์ประมง จำนวน 3 แห่ง โรงงานอื่นๆ จำนวน 165 แห่ง โรงสีขนาดเล็ก จำนวน 21 แห่ง และโรงสีขนาดกลาง จำนวน 6 แห่ง โดยส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่บริเวณอำเภอระโนด อำเภอหาดใหญ่ อำเภอสะเดา อำเภอรัตภูมิ อำเภอบางกล่ำ และอำเภอจะนะ

ตารางที่ 20 แหล่งรับซื้อ สหกรณ์การเกษตร และโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสงขลา

เขตอำเภอ (จังหวัดสงขลา)	สหกรณ์การเกษตร	รง.แปรรูปไม้ยาง	รง.ผลิตยางแผ่น	รง.น้ำมันปาล์ม	รง.อาหารสัตว์	สหกรณ์ประมง	โรงงานอื่นๆ	โรงสีขนาดเล็ก	โรงสีขนาดกลาง	รวม
อ.สะเดา	6	23	1	-	-	-	22			52
อ.หาดใหญ่	11	10	-	3	1	-	33			58
อ.รัตภูมิ	10	8	-	-	1	-	16		1	36
อ.นาทวี	8	8	-	-	-	-	2			18
อ.สะบ้าย้อย	10	4	-	-	-	-	4			18
อ.บางกล่ำ	7	7	-	-	-	-	16			30
อ.จะนะ	9	2	-	-	-	-	11			22
อ.เทพา	9	2	-	-	-	-	4			15
อ.เมืองสงขลา	7	1	-	-	-	1	6			15
อ.ควนเนียง	5	3	-	-	-	-	3	1	1	13
อ.คลองหอยโข่ง	5	1	-	-	-	-	2			8
อ.นาหม่อม	4	2	-	-	-	-	3			9
อ.กระแสสินธุ์	4	-	-	-	-	-	3	1		8
อ.สิงหนคร	2	2	-	-	-	-		1	1	6
อ.ระโนด	1	-	-	-	1	1	39	18	13	73
อ.สทิงพระ	2	-	-	-	-	1	1			4
รวม	100	73	1	3	3	3	165	21	16	385

หมายเหตุ : ค่าตัวเลขได้มาจากการคำนวณด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

ที่มา : Agri - Map Online

บทที่ 3
ผลการศึกษาวิเคราะห์

3.1 สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดสงขลา

จากการศึกษาวิเคราะห์สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดสงขลา ที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Province Product : GPP) ปี 2558 สูงสุด 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าวนาปี ยางพารา สุกร และโคเนื้อ ซึ่งพิจารณาข้อมูลด้านการผลิตจากความเหมาะสมทางกายภาพโดยใช้แผนที่ความเหมาะสมทางกายภาพของกรมพัฒนาที่ดิน พื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลผลิต ข้อมูลทางเศรษฐกิจ รวมถึงการศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต/ผลตอบแทน เปรียบเทียบการผลิตในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) กับพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) การศึกษาวิเคราะห์ Demand Supply รวมทั้งวิถีตลาดของสินค้าเกษตรที่สำคัญ ตลอดจนมาตรการและนโยบายของรัฐบาลและการส่งเสริมในพื้นที่ เพื่อปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map โดยผลการศึกษาวิเคราะห์มีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ข้าวนาปี

1) ลักษณะความเหมาะสมของดิน

จังหวัดสงขลามีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีตามชั้นความเหมาะสมรวมทั้งหมดประมาณ 421,948 ไร่ เป็นพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 298,055 ไร่ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) 81,028 ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S3) 10,674 ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) 32,191 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.64 ,19.20,2.53 และ 7.63 ตามลำดับ โดยแหล่งที่มีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดคือ คาบสมุทรสทิงพระ ประกอบด้วย 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ อำเภอสิงหนคร และอำเภอกระแสสินธุ์ ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ 59.85 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด (ตารางที่ 21) (ภาพที่ 3) (ภาพที่ 4)

ตารางที่ 21 พื้นที่ปลูกข้าวตามความเหมาะสมทางกายภาพ ปี 2557

หน่วย : ไร่

อำเภอ	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก
	S1	S2	S3	N	
ระโนด	122,628	2,528	2,497	1,810	129,463
สทิงพระ	45,494	547	984	2,171	49,196
สิงหนคร	31,763	8,815	773	3,681	45,032
จะนะ	12,799	26,406	2,867	2,768	44,840
รัตนภูมิ	30,019	2,126	-	2,248	34,393
ควนเนียง	23,608	5,025	837	1,029	30,499
กระแสสินธุ์	27,269	18	61	1,506	28,854
เทพา	3	12,772	926	2,121	15,822

อำเภอ	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก
	S1	S2	S3	N	
บางกล่ำ	-	3,884	522	10,740	15,146
หาดใหญ่	609	6,124	-	1,484	8,217
นาทวี	3,863	3,047	-	364	7,274
สะบ้าย้อย	-	5,526	-	893	6,419
เมืองสงขลา	-	4,059	1,206	1,128	6,393
นาหม่อม	-	151	-	249	400
คลองหอยโข่ง	-	-	-	-	-
สะเดา	-	-	-	-	-
รวมจังหวัดสงขลา	298,055	81,028	10,674	32,191	421,948

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online

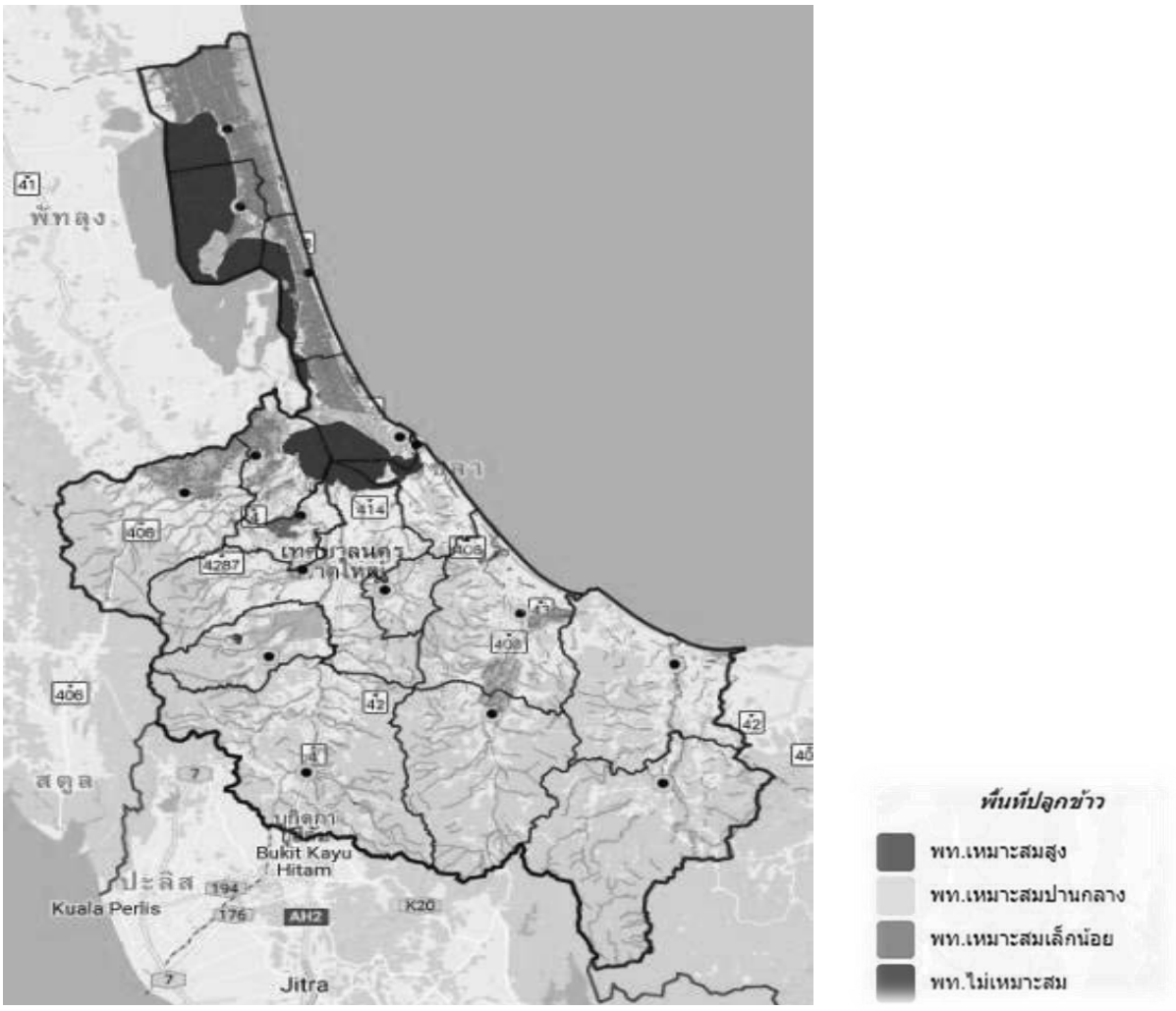

ภาพที่ 3 พื้นที่ปลูกข้าวตามความเหมาะสมของจังหวัดสงขลา

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online

ภาพที่ 4 พื้นที่นาข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของแต่ละอำเภอในจังหวัดสงขลา

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online

2) สถานการณ์การผลิตข้าวนาปี

2.1) ปริมาณการผลิตข้าวนาปี (เบื้องต้น) จังหวัดสงขลา ปี 2559/60 ของคณะทำงานพัฒนาคุณภาพข้อมูลด้านพืชภาคใต้รายงานว่ามีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 190,242 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 533 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวมทั้งสิ้น 82,898 ตัน ลดลงจากปีที่ผ่านมา เนื่องจากลดพื้นที่เพาะปลูก (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 พื้นที่ปลูกข้าวนาปี และผลผลิตข้าว จังหวัดสงขลา ปี 2558/59-2559/60

อำเภอ	ปี 2558/59			ปี 2559/60		
	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต/ไร่ (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต/ไร่ (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)
เมืองสงขลา	1,518	402	610	1,461	410	585
จะนะ	8,713	380	3,236	8,225	385	3,109
เทพา	3,524	317	1,117	3,378	310	954
นาทวี	1,208	380	458	1,075	388	406
ระโนด	95,233	660	62,486	85,054	672	47,323
รัตภูมิ	9,976	405	4,040	11,345	424	4,683
สะเดา	91	363	33	141	362	51
สะบ้าย้อย	1,607	330	524	985	356	345
สทิงพระ	26,035	421	10,923	27,993	414	7,791

อำเภอ	ปี 2558/59			ปี 2559/60		
	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต/ไร่ (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต/ไร่ (กก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)
หาดใหญ่	2,756	387	1,026	2,816	395	1,042
กระแสสินธุ์	15,516	516	7,924	15,146	507	2,843
นาหม่อม	68	412	28	72	417	30
ควนเนียง	8,879	408	3,623	7,722	413	3,069
บางกล่ำ	1,785	410	715	1,861	435	803
สิงหนคร	22,810	432	9,721	22,015	433	9,515
คลองหอยโข่ง	969	348	337	953	370	349
รวม	**200,688**	**536**	**106,801**	**190,242**	**533**	**82,898**

ที่มา : ผลการประชุมพิจารณาข้อมูลเอกภาพระดับจังหวัด จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2560

2.2) พื้นที่ปลูกข้าวนาปี จังหวัดสงขลา ปี 2559/60 มีจำนวน 190,242 ไร่ ลดลงจากปี 2558/59 จำนวน 10,446 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.21 และมีผลผลิต จำนวน 82,898 ตัน ลดลงจากปี 2558/59 จำนวน 23,903 ตัน คิดเป็นร้อยละ 22.38 เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นมากขึ้น อาทิ ปาล์มน้ำมัน

2.3) พันธุ์ข้าวที่ปลูกโดยการกระจายเป็นรายพันธุ์ของจังหวัดสงขลา ในปีเพาะปลูก 2558/59 พบว่า พันธุ์ข้าวที่มีการปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์พื้นเมือง มีเนื้อที่ปลูก 75,263 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.49 ของพันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัด รองลงมา ได้แก่ พันธุ์ราชการไวต่อแสง มีเนื้อที่ปลูก 56,064 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.94 พันธุ์ราชการไม่ไวต่อแสง มีเนื้อที่ปลูก 37,040 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.46 พันธุ์ปทุมธานี มีเนื้อที่ปลูก 28,577 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.24 และพันธุ์ชัยนาท มีเนื้อที่ปลูก 3,744 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.87 ตามลำดับ (ตารางที่23) (ภาพที่ 5)

ตารางที่ 23 พันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัดสงขลา ปีเพาะปลูก 2558/59

พันธุ์	เนื้อที่ปลูก(ไร่)	ร้อยละเนื้อที่เพาะปลูก	ผลผลิต(ตัน)	ผลผลิต/ไร่ (กก.)
พันธุ์พื้นเมือง	75,263	37.49	30,772	412
ราชการไวต่อแสง	56,064	27.94	30,047	540
ราชการไม่ไวต่อแสง	37,040	18.46	25,408	692
ปทุมธานี 1	28,577	14.24	18,359	646
ชัยนาท 1	3,744	1.87	2,215	596

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

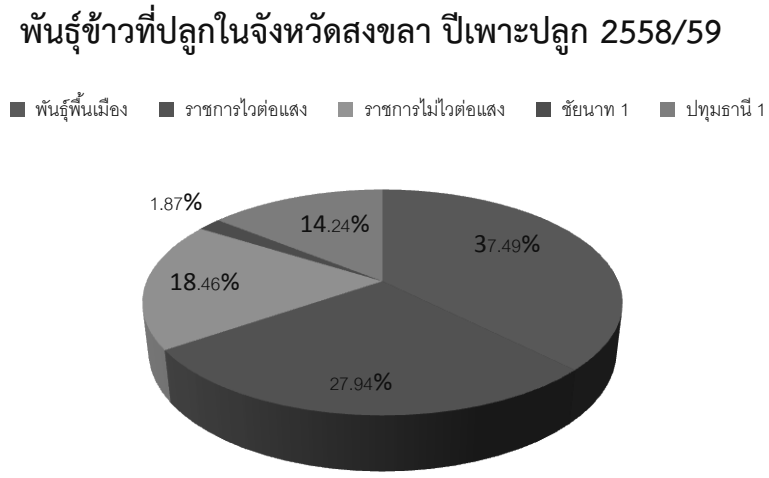

ภาพที่ 5 พันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัดสงขลา ปีเพาะปลูก 2558/59

2.4) อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ ในปี 2558/59 เกษตรกรมีรูปแบบในการบริหารจัดการเมล็ดพันธุ์ โดยบางรายเก็บข้าวไว้ทำพันธุ์ปลูกในฤดูต่อไป บางรายซื้อข้าวจากส่วนราชการศูนย์ข้าวชุมชน หรือสหกรณ์การเกษตรซึ่งอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ในการทำนาเฉลี่ยไร่ละ 20.26 กิโลกรัม โดยนาหว่านน้ำตมจะมีการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่มากที่สุด 24.37 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือนาหว่านสำรวย 20.87 กิโลกรัมต่อไร่ และนาดำ 9.29 กิโลกรัมต่อไร่

2.5) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวโดยส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับภัยน้ำท่วมและภัยแล้ง ซึ่งภัยแล้งส่งผลให้ค่าความเค็มของน้ำในทะเลสาบสงขลามีค่าสูงกว่า 1.5 กรัมต่อลิตร ซึ่งจะไม่สามารถนำน้ำไปใช้ในการปลูกข้าวได้

3) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนข้าวนาปีจังหวัดสงขลา

3.1) ข้าวนาปีมีผลผลิตต่อไร่ในพื้นที่เหมาะสมจำนวน 673 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนในพื้นที่ไม่เหมาะสมมีผลผลิตต่อไร่จำนวน 610 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งพื้นที่เหมาะสมให้ผลผลิตที่สูงกว่าถึงร้อยละ 10.33

3.2) ต้นทุนการผลิตรวมต่อไร่ ในพื้นที่เหมาะสมมีต้นทุน 4,470.25 บาทต่อไร่ ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุน 4,414.34 ไร่ ซึ่งในพื้นที่เหมาะสมมีต้นทุนสูงกว่า 55.91 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.27 โดยเกิดจากต้นทุนผันแปรที่สูงกว่า 163.2 บาทต่อไร่ ซึ่งมาจากการใช้แรงงานที่มากกว่า แต่เมื่อพิจารณาต้นทุนต่อกิโลกรัม พบว่าพื้นที่เหมาะสมมีต้นทุน 6.65 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุน 7.23 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าพื้นที่เหมาะสม

3.3) ราคาข้าวนาปีที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่นาที่ความชื้น 25% ขึ้นไป เท่ากับ 8,380 บาทต่อตัน (8.38 บาทต่อกิโลกรัม) ซึ่งเกษตรกรเก็บเกี่ยวโดยใช้บริการจากรถเกี่ยวข้าว

3.4) ผลตอบแทนต่อไร่ พบว่า พื้นที่เหมาะสมให้ผลตอบแทนต่อไร่ 5,636.14 บาท และพื้นที่ไม่เหมาะสมให้ผลตอบแทนต่อไร่ 5,113.64 บาท ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่เหมาะสมมีผลผลิตสูงกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสมไร่ละ 63 กิโลกรัม ซึ่งเป็นผลให้พื้นที่เหมาะสมมีผลตอบแทนต่อไร่สูงกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสม 522.50 บาท

3.5) ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ พบว่า พื้นที่เหมาะสมมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 1,165.89 บาท และพื้นที่ไม่เหมาะสมมีผลตอบแทนสุทธิ 699.30 บาทต่อไร่ ดังนั้น เกษตรกรที่ทำการผลิตข้าวนาปีในพื้นที่เหมาะสมจะได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าการผลิตข้าวนาปีในพื้นที่ไม่เหมาะสม 466.59 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 ต้นทุนการผลิตข้าวนาปี ปีเพาะปลูก 2559/60 ของจังหวัดสงขลา แยกตามความเหมาะสมของพื้นที่

รายการ	ข้าวนาปี	
	พื้นที่เหมาะสม (S1)	พื้นที่ไม่เหมาะสม (N)
1. ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	3,630.30	3,467.11
2. ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	839.95	947.23
3. ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	4,470.25	4,414.34
4. ต้นทุน (บาท/กก.)	6.65	7.23
5. ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	673	610
6. ราคา (บาท/กก.)	8.38	8.38
7. ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	5,636.14	5,113.64
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท)	1,165.89	699.30

ที่มา : จากการสำรวจ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4) วิถีตลาดข้าวเปลือกจังหวัดสงขลา (Marketing Channel)

วิถีตลาดของข้าวเปลือกในจังหวัดสงขลา เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสงขลาผลิตข้าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ทำพันธุ์ และจำหน่ายให้ผู้ประกอบการต่างๆ ได้แก่ โรงสีข้าว ลานข้าว/พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น และสถาบันเกษตรกร ซึ่งในระดับโรงสีข้าวเป็นการไหลของสินค้าจากเกษตรกรผู้ผลิต ลานข้าว/พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น และสถาบันเกษตรกร สู่โรงสีข้าวซึ่งเป็นปลายทางของข้าวเปลือก ทั้งนี้จะรวมทั้งโรงสีในจังหวัดและต่างจังหวัด

การผลิตข้าวในจังหวัดสงขลา เกษตรกรผลิตได้ 2 ครั้งในรอบปี คือ ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง โดยผลผลิตจากเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 100 แบ่งเป็น เกษตรกรเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.09 ทำพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 2.69 และจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 77.22 โดยมีช่องทางจำหน่ายที่รวบรวมได้ 3 ช่องทาง คือ

ช่องทางที่ 1 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำหน่ายผลผลิตข้าวเปลือกให้แก่โรงสีโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 23.26 ของปริมาณข้าวทั้งหมด

ช่องทางที่ 2 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำหน่ายผลผลิตข้าวเปลือกให้แก่ลานข้าว/พ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 51.74 ของปริมาณข้าวทั้งหมด

ช่องทางที่ 3 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำหน่ายผลผลิตข้าวเปลือกให้แก่สถาบันเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 2.22 ของปริมาณข้าวทั้งหมด (ภาพที่ 6)

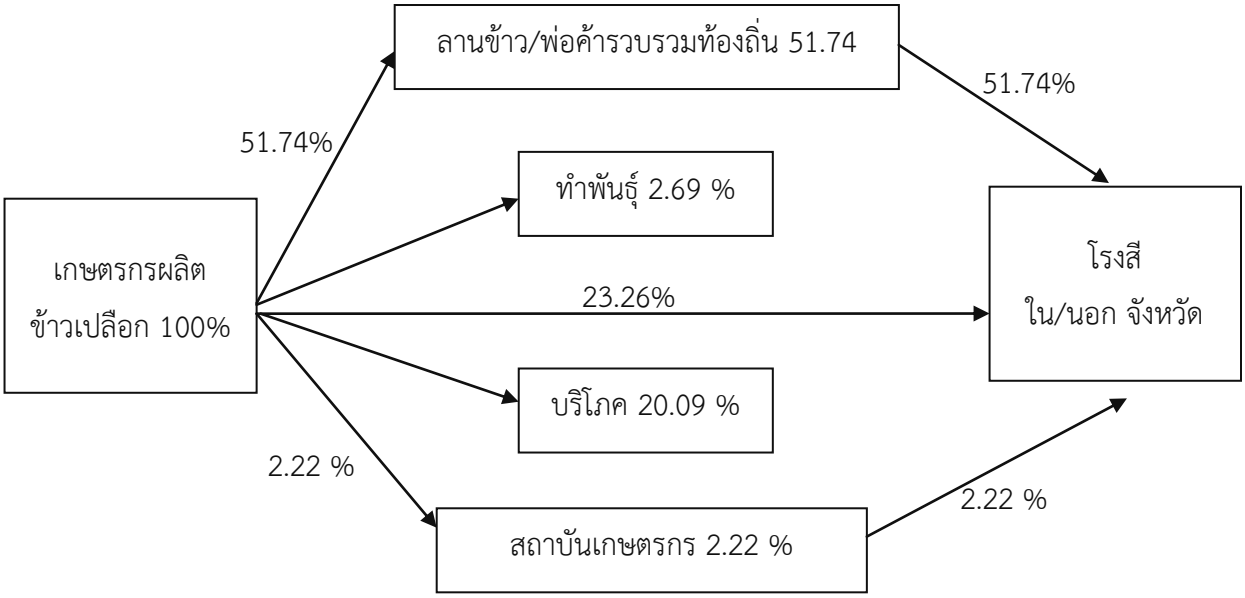

ภาพที่ 6 วิถีการตลาดข้าวเปลือกของจังหวัดสงขลา

ที่มา: จากการสำรวจ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

5) การใช้ข้าวเปลือกเจ้านาปี จังหวัดสงขลา

ปริมาณผลผลิตข้าวปีเพาะปลูก 2559/60 ของจังหวัดสงขลา มีผลผลิตภายในจังหวัดจากรอบการผลิตข้าวนาปีระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2559 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 คาดว่าจะมีผลผลิตข้าวปริมาณ 87,005 ตัน และมีการนำเข้า 5,960 ตัน รวมมีผลผลิต 92,965 ตันแยกเป็นเก็บไว้ทำพันธุ์ปริมาณ 2,339 ตัน เก็บไว้บริโภคในครัวเรือนปริมาณ 17,479 ตัน จำหน่ายเข้าสู่โรงสีปริมาณ 65,787 ตัน และสืบเนื่องจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดปัตตานี ได้มีการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ในจังหวัดสงขลา จึงมีข้าวเปลือกที่ส่งออกจากจังหวัดสงขลาเพื่อนำไปปรับปรุงคุณภาพเป็นเมล็ดพันธุ์ที่โรงงานในจังหวัดปัตตานีปริมาณ 1,400 ตัน ทำให้มีผลผลิตส่วนเกิน 5,960 ตัน (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 บัญชีสมดุลสินค้าข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2559-2560 ระหว่างเดือนตุลาคม 2559 – มิถุนายน 2560 จังหวัดสงขลา

หน่วย : ตันข้าวเปลือก

รายการ	ปี 2559				ปี 2560									รวม
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	
1. ผลผลิต (Supply)	-	-	-	-	**15,956**	**1,294**	**1,373**	**43,330**	**31,012**	-	-	-	-	**92,965**
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	-	-	-	-	13,073	-	-	43,141	30,791	-	-	-	-	**87,005**
1.2 นำเข้าของจังหวัด	-	-	-	-	2,883	1,294	1,373	189	221	-	-	-	-	**5,960**
2. ความต้องการใช้ (Demand)	-	-	-	-	**13,073**	-	-	**43,141**	**30,791**	-	-	-	-	**85,605**
2.1 การใช้ข้าวเปลือกของจังหวัด	-	-	-	-	**13,073**	-	-	**41,741**	**30,791**	-	-	-	-	**85,605**
1) เก็บไว้ใช้ทำเมล็ดพันธุ์	-	-	-	-	351	-	-	1,160	828	-	-	-	-	**2,339**
2) เก็บไว้บริโภคในครัวเรือน	-	-	-	-	2,626	-	-	8,667	6,186	-	-	-	-	**17,479**
3) เข้าโรงสีเพื่อสีแปรสภาพ	-	-	-	-	10,096	-	-	31,914	23,777	-	-	-	-	**65,787**
2.2 ส่งออกของจังหวัด	-	-	-	-	-	-	-	**1,400**	-	-	-	-	-	**1,400**
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ส่วนขาด*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**5,960**

ที่มา : จากการสำรวจสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : * ผลผลิตส่วนเกิน/ส่วนขาดคำนวณจาก (1) ผลผลิต - (2) ความต้องการใช้

- หากค่าเป็น + หมายถึง ผลผลิตมีมากเกินความต้องการ (supply > demand)
- หากค่าเป็น - หมายถึง ผลผลิตมีน้อยกว่าความต้องการ (supply < demand)

6) ปัญหาและอุปสรรค

6.1) ด้านการผลิต

- การขาดแคลนแหล่งน้ำชลประทาน ทำให้เกษตรกรในจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่ทำนาปีละหนึ่งครั้ง เฉพาะข้าวนาปีเท่านั้น
- เกษตรกรชาวนาขาดแคลนลานตากข้าว หรือโรงอบข้าว
- เกษตรกรยังมีการใช้พันธุ์ข้าวที่ปลูกต่อไร่ในอัตราที่สูง กว่าที่ทางราชการกำหนด
- เกษตรกรยังมีการใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่สูง เมื่อเทียบกับปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพ

6.2) ด้านการตลาด

- เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มในการจำหน่าย ทำให้ขาดอำนาจต่อรองกับพ่อค้า
- เกษตรกรขาดข้าวสด ไม่เก็บไว้รอราคา เนื่องจากไม่มียุ้งฉางเก็บข้าวเปลือก

3.1.2 ยางพารา

1) ลักษณะความเหมาะสมของดิน

จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ปลูกยางพาราตามชั้นความเหมาะสมรวมทั้งหมดประมาณ 2,091,269 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) 41,615 ไร่ เหมาะสมปานกลาง (S2) 1,612,088 ไร่ เหมาะสมน้อย (S3) 79,269 ไร่ และไม่เหมาะสม (N) 358,297 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.99, 77.09, 3.79 และ 17.13 ตามลำดับ โดยแหล่งที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดคือ อำเภอสะเดา คิดเป็นร้อยละ 21.83 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งจังหวัด รองลงมา คือ อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอเทพา คิดเป็นร้อยละ 12.9 12.74 และ 12.35 ตามลำดับ (ตารางที่ 26) (ภาพที่ 7) (ภาพที่ 8)

ตารางที่ 26 พื้นที่ปลูกยางพาราตามความเหมาะสมทางกายภาพ ปี 2557

หน่วย : ไร่

อำเภอ	ชั้นความเหมาะสมของดิน				รวมพื้นที่ปลูก
	S1	S2	S3	N	
สะเดา	11,286	392,728	8,215	44,335	456,564
นาทวี	4,799	170,595	3,438	91,019	269,851
สะบ้าย้อย	827	181,627	22,288	61,651	266,393
เทพา	12	193,883	22,299	41,989	258,183
หาดใหญ่	7,695	181,112	4,180	36,048	229,035
จะนะ	2,654	134,327	11,854	38,010	186,845
รัตนภูมิ	5,122	131,362	970	10,751	148,205
คลองหอยโข่ง	5,339	87,710	1,230	8,032	102,311
นาหม่อม	-	44,081	1,792	14,762	60,635
ควนเนียง	2,159	38,458	736	222	41,575
บางกล่ำ	1,722	31,402	901	1,686	35,711
เมืองสงขลา	-	19,367	904	5,307	25,578
กระแสสินธุ์	-	5,128	462	4,438	10,028
ระโนด	-	296	-	-	296
สิงหนคร	-	12	-	47	59
สทิงพระ	-	-	-	-	-
รวมจังหวัดสงขลา	41,615	1,612,088	79,269	358,297	2,091,269

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online

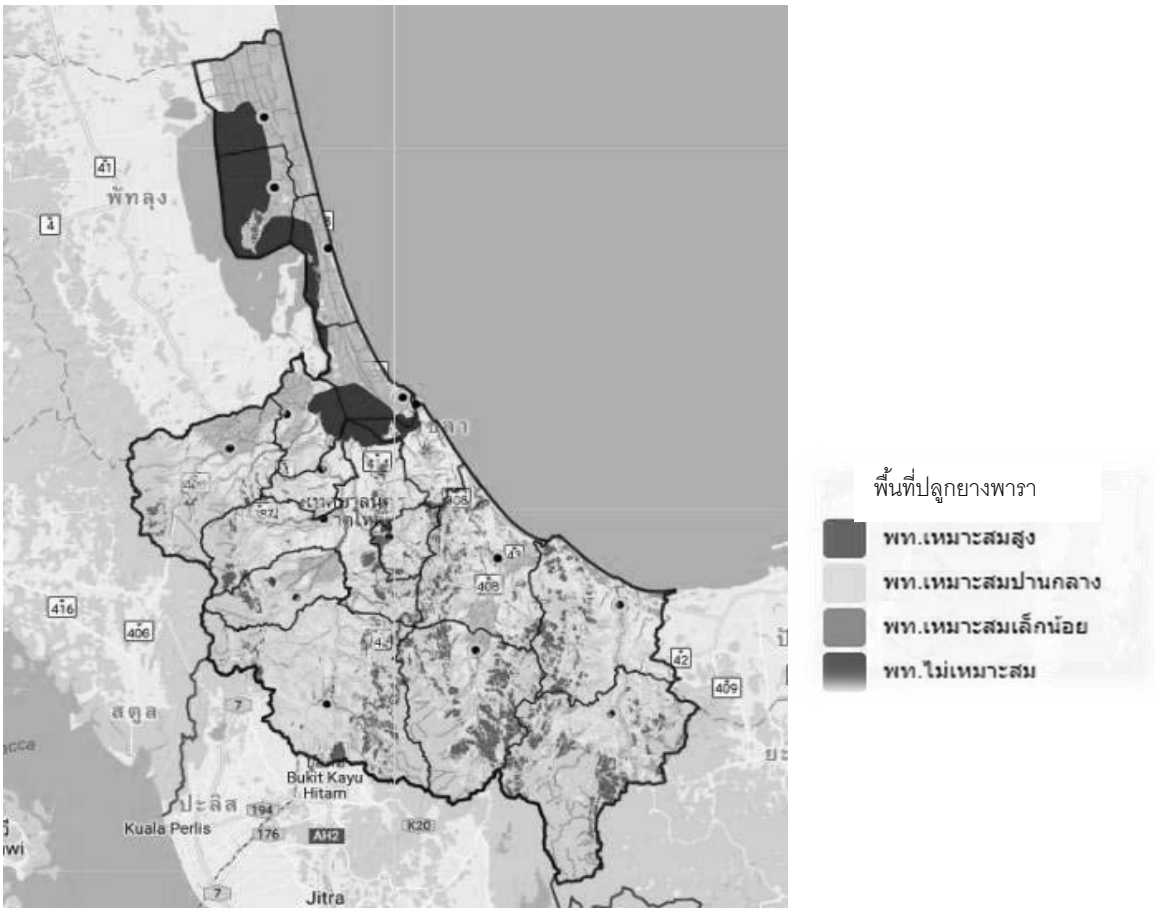

ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกยางพาราตามความเหมาะสมของจังหวัดสงขลา

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online

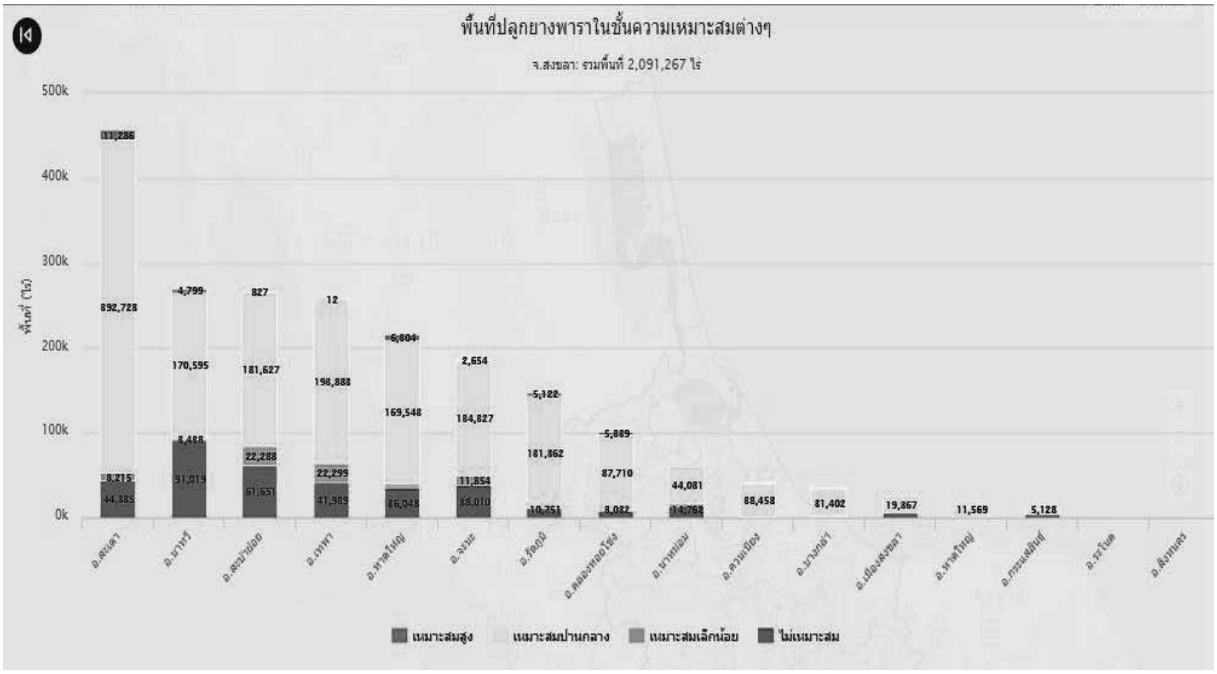

ภาพที่ 8 พื้นที่ปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่างๆ ของแต่ละอำเภอในจังหวัดสงขลา

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online

2) สถานการณ์การผลิตยางพารา

2.1) ปริมาณการผลิตในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การผลิตยางพาราจังหวัดสงขลามีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2555 มีเนื้อที่ยืนต้น 2,039,299 ไร่ เนื้อที่กรีด 1,665,037 ไร่ ผลผลิต 430,730 ตันยางดิบ และผลผลิตต่อไร่ 259 กิโลกรัม ซึ่งในปี 2559 เพิ่มขึ้นเป็นเนื้อที่ยืนต้น 2,084,918 ไร่ เนื้อที่กรีด 1,834,429 ไร่ ผลผลิต 487,714 ตันยางดิบ และผลผลิตต่อไร่ 266 กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.59, 2.59, 3.25 และ 0.65 ต่อปีตามลำดับ (ตารางที่ 27) โดยแหล่งเพาะปลูกยางพาราที่สำคัญของจังหวัดสงขลา 5 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอสะเดา 382,164 ไร่ อำเภอเทพา 340,878 ไร่ อำเภอนาทวี 309,198 ไร่ อำเภอสะบ้าย้อย 214,224 ไร่ และอำเภอหาดใหญ่ 212,419 ไร่ อย่างไรก็ตามอำเภอที่ให้ผลผลิตยางพารามากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอสะเดา 97,794 ตัน อำเภอเทพา 71,743 ตัน อำเภอนาทวี 70,400 ตัน อำเภอหาดใหญ่ 53,497 ตัน และอำเภอสะบ้าย้อย 49,126 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยทั้งจังหวัด 261 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 27 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีด ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดสงขลา ปี 2555 – 2559

ปี	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีด (ไร่)	ผลผลิต (ตันยางดิบ)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2555	2,039,299	1,665,037	430,730	259
2556	2,066,960	1,704,035	443,489	260
2557	2,081,644	1,761,081	455,286	259
2558	2,096,391	1,812,384	476,122	263
2559	2,084,918	1,834,429	487,714	266
อัตราเพิ่ม (%)	**0.59**	**2.59**	**3.25**	**0.65**

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 28 เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีด ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ของยางพาราในจังหวัดสงขลา ปี 2559 รายอำเภอ

อำเภอ	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีด (ไร่)	ผลผลิต (ตันยางดิบ)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
เมือง	25,388	21,382	4,800	226
จะนะ	204,497	177,485	48,339	264
เทพา	340,878	281,729	71,743	250
นาทวี	309,198	262,688	70,400	268
ระโนด	82	35	7	209
รัตภูมิ	182,146	179,217	46,238	258
สะเดา	382,164	344,345	97,794	284
สะบ้าย้อย	214,224	181,949	49,126	270
สทิงพระ	178	39	5	139
หาดใหญ่	212,419	198,136	53,497	270

อำเภอ	เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	เนื้อที่กรีด (ไร่)	ผลผลิต (ตันยางดิบ)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
กระแสสินธุ์	7,436	7,191	1,870	260
นาหม่อม	41,243	38,458	9,461	246
ควนเนียง	48,586	36,800	8,942	243
บางกล่ำ	23,404	17,572	4,639	264
สิงหนคร	419	134	31	231
คลองหอยโข่ง	92,656	76,550	20,822	272
รวม/เฉลี่ย	**2,084,918**	**1,834,429**	**487,714**	**266**

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

2.2) ข้อมูลเนื้อที่ให้การสงเคราะห์

การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดสงขลา ได้รายงานผลการดำเนินการสงเคราะห์ปลูกแทนในปี 2559 โดยปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดี 19,221 ไร่ ปลูกแทนด้วยไม้ยืนต้น 412 ไร่ ปลูกแทนด้วยปาล์มน้ำมัน 1,934 ไร่ และปลูกแทนในรูปแบบเกษตรผสมผสาน 389 ไร่ รวมเนื้อที่ให้การสงเคราะห์ทั้งหมด 21,956 ไร่ ซึ่งแยกรายสาขาได้ ดังนี้ (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ข้อมูลเนื้อที่ให้การสงเคราะห์ ปี 2559

กยท. สาขาอำเภอ	รูปแบบการปลูกแทน (ไร่)				รวมทั้งหมด (ไร่)
	ยางพันธุ์ดี	ไม้ยืนต้น	ปาล์มน้ำมัน	เกษตรผสมผสาน	
เมือง	855	45	41	36	**977**
จะนะ	1,580	23	68	24	**1,695**
เทพา	1,747	55	195	5	**2,002**
นาทวี	3,078	43	105	52	**3,278**
รัตภูมิ	1,859	87	495	46	**2,487**
สะเดา	4,451	81	441	120	**5,093**
สะบ้าย้อย	1,097	14	90	18	**1,219**
หาดใหญ่	1,701	60	342	62	**2,165**
คลองหอยโข่ง	2,853	4	157	26	**3,040**
รวม	19,221	412	1,934	389	**21,956**

ที่มา: การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดสงขลา

2.3) การออกสู่ตลาดของผลผลิต

ผลผลิตยางพาราของจังหวัดสงขลาจะออกสู่ตลาดทั้งปี โดยเกษตรกรจะเริ่มกรีดยางตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดไป โดยในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ของทุกปีเกษตรกรจะกรีดยางได้น้อย เนื่องจากเป็นช่วงที่ยางผลัดใบ ซึ่งช่วงเวลาที่ผลผลิตยางพาราของจังหวัดสงขลาออกสู่ตลาดมาก

จะเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ประมาณร้อยละ 12 และ 10 เมื่อเทียบกับผลผลิตทั้งหมดของจังหวัดสงขลา จากนั้นจะเข้าสู่ช่วงที่ยางผลัดใบและผลผลิตจะออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้นในเดือนกรกฎาคม-ธันวาคมของทุกปี ประมาณร้อยละ 10-12 เมื่อเทียบกับผลผลิตทั้งหมดของจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ ในเดือนพฤศจิกายนและธันวาคม มีปริมาณผลผลิตลดลงอย่างมากถึงแม้จะเป็นช่วงที่ยางพาราให้ผลผลิตมาก เนื่องจากมีฝนตกชุกต่อเนื่อง และเกิดน้ำท่วมในแหล่งผลิตทำให้เกษตรกรไม่สามารถกรีดยางได้ โดยปริมาณผลผลิตยางพาราออกสู่ตลาดรายเดือนของจังหวัดสงขลา ปี 2559 แยกได้ ดังนี้ (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 ปริมาณผลผลิตยางพารารายเดือนของจังหวัดสงขลา ปี 2559

หน่วย: ตันยางแห้ง

ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
58,526	48,771	24,386	14,631	29,263	43,894	48,771	48,771	48,771	58,526	39,017	24,386	487,714
12.00*	10.00*	5.00*	3.00*	6.00*	9.00*	10.00*	10.00*	10.00*	12.00*	8.00*	5.00*	100.00*

หมายเหตุ: * ร้อยละผลผลิตรายเดือน

ที่มา: ประมาณการจากข้อมูลผลผลิตรายจังหวัดของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนยางพาราจังหวัดสงขลา

3.1) ยางพารามีผลผลิตต่อไร่ในพื้นที่เหมาะสมจำนวน 299.03 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนในพื้นที่ไม่เหมาะสมมีผลผลิตต่อไร่จำนวน 243.07 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งพื้นที่เหมาะสมมากให้ผลผลิตที่สูงกว่าถึงร้อยละ 23.02

3.2) ต้นทุนการผลิตรวมต่อไร่ ในพื้นที่เหมาะสมมีต้นทุน 12,866.03 บาทต่อไร่ ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุน 12,698.35 บาทต่อไร่ พื้นที่เหมาะสมมีต้นทุนสูงกว่า 167.68 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.32 โดยเกิดจากต้นทุนคงที่ในการเช่าที่ดินมีราคาที่สูงกว่า แต่เมื่อพิจารณาต้นทุนต่อกิโลกรัม พบว่าพื้นที่เหมาะสมมีต้นทุน 43.03 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุน 52.24 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งสูงกว่าพื้นที่เหมาะสมกิโลกรัมละ 9.21 บาท

3.3) ราคายางพาราที่เกษตรกรขายได้เท่ากับ 46.94 บาทต่อกิโลกรัม

3.4) ผลตอบแทนต่อไร่ พบว่า พื้นที่เหมาะสมให้ผลตอบแทนต่อไร่ 14,036.47 บาท และพื้นที่ไม่เหมาะสมให้ผลตอบแทนต่อไร่ 11,409.71 บาท ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่เหมาะสมมีผลผลิตสูงกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสม 55.96 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นผลให้พื้นที่เหมาะสมมีผลตอบแทนต่อไรสูงกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสม 2,626.76 บาท

3.5) ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ พบว่าพื้นที่เหมาะสมจะมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 1,170.44 บาท และพื้นที่ไม่เหมาะสมจะขาดทุน 1,288.64 บาทต่อไร่ ดังนั้นเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในพื้นที่เหมาะสมจะได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าเกษตรกรที่ปลูกในพื้นที่ไม่เหมาะสม (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 ต้นทุนการผลิตยางพารา ปี 2559 จังหวัดสงขลา แยกตามความเหมาะสมของพื้นที่

รายการ	ยางพารา	
	พื้นที่เหมาะสม (S1)	พื้นที่ไม่เหมาะสม (N)
1. ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	8,966.39	9,053.05
2. ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	3,899.64	3,645.30
3. ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	12,866.03	12,698.35
4. ต้นทุน (บาท/กก.)	43.03	52.24
5. ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	299.03	243.07
6. ราคา (บาท/กก.)	46.94	46.94
7. ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	14,036.47	11,409.71
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท)	1,170.44	-1,288.64

ที่มา : จากการสำรวจ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4) วิถีตลาดยางพาราจังหวัดสงขลา (Marketing Channel)

การขายยางของเกษตรกรในจังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 78 จะขายในรูปน้ำยางสดให้กับพ่อค้ารวบรวมในพื้นที่/ผู้ประกอบการรวบรวมยางและโรงงานแปรรูป อีกประมาณร้อยละ 12 จะทำเป็นยางแผ่นดิบแล้วจำหน่ายให้สหกรณ์ในพื้นที่เพื่อนำไปทำยางแผ่นรมควันต่อไป และขายเป็นยางก้อนถ้วยร้อยละ 10 สาเหตุที่เกษตรกรหันมาขายผลผลิตในรูปน้ำยางสดเนื่องจากสะดวก ได้เงินเร็ว ไม่ต้องเสียเวลาในการทำยางแผ่นดิบ รวมทั้งมีพ่อค้ารวบรวมผลผลิต และโรงงานกระจายอยู่ในแหล่งผลิตซึ่งช่องทางการขายยางของเกษตรกร มี 3 วิธี ได้แก่

4.1) เกษตรกรขายน้ำยางสดให้แก่พ่อค้ารวบรวมในพื้นที่/โรงงานแปรรูป ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 78 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด โดยน้ำยางสดดังกล่าวจะนำไปแปรรูปเป็นน้ำยางข้นร้อยละ 50 ที่เหลือร้อยละ 28 จะแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบก่อนนำไปแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน

4.2) เกษตรกรขายน้ำยางสดมาแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบก่อนขายให้กับสหกรณ์และพ่อค้ารวบรวม/โรงงานแปรรูปก่อนนำไปแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันต่อไป ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 12 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด ทั้งนี้ ยางแผ่นรมควันร้อยละ 5 จะนำไปแปรรูปเป็นยางแท่งและยางคอมปาวด์

4.3) เกษตรกรขายยางพาราในลักษณะยางก้อนถ้วยให้กับพ่อค้ารับซื้อทั่วไปและโรงงานแปรรูปยางแท่งในพื้นที่ ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 10 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด โดยรายละเอียดของวิถีการตลาดยางพารา และร้อยละของผลผลิตที่ขายไปยังช่องทางการตลาดต่างๆ ดังนี้ (ภาพที่ 9)

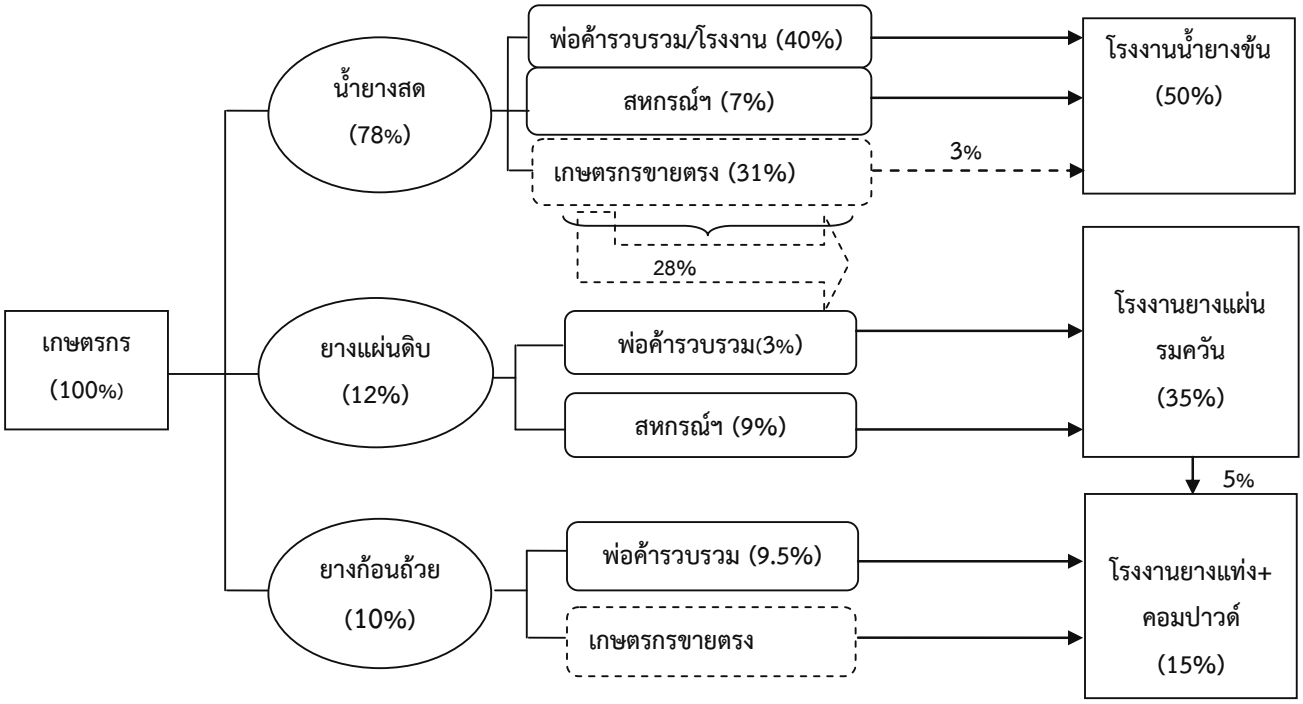

ภาพที่ 9 วิถีการตลาดยางพาราจังหวัดสงขลา

ที่มา: จากการสำรวจ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

5) การใช้ผลผลิตยางพาราของจังหวัดสงขลา

จากวิถีการตลาดยางพาราจังหวัดสงขลา ตามแผนภาพที่ 9 จะเห็นได้ว่า ผลผลิตยางส่วนใหญ่ในจังหวัดสงขลากว่าร้อยละ 78 จะผลิตเป็นน้ำยางสด โดยจะส่งขายให้แก่พ่อค้ารวบรวมในพื้นที่สหกรณ์และโรงงานแปรรูป ทั้งนี้น้ำยางสดบางส่วนทำการแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบ ยางแผ่นรมควัน และบางส่วนจะส่งเข้าโรงงานแปรรูปเป็นน้ำยางข้นเพื่อส่งไปเข้าโรงงานแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ภายในจังหวัด อีกส่วนหนึ่งจะทำการส่งออกไปต่างประเทศ ส่วนผลผลิตน้ำยางสดที่เหลืออีกร้อยละ 12 จะทำการแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบและขายให้กับพ่อค้ารวบรวมและสหกรณ์ เพื่อทำการแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน อีกร้อยละ 10 เกษตรกรจะขายผลผลิตในรูปยางก้อนถ้วยเพื่อใช้ทำการผลิตในโรงงานยางแท่งและยางคอมปาวด์ทั้งนี้ โรงงานยางแผ่นรมควันจะส่งเข้าโรงงานยางแท่งและยางคอมปาวด์ร้อยละ 5 ซึ่งจากการสอบถามผู้ประกอบการแปรรูปยางแท่งพบว่า ยางก้อนถ้วยซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตยางแท่งในจังหวัดสงขลาไม่เพียงพอ ต้องนำเข้าจากจังหวัดอื่นๆ โดยส่วนใหญ่จะนำมาจากจังหวัดทางภาคอีสาน

อย่างไรก็ตาม ยางพาราที่ผ่านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เบื้องต้นของจังหวัดสงขลาบางส่วนจะเข้าสู่โรงงานแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายภายในจังหวัด แต่ส่วนใหญ่จะส่งออกไปต่างประเทศ

จากการประมาณการบัญชีสมดุลยางพาราจังหวัดสงขลา ปี 2560 โดยใช้ข้อมูลผลผลิตของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ร่วมกับการออกเก็บรวบรวมข้อมูลในจังหวัดสงขลา พบว่า ในด้านผลผลิตยางพาราของจังหวัดสงขลามีปริมาณ 470,351 ตัน นำเข้าจากจังหวัดอื่น 638,351 ตัน

สำหรับด้านความต้องการใช้แบ่งเป็นความต้องการของโรงงานแปรรูปเบื้องต้นมีปริมาณ 1,200,000 ตัน แยกเป็นโรงงานยางแท่งและยางคอมปาวด์ 179,040 ตัน โรงงานน้ำยางข้น 591,120 ตัน และโรงงานยางแผ่นรมควัน 429,840 ตัน และในส่วนของการส่งออกไปนอกจังหวัดมีปริมาณ 100,000 ตัน และเมื่อพิจารณาผลผลิตและความต้องการใช้ยางพาราของจังหวัดสงขลารายเดือน พบว่า ในเดือนมกราคม มีนาคม-มิถุนายน และเดือนตุลาคม-ธันวาคม ผลผลิตมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในจังหวัด เนื่องจากต้นปี 2560 ประสบปัญหาอุทกภัยทำให้เกษตรกรไม่สามารถกรีดยางได้ทำให้ผลผลิตน้อย และในช่วงปลายปีเป็นช่วงฤดูมรสุมของทางภาคใต้ ทำให้จำนวนวันกรีดน้อยลงส่งผลให้ผลผลิตน้อยเช่นเดียวกัน ในขณะที่ความต้องใช้ของโรงงานแปรรูปมีต่อเนื่องสม่ำเสมอ ส่วนเดือนอื่นๆ ผลผลิตเกินความต้องการ (ตารางที่ 32)

6) ปัญหาและอุปสรรค

6.1) ด้านการผลิต

ผลผลิตออกสู่ตลาดไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากเนื้อที่กรีดได้รับผลกระทบจากภาวะฝนแล้งในช่วงต้นปี 2559 ในขณะที่ปลายปีจนถึงต้นปี 2560 ฝนตกชุก ประกอบกับในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน เป็นช่วงที่ยางผลัดใบทำให้เกษตรกรไม่สามารถกรีดยางได้ ในขณะที่ความต้องการของโรงงานแปรรูปต้องการผลผลิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถผลิตได้เต็มกำลังการผลิตของโรงงาน ซึ่งในจังหวัดสงขลามีโรงงานแปรรูปยางขั้นต้นมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีโรงงานแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้ายอยู่ด้วยเช่นกัน จึงทำให้ความต้องการวัตถุดิบมีต่อเนื่องสม่ำเสมอในแต่ละเดือน

6.2) ด้านการตลาด

- เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตในรูปน้ำยางสด ซึ่งพ่อค้าที่รับซื้อจะต้องตรวจหาค่าเปอร์เซ็นต์ยางแห้ง (Dry Rubber Content : DRC) เพื่อนำมาเป็นแหล่งอ้างอิงในการคิดราคารับซื้อ ทั้งนี้ การตรวจหาค่าเปอร์เซ็นต์ยางแห้งยังไม่มีเครื่องมือที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน อาจจะทำให้เกษตรกรเสียเปรียบพ่อค้ารับซื้อซึ่งในปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้ไมโครเวฟ และตู้อบขนาดเล็กในการตรวจสอบเปอร์เซ็นต์ยางแห้ง

- กลุ่มเกษตรกรไม่เข้มแข็ง เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในกลุ่มไม่ได้ขายผลผลิตให้กับกลุ่ม แต่ขายผลผลิตให้กับพ่อค้ารวบรวมในท้องที่ทำให้ไม่มีอำนาจต่อรอง ส่งผลให้ราคายางไม่มีเสถียรภาพ

- โรงงานแปรรูปยางแท่งขาดแคลนวัตถุดิบ ส่งผลให้ผลิตไม่เต็มกำลังการผลิต และต้องมีการนำเข้ามาจากต่างจังหวัดที่อยู่ห่างไกลซึ่งมีต้นทุนค่อนข้างสูง

ตารางที่ 32 ประมาณการบัญชีสมดุลยางพาราจังหวัดสงขลา ปี 2560

หน่วย: ตัน

รายการ	ปี 2560												รวม
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1. ด้านผลผลิต	**68,740**	**120,184**	**70,402**	**45,678**	**81,711**	**109,429**	**112,089**	**112,754**	**115,305**	**97,898**	**86,812**	**87,699**	**1,108,702**
1.1 ผลผลิต	29,162	50,987	29,867	19,378	34,665	46,424	47,552	47,834	48,916	41,532	36,829	37,205	**470,351**
1.2 นำเข้า/ซื้อจากจังหวัดอื่น	39,578	69,197	40,535	26,300	47,046	63,005	64,537	64,920	66,389	56,366	49,983	50,494	**638,351**
2. ด้านความต้องการใช้	**106,200**	**110,840**	**106,350**	**104,120**	**107,370**	**109,870**	**110,110**	**110,170**	**110,400**	**108,830**	**107,830**	**107,910**	**1,300,000**
2.1 ความต้องการของโรงงานแปรรูปเบื้องต้น	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	**1,200,000**
2.1.1 โรงงานยางแท่ง+คอมปาวด์	14,920	14,920	14,920	14,920	14,920	14,920	14,920	14,920	14,920	14,920	14,920	14,920	**179,040**
2.1.2 โรงงานน้ำยางข้น	49,260	49,260	49,260	49,260	49,260	49,260	49,260	49,260	49,260	49,260	49,260	49,260	**591,120**
2.1.3 โรงงานยางแผ่นรมควัน	35,820	35,820	35,820	35,820	35,820	35,820	35,820	35,820	35,820	35,820	35,820	35,820	**429,840**
2.2 ส่งออกไปนอกจังหวัด	6,200	10,840	6,350	4,120	7,370	9,870	10,110	10,170	10,400	8,830	7,830	7,910	**100,000**
3. ผลผลิตส่วนเกิน/ขาด (3) = 1.– 2.	**-37,460**	**9,344**	**-35,948**	**-58,442**	**-25,659**	**-441**	**1,979**	**2,584**	**4,905**	**-10,932**	**-21,018**	**-20,211**	**-191,298**

หมายเหตุ: แปลงเป็นเนื้อยางแห้งแล้ว

ที่มา: ประมาณการจากการสำรวจ โดยใช้ผลผลิตรายจังหวัดของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.1.3 สุกร

1) สถานการณ์การผลิต

จังหวัดสงขลามีการเลี้ยงสุกรเป็นอันดับที่ 26 ของประเทศ โดยปี 2557-2559 จำนวนสุกรของจังหวัดสงขลาลดลงในอัตราส่วนร้อยละ 4.87 ต่อปี ในปี 2559 มีจำนวนสุกรทั้งหมด 101,375 ตัว ส่วนใหญ่เป็นสุกรขุนและสุกรพันธุ์ ลดลงจากปี 2558 ที่มีจำนวน 106,276 ตัว ร้อยละ 4.61 ซึ่งการเลี้ยงสุกรของจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่จะเลี้ยงในลักษณะฟาร์มปิดโดยจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร ในปี 2559 มี 1,707 ราย ลดลงจากปี 2558 ที่มีจำนวน 1,834 ราย ร้อยละ 6.92 เนื่องจากราคาที่เกษตรกรขายได้ลดลง เกษตรกรจึงประสบภาวะขาดทุน ซึ่งหากราคาจูงใจ เกษตรกรก็จะกลับมาเลี้ยงอีกครั้ง (ตารางที่ 33)

บริเวณที่มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุด คือ อำเภอรัตภูมิ จำนวน 38,475 ตัว รองลงมาได้แก่ อำเภอสิงหนคร และอำเภอหาดใหญ่ จำนวน 9,593 ตัว และ 9,538 ตัว ตามลำดับ(ตารางที่ 34) โดยจังหวัดสงขลามีโรงฆ่าสุกร จำนวน 9 โรง ส่วนใหญ่เป็นโรงฆ่าสัตว์เทศบาลซึ่งมีกำลังการผลิตสูงสุดเฉลี่ย 30 ตัวต่อวัน

ตารางที่ 33 จำนวนสุกรและเกษตรกรของจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559

ปี	สุกรพื้นเมือง (ตัว)	สุกรพันธุ์ (ตัว)	สุกรขุน (ตัว)	สุกรรวม (ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)
2557	6,331	44,364	61,325	112,020	2,047
2558	15,583	39,564	51,129	106,276	1,834
2559	14,459	40,087	46,829	101,375	1,707
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	**51.12**	**-4.94**	**-12.62**	**-4.87**	**-8.68**

ที่มา: ปศุสัตว์จังหวัดสงขลา ข้อมูล ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2559

ตารางที่ 34 จำนวนสุกรและเกษตรกรของจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559 รายอำเภอ

อำเภอ	2557		2558		2559	
	สุกร (ตัว)	เกษตรกร (ตัว)	สุกร (ตัว)	เกษตรกร (ตัว)	สุกร (ตัว)	เกษตรกร (ตัว)
เมืองสงขลา	5,162	66	2,778	61	3,179	80
สทิงพระ	11,732	658	9,811	491	7,086	347
จะนะ	1,268	51	1,296	50	1,239	57
นาทวี	1,104	75	1,029	63	475	38
เทพา	1,625	55	1,355	65	1,744	66
สะบ้าย้อย	2,459	85	2,258	75	3,062	75
ระโนด	2,503	75	1,969	78	3,647	109
กระแสสินธุ์	4,652	105	5,574	136	5,861	142

อำเภอ	2557		2558		2559	
	สุกร (ตัว)	เกษตรกร (ตัว)	สุกร (ตัว)	เกษตรกร (ตัว)	สุกร (ตัว)	เกษตรกร (ตัว)
รัตภูมิ	37,063	208	35,254	200	38,475	199
สะเดา	17,093	64	16,629	51	8,629	53
หาดใหญ่	9,570	184	10,164	192	9,538	176
นาหม่อม	1,188	4	1,078	9	1,160	10
ควนเนียง	6,221	139	5,300	120	5,348	125
บางกล่ำ	2,255	33	1,644	23	1,972	29
สิงหนคร	7,778	225	9,752	196	9,593	176
คลองหอยโข่ง	347	20	385	24	367	25
รวม	**112,020**	**2,047**	**106,276**	**1,834**	**101,375**	**1,707**

ที่มา: ปศุสัตว์จังหวัดสงขลา ข้อมูล ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2559

2) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการเลี้ยงสุกรจังหวัดสงขลา

การผลิตสุกรของจังหวัดสงขลา พบว่า มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 5,782.62 บาทต่อตัว มีราคาเฉลี่ย 72.40 บาทต่อกิโลกรัม มีน้ำหนักเฉลี่ย 100.69 กิโลกรัม และมีผลตอบแทน 7,289.96 บาทต่อตัว เมื่อนำผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับมาหักต้นทุนการผลิตทั้งหมดจะทำให้ได้ผลตอบแทนสุทธิ 1,507.34 บาทต่อตัว (ตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 ต้นทุนการผลิตสุกร ปี 2559 จังหวัดสงขลา

หน่วย : บาท/ตัว

รายการ	ต้นทุนการผลิต
1. ต้นทุนผันแปร	5,596.76
2. ต้นทุนคงที่	188.54
3. ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อตัว	5,782.62
4. ต้นทุนต่อกิโลกรัม	57.43
5. น้ำหนักเฉลี่ยต่อกิโลกรัม	100.69
6. ราคาเฉลี่ยต่อกิโลกรัม	72.40
7. ผลตอบแทนต่อตัว	7,289.96
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อตัว (บาท)	1,507.34

ที่มา : จากการคำนวณ

3) วิถีตลาดสินค้าสุกรจังหวัดสงขลา (Marketing Channel)

วิถีการตลาดสุกรจากการสำรวจจะเห็นได้ว่าวิถีการตลาดสุกรเริ่มจากเกษตรกร โดยสุกรส่วนใหญ่เป็นของฟาร์มบริษัทร้อยละ 70 ผู้เลี้ยงรายย่อยร้อยละ 20 และฟาร์มการค้าร้อยละ 10 สุกรที่ผลิตได้จากฟาร์มบริษัทส่วนใหญ่จะถูกส่งออกไปยังจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นที่ตั้งของบริษัทแม่ (บริษัทครบวงจรขนาดใหญ่) สุกรที่เหลือในจังหวัดจะถูกขายให้พ่อค้ารวบรวม และขายให้กับพ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ โดยพ่อค้าจะมาทำการรับซื้อจากเกษตรกร หลังจากนั้นพ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิต ก็จะขายสุกรมีชีวิตต่อให้กับพ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิตจากต่างจังหวัด และขายให้พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ ซึ่งเนื้อสุกรชำแหละส่วนใหญ่จะขายในตลาดสด และบางส่วนขายในตลาดนัดตามหมู่บ้าน (ภาพที่ 10)

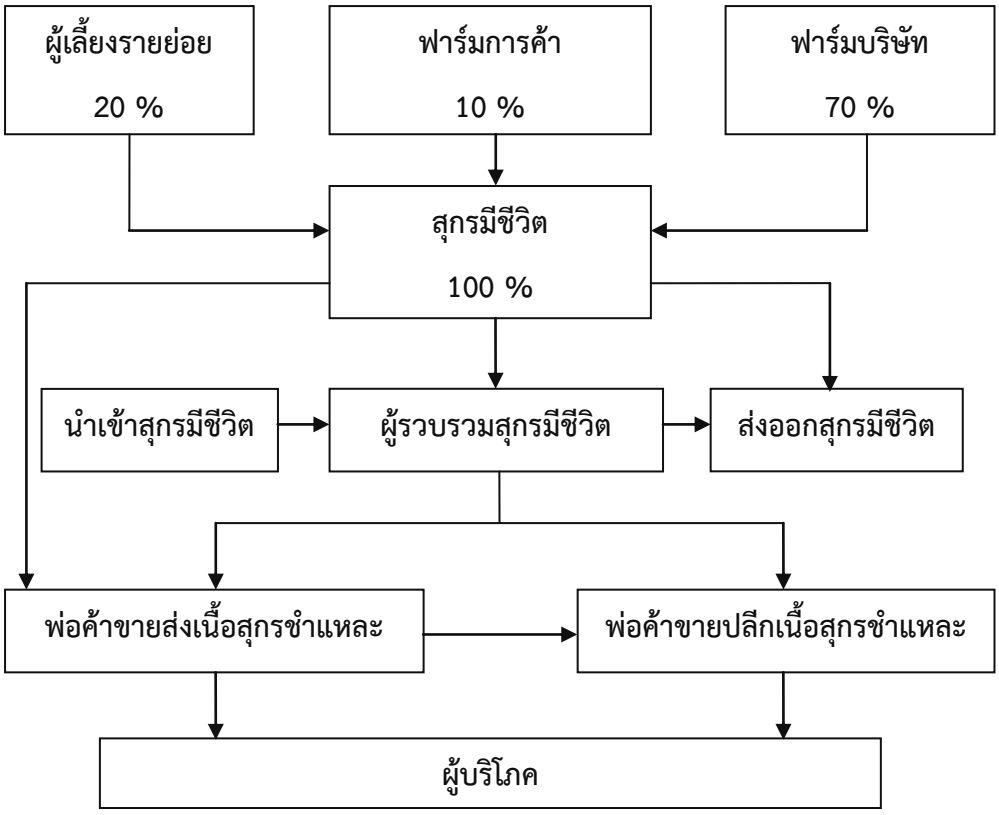

ภาพที่ 10 วิถีการตลาดสินค้าสุกรจังหวัดสงขลา

ที่มา: จากการสำรวจ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4) ราคา

4.1) ราคาสุกรมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ ราคา 67-70 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งราคาที่เกษตรกรขายได้จะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

4.2) ราคาขายส่งชิ้นส่วนสุกรชำแหละ เนื้อแดง ราคา 110-130 บาทต่อกิโลกรัม กระดูกและเครื่องใน ราคา 90 บาทต่อกิโลกรัม

4.3) ราคาขายปลีกชิ้นส่วนสุกรชำแหละ เนื้อแดง ราคา 120-140 บาทต่อกิโลกรัม กระดูกและเครื่องใน ราคา 100 บาทต่อกิโลกรัม

ตารางที่ 36 ราคาสุกรมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ ณ หน้าฟาร์ม เฉลี่ยรายเดือน ปี 2558 – 2559

หน่วย: บาท

ปี	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
2558	77.81	77.06	77.06	75.81	75.81	73.50	73.75	73.75	73.50	73.50	73.50	68.06
2559	67.63	67.38	67.44	70.31	70.94	70.94	70.31	68.31	68.06	70.19	70.06	70.19

ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 37 ราคาสุกรมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ ณ หน้าฟาร์ม เฉลี่ยรายอำเภอ ปี 2558 – 2559

อำเภอ	ปี	
	2558	2559
เมืองสงขลา	80.42	70.00
หาดใหญ่	77.83	68.75
จะนะ	83.50	83.00
เทพา	79.17	65.00
สะเดา	60.00	60.00
ระโนด	63.33	68.08
รัตภูมิ	71.92	65.00
สทิงพระ	71.00	62.83
สะบ้าย้อย	85.00	85.00
นาทวี	82.00	82.00
กระแสสินธุ์	64.58	64.67
นาหม่อม	77.67	63.00
ควนเนียง	71.58	66.83
บางกล่ำ	76.67	68.08
สิงหนคร	72.67	68.00
คลองหอยโข่ง	73.50	68.75

ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสงขลา

5) การใช้สุกรจังหวัดสงขลา

คาดว่าผลผลิตสุกรของจังหวัดสงขลาในปี 2560 มีจำนวน 190,674 ตัว มีการนำเข้าจากจังหวัดอื่นจำนวน 40,728 ตัว รวมมีผลผลิตทั้งหมด (Supply) 231,402 ตัว โดยในปี 2560 คาดว่าจะมีปริมาณสุกรที่เข้าโรงฆ่า จำนวน 82,133 ตัว และส่งออกไปจังหวัดอื่น 223,901 ตัว ทำให้มีปริมาณการใช้สุกร (Utilization) 306,034 ตัว ซึ่งจากการคาดการณ์ข้อมูลผลผลิตสุกรและการใช้สุกรของจังหวัดสงขลา พบว่า มีผลผลิตส่วนขาดจำนวน 74,632ตัว เนื่องจากความต้องการสำหรับการส่งออกไปจังหวัดอื่นมีเป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 38)

ตารางที่ 38 ประมาณการสมดุลสุกร ปี 2560 จังหวัดสงขลา

หน่วย: ตัว

รายการ	ปี 2560												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
1. อุปทาน (Supply)	**18,820**	**18,267**	**17,409**	**19,983**	**19,735**	**18,190**	**17,942**	**21,089**	**20,841**	**19,830**	**18,877**	**20,421**	**231,402**
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	15,426	14,873	14,015	16,589	16,341	14,796	14,548	17,695	17,447	16,436	15,483	17,027	190,674
1.2 นำเข้าจากจังหวัดอื่น	3,394	3,394	3,394	3,394	3,394	3,394	3,394	3,394	3,394	3,394	3,394	3,394	40,728
2. การใช้ (Demand)	**25,090**	**24,420**	**22,860**	**26,455**	**26,164**	**24,248**	**23,957**	**27,598**	**27,307**	**26,120**	**25,001**	**26,814**	**306,034**
2.1 การใช้ของจังหวัด (เข้าโรงฆ่า)	6,976	6,956	6,403	6,976	6,976	6,873	6,873	6,820	6,820	6,820	6,820	6,820	82,133
2.2 ส่งออกไปจังหวัดอื่น	18,114	17,464	16,457	19,479	19,188	17,375	17,084	20,778	20,487	19,300	18,181	19,994	223,901
3. ผลผลิต ส่วนเกิน/ส่วนขาด	**-6,270**	**-6,154**	**-5,451**	**-6,473**	**-6,430**	**-6,057**	**-6,014**	**-6,509**	**-6,466**	**-6,290**	**-6,124**	**-6,393**	**-74,632**

หมายเหตุ: ประมวลและประมาณการจากข้อมูลของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสงขลา

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

6) ปัญหาและอุปสรรค

6.1) ด้านการผลิตอาหารข้นมีราคาแพง ส่งผลให้ต้นทุนของเกษตรกรเพิ่มสูงขึ้น

- ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จากราคาอาหารสัตว์ที่มีราคาแพงส่งผลให้เกษตรกรได้รับรายได้ลดลง

- อัตราการเสียชีวิตของสุกรและลูกสุกรระหว่างเลี้ยงอยู่ในเกณฑ์สูง เนื่องจากโรคระบาดและการเลี้ยงที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

- มีการปล่อยน้ำเสียจากฟาร์มลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ รวมถึงกลิ่นรบกวน เป็นผลทำให้เกิดปัญหาต่อแหล่งน้ำเช่นปัญหาแหล่งน้ำเน่าเสียหรือสร้างความไม่พอใจต่อชุมชนใกล้เคียง

6.2) ด้านการตลาด

- ราคาสุกรลดลงจากปีที่ผ่านมา สืบเนื่องจากราคายางพาราลดลง ผู้บริโภคจึงจับจ่ายใช้สอยลดลง

- เกษตรกรเลิกเลี้ยงสุกร หันไปประกอบอาชีพอื่น เนื่องจากราคาสุกรมีความผันผวนจากอุปสงค์อุปทาน เมื่อราคาเพิ่มสูงขึ้นเกษตรกรจะกลับมาเลี้ยงสุกรอีกครั้ง

3.1.4 โคเนื้อ

1) สถานการณ์การผลิตโคเนื้อ

1.1) จำนวนโคเนื้อและแหล่งผลิต

จังหวัดสงขลามีการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอันดับที่ 17 ของประเทศ โดยในปี 2559 จังหวัดสงขลามีจำนวนโคเนื้อทั้งหมด 101,481 ตัว เป็นโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง 93,599 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 92.23 ของจำนวนโคเนื้อทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2558 ที่มีจำนวนโคเนื้อทั้งหมด 99,035 ตัว ร้อยละ 2.47 เนื่องจากเป็นการเพิ่มตามธรรมชาติของฝูงโค ประกอบกับเกษตรกรจะตัดสินใจขายโคเนื้อเมื่อได้ราคาเป็นที่น่าพอใจ หากไม่ได้ราคาตามที่ต้องการจะยังคงเลี้ยงโคเนื้อต่อไปก่อน (ตารางที่ 39) โดยการเลี้ยงโคเนื้อของจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่จะปล่อยให้หากินในพื้นที่ทุ่งหญ้าธรรมชาติ พื้นที่หญ้าสาธารณะของหมู่บ้าน หรือการเลี้ยงริมถนน เนื่องจากพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้าในความครอบครองของเกษตรกรมีน้อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย โดยในปี 2559 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ 19,746 ราย ลดลงจากปี 2558 ที่มีจำนวน 20,260 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.54 เนื่องจากเกษตรกรหันไปประกอบอาชีพอื่น อำเภอที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด คือ อำเภอเทพา 11,951 ตัว รองลงมาได้แก่ อำเภอระโนด และอำเภอหาดใหญ่ ปริมาณ 10,896 ตัว และ 10,163 ตัว ตามลำดับ (ตารางที่ 40)

1.2) จำนวนโรงฆ่าโค-กระบือ

จังหวัดสงขลามีโรงฆ่าโค-กระบือ จำนวน 3 โรงคือ โรงฆ่าสัตว์เทศบาลนครสงขลา อำเภอเมือง โรงฆ่าสัตว์เทศบาลเมืองสะเดา อำเภอสะเดา และโรงฆ่าสัตว์สุรศักดิ์ฟาร์ม อำเภอบางกล่ำ ซึ่งจำนวนโคเนื้อที่เข้ามาฆ่าที่โรงฆ่าสัตว์เทศบาลนครสงขลา จะอยู่ที่ประมาณเดือนละ 20 ตัว พนักงานฆ่าจะได้รับค่าจ้างตัวละ 500 บาท หากต้องชำแหละด้วยก็จะได้รับค่าจ้างเพิ่มอีกตัวละ 200 บาท โดยผู้ประกอบการที่นำโคเนื้อเข้าโรงฆ่า จะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการฆ่าและค่าจ้างฆ่า พร้อมทั้งจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียม

การฆ่าสัตว์และภาษีให้กับเทศบาลตัวละ 52 บาท และจ่ายค่าตั๋วรูปพรรณให้อำเภอตัวละ 53 บาท สำหรับโรงฆ่าสัตว์สุรศักดิ์ฟาร์ม จำนวนโคเนื้อที่เข้ามาฆ่าอยู่ที่ประมาณเดือนละ 30-40 ตัว ค่าจ้างฆ่าตัวละ 250 บาท จ่ายค่าอากรการฆ่าสัตว์ให้กับเทศบาลตัวละ 12 บาท และจ่ายค่าตั๋วรูปพรรณให้อำเภอตัวละ 53 บาท

ตารางที่ 39 จำนวนโคเนื้อและเกษตรกรของจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559

ปี	โคพื้นเมือง (ตัว)	โคพันธุ์และโคลูกผสม (ตัว)	โคขุน (ตัว)	โคเนื้อรวม (ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)
2557	88,226	5,003	401	93,630	19,458
2558	92,152	6,358	525	99,035	20,260
2559	93,599	7,508	374	101,481	19,746
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	**3.00**	**22.50**	**-3.43**	**4.11**	**0.74**

ที่มา: ปศุสัตว์จังหวัดสงขลา ข้อมูล ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2559

ตารางที่ 40 จำนวนโคเนื้อและเกษตรกรของจังหวัดสงขลา ปี 2557-2559 รายอำเภอ

อำเภอ	2557				2558				2559			
	โคพันธุ์พื้นเมือง (ตัว)	โคพันธุ์อื่น ๆ (ตัว)	โคเนื้อรวม (ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	โคพันธุ์พื้นเมือง (ตัว)	โคพันธุ์อื่น ๆ (ตัว)	โคเนื้อรวม (ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	โคพันธุ์พื้นเมือง (ตัว)	โคพันธุ์อื่น ๆ (ตัว)	โคเนื้อรวม (ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)
เมืองสงขลา	5,714	864	6,578	1,247	6,188	1,133	7,321	1,277	5,162	1,277	6,439	1,101
สทิงพระ	6,334	685	7,019	1,648	7,983	887	8,870	1,672	6,219	941	7,160	1,237
จะนะ	5,716	690	6,406	1,420	7,262	796	8,058	1,687	6,655	563	7,218	1,382
นาทวี	4,077	3	4,080	1,166	4,302	80	4,382	1,201	4,250	17	4,267	1,153
เทพา	11,883	350	12,233	2,462	11,426	476	11,902	2,443	11,406	545	11,951	2,401
สะบ้าย้อย	4,268	492	4,760	1,271	4,801	637	5,438	1,270	4,822	1,087	5,909	1,203
ระโนด	6,045	329	6,374	988	6,711	230	6,941	1,161	10,435	461	10,896	1,649
กระแสสินธุ์	3,321	88	3,409	638	4,325	38	4,363	789	5,259	183	5,442	942
รัตภูมิ	6,925	1,178	8,103	1,864	6,682	1,489	8,171	1,873	6,496	1,633	8,129	1,861
สะเดา	1,962	43	2,005	471	1,594	43	1,637	429	2,628	112	2,740	530
หาดใหญ่	10,310	-	10,310	1,717	10,370	7	10,377	1,681	10,101	62	10,163	1,652
นาหม่อม	1,686	-	1,686	455	1,252	47	1,299	332	1,213	57	1,270	327
ควนเนียง	5,854	163	6,017	1,108	5,520	368	5,888	1,479	5,728	353	6,081	1,476
บางกล่ำ	4,114	119	4,233	611	3,958	42	4,000	618	3,640	48	3,688	565
สิงหนคร	7,326	353	7,679	1,821	7,501	490	7,991	1,842	7,209	464	7,673	1,774
คลองหอยโข่ง	2,691	47	2,738	571	2,277	120	2,397	506	2,376	79	2,455	493
รวม	**88,226**	**5,404**	**93,630**	**19,458**	**92,152**	**6,883**	**99,035**	**20,260**	**93,599**	**7,882**	**101,481**	**19,746**

ที่มา: ปศุสัตว์จังหวัดสงขลา ข้อมูล ณ วันที่ 27 ตุลาคม 2559

2) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการเลี้ยงโคเนื้อจังหวัดสงขลา

การผลิตโคเนื้อของจังหวัดสงขลา พบว่า มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 17,962.47 บาทต่อตัว มีราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 85.19 บาทต่อกิโลกรัม มีน้ำหนักเฉลี่ยต่อกิโลกรัมอยู่ที่ตัวละ 248 กิโลกรัม โดยเกษตรกรขายโคเนื้อได้ราคา 21,127 บาทต่อตัว เมื่อนำผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับมาหักต้นทุนการผลิตทั้งหมด จะทำให้ได้ผลตอบแทนสุทธิ 3,164.65 บาทต่อตัว (ตารางที่ 41)

ตารางที่ 41 ต้นทุนการผลิตโคเนื้อ ปี 2559 จังหวัดสงขลา หน่วย : บาท/ตัว

รายการ	ต้นทุนการผลิต
1. ต้นทุนผันแปร	16,441.73
2. ต้นทุนคงที่	1,520.74
3. ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อตัว	17,962.47
4. ต้นทุนต่อกิโลกรัม	72.43
5. น้ำหนักเฉลี่ยต่อกิโลกรัม	248
6. ราคาเฉลี่ยต่อกิโลกรัม	85.19
7. ผลตอบแทนต่อตัว	21,127
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อตัว (บาท)	3,164.65

ที่มา: จากการคำนวณ

3) วิถีการตลาดสินค้าโคเนื้อจังหวัดสงขลา (Marketing Channel)

วิถีการตลาดโคเนื้อจากการสำรวจจะเห็นได้ว่าวิถีการตลาดโคเนื้อเริ่มจากเกษตรกรทั่วไปที่เลี้ยงโคเนื้อ โดยส่วนใหญ่จะเป็นโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง โดยเกษตรกรจะขายโคเนื้อมีชีวิตให้เกษตรกรด้วยกันเองเพื่อไปขยายพันธุ์หรือเลี้ยงต่อ ขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง ขายให้กับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น หรือพ่อค้ารวบรวมท้องที่ และขายให้กับพ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อโคชำแหละ โดยพ่อค้าจะมาทำการรับซื้อจากเกษตรกรในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะดำเนินการผ่านนายหน้า โดยจะต้องจ่ายเงินค่านายหน้าตัวละ 200-300 บาท หลังจากนั้นพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิต ก็จะขายโคเนื้อมีชีวิตต่อให้กับเกษตรกรเพื่อไปเลี้ยงต่อ ขายให้พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิตจากต่างจังหวัด และขายให้พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อโคชำแหละ ซึ่งส่วนใหญ่พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อโคชำแหละก็ดำเนินการซื้อขายผ่านนายหน้าเช่นเดียวกัน โดยจะต้องจ่ายเงินค่านายหน้าตัวละ 200-300 บาท ซึ่งเนื้อโคชำแหละส่วนใหญ่จะส่งเข้าโรงงานลูกชิ้น ขายในตลาดสดและตลาดนัดตามหมู่บ้าน ซึ่งจากการสำรวจพบว่าการฆ่าโคเนื้อที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้นมีน้อยมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการลักลอบฆ่าตามหมู่บ้านเพื่อใช้ในการบริโภค หรือขายในตลาดนัดของหมู่บ้าน (ภาพที่ 11)

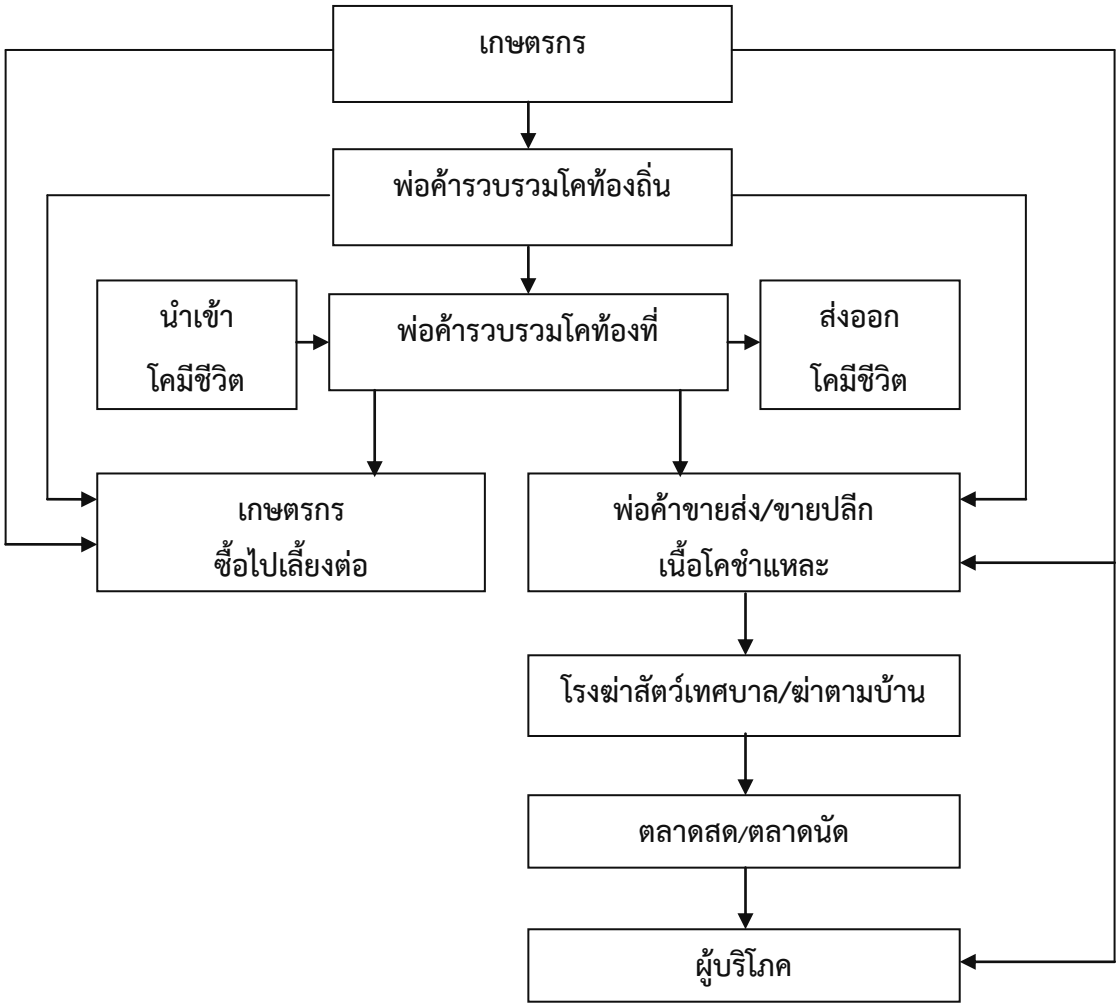

ภาพที่ 11 วิถีการตลาดสินค้าโคเนื้อจังหวัดสงขลา

ที่มา: จากการสำรวจ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4) ราคา

4.1) ราคาโคเนื้อมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ สำหรับโคพันธุ์พื้นเมืองจะเป็นการเหมาตัวดูความสวยงาม เช่น โคเนื้อขนาด 200 กว่ากิโลกรัม จะขายได้ราคา 18,000-20,000 บาทต่อตัว หากคิดเป็นราคาต่อกิโลกรัม จะอยู่ที่ราคาประมาณ 85-90 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนโคขุนจะอยู่ที่ราคา 95-100 บาทต่อกิโลกรัม

4.2) ราคาขายส่งชิ้นส่วนโคเนื้อชำแหละ เนื้อแดงราคา 200-210 บาทต่อกิโลกรัม กระดูกและเครื่องในราคา 150-160 บาทต่อกิโลกรัม

4.3) ราคาขายปลีกชิ้นส่วนโคเนื้อชำแหละ เนื้อแดงราคา 240-250 บาทต่อกิโลกรัม กระดูกและเครื่องในราคา 180 บาทต่อกิโลกรัม

5) การใช้โคเนื้อของจังหวัดสงขลา

คาดว่าผลผลิตโคเนื้อของจังหวัดสงขลาในปี 2560 มีจำนวน 16,219 ตัว และมีการนำเข้าจากจังหวัดอื่นจำนวน 13,464 ตัว เนื่องจากโคเนื้อในจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่เป็นโคพันธุ์พื้นเมือง ความสมบูรณ์ของโคเนื้อมีน้อยกว่าจากต่างจังหวัด จึงมีการนำเข้าโคเนื้อจากจังหวัดอื่นเข้ามาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ทำให้มีผลผลิตโคเนื้อทั้งหมด (Supply) 29,683 ตัว ซึ่งคาดว่าจะมีปริมาณโคเนื้อที่เข้าโรงฆ่าในปี 2560 มีจำนวน 37,678 ตัว ส่งออกไปจังหวัดอื่น 654 ตัว และส่งออกไปต่างประเทศ 11,737 ตัว รวมปริมาณการใช้โคเนื้อ (Utilization) 50,069 ตัว ซึ่งจากการคาดการณ์ข้อมูลผลผลิตโคเนื้อและการใช้โคเนื้อของจังหวัดสงขลาพบว่า มีผลผลิตส่วนขาดจำนวน 20,386ตัว เนื่องจากมีความต้องการของผู้บริโภคจำนวนมาก (ตารางที่ 40)

6) ปัญหาและอุปสรรค

6.1) ด้านการผลิตเกษตรกรมีพื้นที่แปลงหญ้าจำกัด ประกอบกับพื้นที่แปลงหญ้าสาธารณะเริ่มลดน้อยลง ทำให้ไม่สามารถขยายการเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้นได้ สำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคขุนจะมีต้นทุนค่าอาหารข้นสูงเนื่องจากราคาแพง

6.2) ด้านการตลาดราคาโคเนื้อลดลงจากปีที่ผ่านมา เกษตรกรจึงต้องใช้เวลาในการเลี้ยงโคเนื้อนานขึ้น จนกว่าราคาจะเป็นที่พอใจ จึงจะตัดสินใจขายโคเนื้อ

ตารางที่ 42 ประมาณการสมดุลโคเนื้อ ปี 2560 จังหวัดสงขลา

หน่วย: ตัว

รายการ	ปี 2560												
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
1. อุปทาน (Supply)	**2,411**	**2,462**	**2,374**	**2,638**	**2,475**	**2,374**	**2,437**	**2,449**	**2,525**	**2,500**	**2,538**	**2,500**	**29,683**
1.1 ผลผลิตของจังหวัด	1,289	1,340	1,252	1,516	1,353	1,252	1,315	1,327	1,403	1,378	1,416	1,378	16,219
1.2 นำเข้าจากจังหวัดอื่น	1,122	1,122	1,122	1,122	1,122	1,122	1,122	1,122	1,122	1,122	1,122	1,122	13,464
2. การใช้ (Utilization)	**3,576**	**4,104**	**4,142**	**4,313**	**3,965**	**3,916**	**4,587**	**5,730**	**3,440**	**3,890**	**4,209**	**4,197**	**50,069**
2.1 การใช้ของจังหวัด (เข้าโรงฆ่า)	3,305	3,160	3,170	3,185	3,176	3,116	3,094	3,090	3,079	3,102	3,099	3,102	37,678
2.2 ส่งออกไปจังหวัดอื่น	52	54	50	61	55	50	53	53	57	56	57	56	654
2.3 ส่งออกไปต่างประเทศ	219	890	922	1,067	734	750	1,440	2,587	304	732	1,053	1,039	11,737
3. ผลผลิต ส่วนเกิน/ส่วนขาด	**-1,165**	**-1,642**	**-1,768**	**-1,675**	**-1,490**	**-1,542**	**-2,150**	**-3,282**	**-915**	**-1,390**	**-1,671**	**-1,697**	**-20,386**

หมายเหตุ: ประมวลและประมาณการจากข้อมูลของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสงขลา

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.2 สินค้าเกษตรทางเลือกและสินค้าเกษตรเสริม

3.2.1 แนวทางการบริหารจัดการทางเลือกสำหรับการปรับเปลี่ยนทดแทนข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จากการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลด้านการผลิตจากความเหมาะสมทางกายภาพข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต/ผลตอบแทน การศึกษาวิเคราะห์ Demand Supply รวมทั้งวิถีตลาดข้าวเจ้านาปีมีผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการ และมีผลิตส่วนเกิน รวมถึงมีการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น ข้าวนาปีควรมีการปรับเปลี่ยนการผลิตไปปลูกพืชอื่นที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ โดยในพื้นที่ปลูกข้าวจะมีความเหมาะสมกับการปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน และเมื่อพิจารณาสินค้าที่ทดแทนซึ่งเป็นสินค้าที่มีโอกาสทางการตลาด มีแนวโน้มความต้องการมากและสามารถขยายตัวทางการตลาดได้ดี มีความเหมาะสมทางกายภาพ ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าสินค้าเดิม รวมถึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น และความพร้อมของเกษตรกรในด้านต่างๆ โดยขอยกตัวอย่างสินค้าเกษตรที่นำเสนอเพื่อเป็นทางเลือกของจังหวัด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) กรณีสินค้าพืช (Top 4) ของจังหวัดสงขลา

1.1) ยางพารา

จากการศึกษา พบว่า พื้นที่การเพาะปลูกข้าวสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปปลูกยางพาราทดแทนได้ 36,261 ไร่ จากพื้นที่ปลูกข้าวรวม 421,948 ไร่ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการผลิตสินค้าข้าวเจ้านาปี พบว่า การผลิตข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสมจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,414.34 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนเท่ากับ 5,113.64 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้ผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตเท่ากับ 699.30 บาทต่อไร่ ส่วนยางพารามีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 12,866.03 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนเท่ากับ 14,036.47 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตเท่ากับ 1,170.44 บาทต่อไร่ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญคือ ในกรณีที่พื้นที่สามารถปลูกยางพาราทดแทนได้ เกษตรกรอาจมีความเสี่ยง เนื่องจากยางพาราเป็นพืชอายุยืน ราคามีความผันผวน และต้องใช้เวลาในการปลูกประมาณ 7 ปี จึงจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ประกอบกับวิถีชีวิตภูมิสังคมแตกต่างกันมาก ซึ่งอาจไม่เหมาะสมในการปลูกทดแทนข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (ภาพที่ 12)

ตารางที่ 43 ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีสินค้าพืช (TOP 4)

รายการ	ข้าว	ยางพารา
1. ต้นทุนผันแปร (บาท/ไร่)	3,467.11	8,966.39
2. ต้นทุนคงที่ (บาท/ไร่)	947.23	3,899.64
3. ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	4,414.34	12,866.03
4. ต้นทุน (บาท/กก.)	7.23	43.03
5. ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	610	299.03
6. ราคา (บาท/กก.)	8.38	46.94
7. ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	5,113.64	14,036.47
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท)	699.30	1,170.44

ที่มา : จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ข้อมูลที่วิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้นๆ

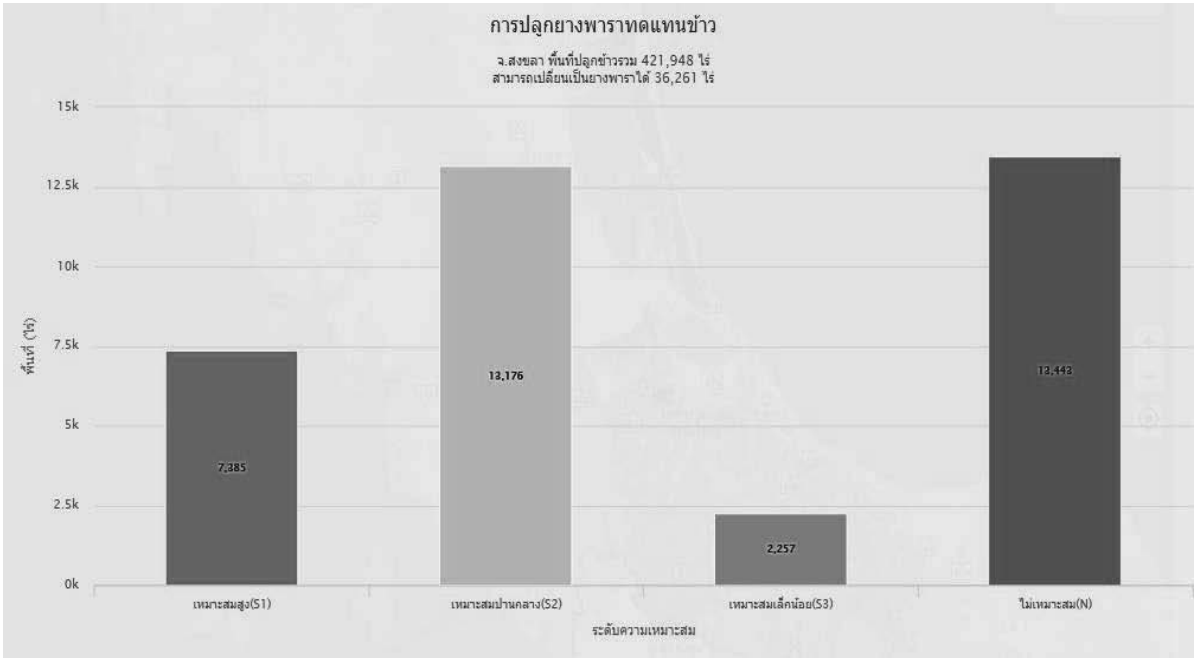

ภาพที่ 12 จำนวนพื้นที่ยางพาราที่สามารถปลูกทดแทนข้าว

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online

2) กรณีสินค้าปศุสัตว์ (Top 4) ของจังหวัดสงขลา

จากการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการผลิตสินค้าข้าวเจ้านาปี กับสินค้าปศุสัตว์ที่เสนอเป็นทางเลือกให้เกษตรกรเพื่อใช้ทดแทนการผลิตข้าว ได้แก่ สุกร และโคเนื้อ พบว่า

2.1) การผลิตข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสมจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,414.34 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนเท่ากับ 5,113.64 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 699.30 บาทต่อไร่

2.2) การผลิตสุกรมีต้นทุนการผลิต 5,782.62 บาทต่อตัว เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 7,289.96 บาทต่อตัว ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตสุกรเท่ากับ 1,507.34 บาทต่อตัว

2.3) การผลิตโคเนื้อจะมีต้นทุนการผลิต 17,962.47 บาทต่อตัว เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน 21,127 บาทต่อตัว ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสุทธิจากการผลิตโคเนื้อเท่ากับ 3,164.65 บาทต่อตัว

ดังนั้น จะเห็นว่าทางเลือกในการปรับเปลี่ยนจากการผลิตข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มาเป็นการผลิตสุกร และโคเนื้อ เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ซึ่งเป็นสินค้าที่ยังมีความต้องการของตลาดจำนวนมาก เกษตรกรสามารถที่จะเพิ่มปริมาณ การผลิตและมีตลาดรองรับทั้งภายในจังหวัดและในจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งระดับประเทศ

ตารางที่ 44 ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีสินค้าปศุสัตว์ (TOP 4)

รายการ	ข้าว	รายการ	สุกร	โคเนื้อ
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	5,113.64	ผลตอบแทนต่อต่อตัว (บาท)	7,289.96	21,127
ผลผลิต (กก./ไร่)	610	น้ำหนักเฉลี่ยต่อตัว (กก.)	100.69	248
ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	8.38	ราคาเฉลี่ย(บาท/กก.)	72.40	85.19
ต้นทุนต่อไร่(บาท)	4,414.34	ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อตัว(บาท)	5,782.62	17,962.47
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท)	699.30	ผลตอบแทนสุทธิต่อตัว (บาท)	1,507.34	3,164.65

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ข้อมูลที่วิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้นๆ

3) กรณีปาล์มน้ำมัน

จากการศึกษา พบว่า พื้นที่การเพาะปลูกข้าวสามารถเปลี่ยนไปปลูกปาล์มน้ำมันทดแทนได้ 384,094 ไร่ จากพื้นที่ปลูกข้าวรวม 421,948 ไร่ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการผลิตสินค้าข้าวเจ้านาปี พบว่า การผลิตข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสมจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,414.34 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 5,113.64 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 699.30 บาทต่อไร่ ส่วนการปลูกปาล์มน้ำมันจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 9,338.51 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนเท่ากับ 15,000 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับกำไรจากการผลิตเท่ากับ 5,661.49 บาทต่อไร่ อย่างไรก็ตาม ประเด็นข้อควรพิจารณาในเชิงนโยบายหากจะส่งเสริมให้เกษตรกรที่ทำนาในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) ปรับเปลี่ยนมาปลูกปาล์มน้ำมัน คือ

3.1) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนสำหรับการปรับเปลี่ยนพื้นที่มาปลูกปาล์มน้ำมัน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในแต่ละรายการของการเริ่มปลูกระหว่างการทำนากับการปลูกปาล์มน้ำมัน

3.2) การปลูกปาล์มน้ำมันต้องคำนึงถึงการขนส่งผลผลิตจากไร่นาออกมาสู่ลานเทด้วย หากพื้นที่นาอยู่ลึกเข้าไปข้างในไม่ได้ติดถนนทำให้การขนส่งมีความยากลำบาก อาจทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นได้

3.3) เกษตรกรบางรายมีพื้นที่ถือครองไม่มาก หากแบ่งมาเพื่อทดลองปลูกปาล์มน้ำมันอาจไม่คุ้มค่าการลงทุนไม่เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale)

ตารางที่ 45 ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีปาล์มน้ำมัน

รายการ	ข้าว	ปาล์มน้ำมัน
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	5,113.64	15,000
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	610	3,000
ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	8.38	5.00
ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	4,414.34	9,338.51
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท)	699.30	5,661.49

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ข้อมูลที่วิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้นๆ

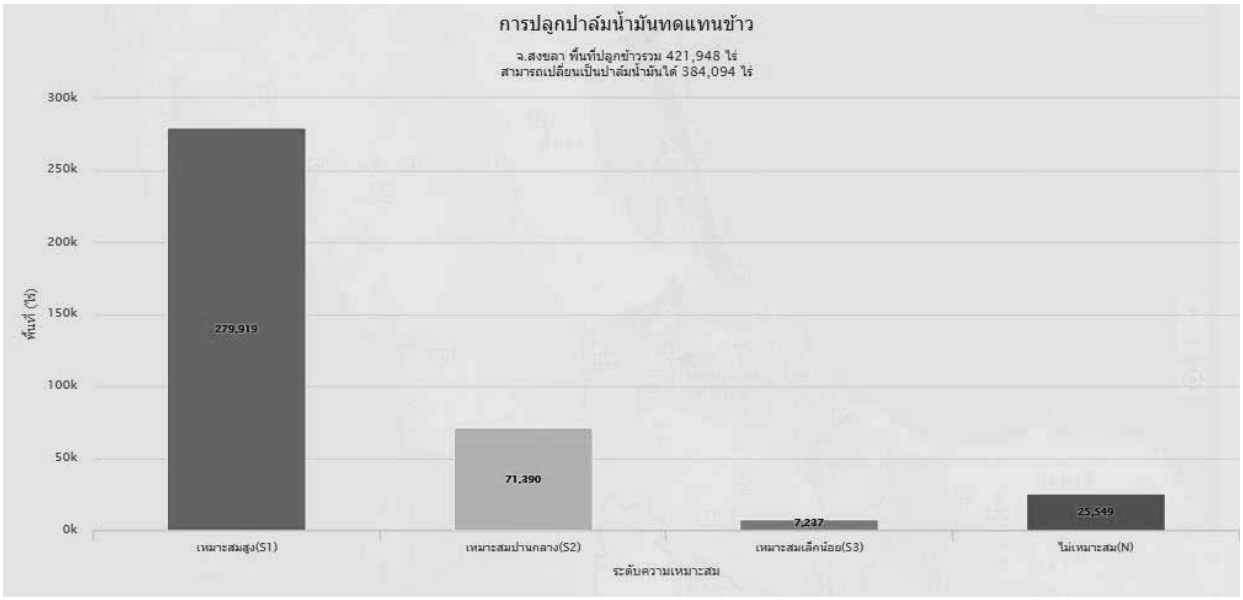

ภาพที่ 13 จำนวนพื้นที่ปาล์มน้ำมันที่สามารถปลูกทดแทนข้าว

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน / Agri - Map Online

4) กรณีพืชผัก

จากการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการผลิตสินค้าข้าวเจ้านาปี กับสินค้าพืชผักที่เสนอเป็นทางเลือกให้เกษตรกรเพื่อใช้ทดแทนการผลิตข้าว ได้แก่ พริกเขียวมัน คะน้า มะระ บวบ และถั่วฝักยาว พบว่า

4.1) การผลิตข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสมจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,620 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 4,526 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรขาดทุนการผลิตเท่ากับ 94 บาทต่อไร่

4.2) การผลิตพริกเขียวมันจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 24,318.70 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 51,000 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับกำไรจากการผลิตเท่ากับ 26,681.30 บาทต่อไร่

4.3) การผลิตคะน้าจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,367.57 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 16,000 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับกำไรจากการผลิตเท่ากับ 11,632.43 บาทต่อไร่

4.4) การผลิตมะระจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 7,069.52 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 17,250 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับกำไรจากการผลิตเท่ากับ 10,180.48 บาทต่อไร่

4.5) การผลิตบวบจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 6,993.40 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 16,875 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับกำไรจากการผลิตเท่ากับ 9,881.60 บาทต่อไร่

4.6) การผลิตถั่วฝักยาวจะมีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 7,163.51 บาทต่อไร่ เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน เท่ากับ 15,000 บาทต่อไร่ ทำให้เกษตรกรได้รับกำไรจากการผลิตเท่ากับ 7,836.49 บาทต่อไร่

ดังนั้น จะเห็นว่าการปลูกพริกเขียวมันมีผลตอบแทนสุทธิสูงสุด 26,681.30 บาทต่อไร่ รองลงมาคือ คะน้า 11,632.43 บาทต่อไร่ มะระ 10,180.48 บาทต่อไร่ บวบ 9,881.60 บาทต่อไร่ และถั่วฝักยาว 7,836.49 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความเอาใจใส่ความสนใจของเกษตรกร และการจัดสรรพื้นที่ให้เต็มศักยภาพ หรือจัดสรรพื้นที่เพื่อปลูกพืชชนิดอื่นควบคู่ไปด้วยในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นการยกระดับความกินดีอยู่ดีได้อีกทางหนึ่ง ลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาการทำนาเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม การใช้พื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อรอบเพื่อสร้างรายได้มากที่สุดจากการปลูกพืชผักดังกล่าว ไม่ว่าจะปลูกพร้อมกันหลายชนิดหรือปลูกชนิดเดียวก็ตามมีประเด็นที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้

1) ต้องมีตลาดรองรับและวางแผนการผลิตเพื่อไม่ให้กระทบผลของฤดูกาล

2) ต้องใช้แรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้างในการห่อผลหรือเก็บเกี่ยวผลผลิต

3) ต้องมีแหล่งน้ำที่สามารถใช้เพาะปลูกได้ตลอดฤดูปลูก

4) ต้องมีความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด

ตารางที่ 46 ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีพืชผัก

รายการ	ข้าว	พริกเขียวมัน	คะน้า	มะระ	บวบ	ถั่วฝักยาว
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	5,113.64	51,000	16,000	17,250	16,875	15,000
ผลผลิตต่อไร่(กก.)	610	1,700	1,600	1,150	1,125	1,500
ราคาเฉลี่ย(บาท/กก.)	8.38	30.00	10.00	15.00	15.00	10.00
ต้นทุนต่อไร่(บาท)	4,414.34	24,318.70	4,367.57	7,069.52	6,993.40	7,163.51
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท)	699.30	26,681.30	11,632.43	10,180.48	9,881.60	7,836.49

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ข้อมูลที่วิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้นๆ

5) กรณีพืชทางเลือกอื่นๆ สำหรับพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

การพิจารณาทางเลือกสำหรับเกษตรกรเพื่อการตัดสินใจ นอกจากการปลูกปาล์มน้ำมันและพืชผักเพื่อทดแทนการปลูกข้าวแล้ว ในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่า ยังมีการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการทำนา เช่น กล้วยหอมทอง ดาวเรืองตัดดอก และหญ้าหวายข้อ ซึ่งน่าจะเป็นทางเลือกใหม่สำหรับพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาความเหมาะสมทางกายภาพของพืชชนิดนั้นประกอบด้วย (ตารางที่47)

ตารางที่ 47 ทางเลือกกิจกรรมปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีพืชทางเลือกใหม่

รายการ	ข้าว	กล้วยหอมทอง	ดาวเรือง	หญ้าหวายข้อ
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	5,113.64	90,000	77,000	39,916.67
ผลผลิต	610 กก./ไร่	9,000 กก./รุ่น	110,000 ดอก/รุ่น	
ราคา	8.38 บาท/กก.	10 บาท/กก.	0.7 บาท/ดอก	2,194.44 บาท/lot
ต้นทุนต่อไร่ (บาท)	4,414.34	28,192.53	21,485.43	8,797.58
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท)	699.30	61,807.47	55,514.57	24,119.08

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ข้อมูลที่วิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้นๆ

3.2.2 แนวทางการบริหารจัดการทางเลือกกิจกรรมเสริมการเพาะปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จากการศึกษาข้อมูลด้านการผลิตจากความเหมาะสมทางกายภาพข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต/ผลตอบแทน การศึกษาวิเคราะห์ Demand Supply รวมทั้งวิถีตลาด พบว่า ยางพารามีผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ ในช่วงฤดูมรสุมและช่วงที่ประสบอุทกภัย ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่สามารถกรีดยางได้ รวมถึงยังมีการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ประกอบกับ สถานการณ์ยางพาราราคาตกต่ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เกษตรกรควรปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมทางการเกษตร โดยหันมาพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งเป็นภูมิคุ้มกันเมื่อต้องเผชิญปัญหาราคายางผันผวน ลดความเสียงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพิ่มความหลากหลายในกิจกรรมทางการเกษตร ซึ่งในเบื้องต้นมีแนวทาง ดังนี้

1) กรณีสินค้าปศุสัตว์ (TOP 4)

ทางเลือกกิจกรรมเสริมในพื้นที่ปลูกยางพาราไม่เหมาะสม (N) โดยการเลี้ยงปศุสัตว์ ซึ่งเป็นสินค้า Top 4 ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ สุกร และโคเนื้อ โดยเมื่อศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน พบว่า การเลี้ยงสุกรจะได้กำไรตัวละ 1,507.37 บาท และโคเนื้อ จะได้กำไรตัวละ 3,164.65 บาท ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรที่มีกิจกรรมเสริมการปลูกยางพารามีรายได้เพิ่มขึ้น ลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาในการปลูกยางพาราเพียงอย่างเดียว (ตารางที่48)

ตารางที่ 48 ทางเลือกกิจกรรมเสริมในพื้นที่ปลูกยางพาราไม่เหมาะสม (N) กรณีสินค้าปศุสัตว์ (TOP 4)

รายการ	ยางพารา	รายการ	สุกร	โคเนื้อ
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	11,409.71	ผลตอบแทนต่อต่อตัว (บาท)	7,289.96	21,127
ผลผลิต (กก./ไร่)	243.07	น้ำหนักเฉลี่ยต่อตัว (กก.)	100.69	248
ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	46.94	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	72.40	85.19
ต้นทุนต่อไร่(บาท)	12,698.35	ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อตัว (บาท)	5,782.62	17,962.47
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ (บาท)	-1,288.64	ผลตอบแทนสุทธิต่อตัว (บาท)	1,507.37	3,164.65

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ข้อมูลที่วิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้นๆ

2) กรณีพืชแซม

ในช่วง 3 ปีแรก เกษตรสามารถปลูกพืชแซมยางได้ เช่น สับปะรด กล้วยหอมทอง มะละกอ เป็นต้น โดยเมื่อศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน พบว่า สับปะรดมีผลตอบแทนประมาณ 65,500-77,300 บาทต่อไร่ กล้วยหอมทองมีผลตอบแทนประมาณ 20,000-36,000 บาทต่อไร่ และมะละกอมีผลตอบแทนประมาณ 60,000-80,000 บาทต่อไร่ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 49)

ตารางที่ 49 ทางเลือกกิจกรรมเสริมการปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีพืชแซม

รายการ	ยางพารา	สับปะรด*	กล้วยหอมทอง*	มะละกอ*
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	11,409.71	65,500-77,300	20,000-36,000	60,000-80,000
ผลผลิต (กก./ไร่)	243.07	6,600-11,800	2,000-3,600	6,000-8,000
ต้นทุนต่อไร่(บาท)	12,698.35	16,200	10,000-15,000	15,000-20,000

ที่มา: จากการสำรวจ

* สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสงขลา

หมายเหตุ: ข้อมูลที่วิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้นๆ

3) กรณีพืชร่วม

พืชร่วมยาง คือ พืชที่ปลูกเพื่อให้ผลผลิตพร้อมๆ กับยาง โดยเป็นพืชที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพร่มเงา ซึ่งเมื่อศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของพืชร่วมยาง เช่น ผักพื้นบ้าน ไม้ดอก-ไม้ผลบางชนิด พบว่า ผักเลียงมีผลตอบแทนประมาณ 25,000-54,000 บาทต่อไร่ ดอกหน้าวัวมีผลตอบแทนประมาณ 68,750-80,000 บาทต่อไร่ ดอกดาหลามีผลตอบแทน 60,000 และสละมีผลตอบแทน 59,500 บาทต่อไร่ (ตารางที่50)

ตารางที่ 50 ทางเลือกกิจกรรมเสริมการปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) กรณีพืชร่วม

รายการ	ยางพารา	ผักเหลียง	หน้าวัว	ดาหลา	สละ
ผลตอบแทนต่อไร่ (บาท)	11,409.71	25,000-54,000	68,750-80,000	60,000	59,500
ผลผลิต (กก./ไร่)	243.07	500-1,100	16,000-22,000	40-50 ดอก/กอ	1,700
ต้นทุนต่อไร่(บาท)	12,698.35	9,000	44,400-51,700	3,500	28,000

ที่มา: จากการสำรวจ

* สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสงขลา

หมายเหตุ: ข้อมูลที่วิเคราะห์อาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาปริมาณผลผลิตและความต้องการของตลาด ณ ช่วงเวลานั้นๆ

4) กรณีอาชีพเสริมรายได้

การเลี้ยงผึ้งโพรงในสวนยางพารา สามารถหาผึ้งได้จากแหล่งธรรมชาติ ซึ่งต้องมีอุปกรณ์ คือ กล่องเลี้ยงผึ้ง คอน เครื่องพ่นควัน กล่องขังนางพญา จำนวนกล่องเลี้ยงผึ้งในสวนยางพาราจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญคือ ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารผึ้ง ซึ่งให้ผลผลิต 8-10 ลิตรต่อกล่องเลี้ยงต่อปี ราคาลิตรละประมาณ 300 บาท

การเพาะเห็ดฟางจากทะลายปาล์มน้ำมันในสวนยางพารา โดยใช้ทะลายปาล์มน้ำมัน 1 คันรถบรรทุก 6 ล้อ เพาะเห็ดได้ประมาณ 380 กิโลกรัม ต้นทุนประมาณ 3,000 บาท รายได้ 19,000 บาท ทั้งนี้การเพาะเห็ดเป็นกิจกรรมที่ให้รายได้รวดเร็ว สามารถเพาะในสวนยางพาราที่ให้ผลผลิตแล้ว โดยต้องเป็นสวนที่มีแหล่งน้ำเพื่อสะดวกในการดำเนินกิจกรรม (สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสงขลา)

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุป

4.1.1 ข้าวนาปี

1) ลักษณะความเหมาะสมของดิน

จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 421,948 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมมาก 298,055 ไร่ เหมาะสมปานกลาง 81,028 ไร่ เหมาะสมน้อย 10,674 ไร่ และไม่เหมาะสม 32,191 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.64, 19.20, 2.53 และ 7.63 ตามลำดับ โดยแหล่งที่มีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดคือ คาบสมุทรสทิงพระ

2) สถานการณ์การผลิตข้าวนาปี

ปริมาณการผลิตข้าวนาปี (เบื้องต้น) จังหวัดสงขลา ปี 2559/60 ของคณะทำงานพัฒนาคุณภาพข้อมูลด้านพืชภาคใต้ รายงานว่ามีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 190,242 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 533 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวมทั้งสิ้น 82,898 ตัน ลดลงจากปีที่ผ่านมา เนื่องจากลดพื้นที่เพาะปลูก

ปีเพาะปลูก 2558/59 พบว่า พันธุ์ข้าวที่มีการปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์พื้นเมือง มีเนื้อที่ปลูก 75,263 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.49 ของพันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัด รองลงมา คือ พันธุ์ราชการไวต่อแสง มีเนื้อที่ปลูก 56,064 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.94

อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่ ในปี 2558/59 เฉลี่ยไร่ละ 20.26 กิโลกรัม โดยนาหว่านน้ำตมจะมีการใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่มากที่สุด 24.37 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือ นาหว่านสำรวย 20.87 กิโลกรัมต่อไร่ และนาดำ 9.29 กิโลกรัมต่อไร่

3) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนข้าวนาปีจังหวัดสงขลา

ต้นทุนการผลิตข้าวนาปีจังหวัดสงขลา ปี 2559/60 พื้นที่เหมาะสมมากให้ผลผลิต 673 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่ไม่เหมาะสมให้ผลผลิต 610 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตรวมต่อไร่ในพื้นที่เหมาะสมมาก 4,470.25 บาท ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุน 4,414.34 บาท เมื่อพิจารณาต้นทุนต่อกิโลกรัม พบว่า พื้นที่เหมาะสมมากมีต้นทุน 6.65 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุนสูงกว่า คือ 7.23 บาทต่อกิโลกรัม ราคาผลผลิตที่ขายได้กิโลกรัมละ 8.38 บาท ที่ความชื้น 25% ขึ้นไป ซึ่งเกษตรกรใช้บริการการเก็บเกี่ยวจากรถเกี่ยวข้าว ส่วนผลตอบแทนต่อไร่ พบว่า พื้นที่เหมาะสมมากให้ผลตอบแทนต่อไร่เท่ากับ 5,636.14 บาท สูงกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสมที่ให้ผลตอบแทนต่อไร่ 5,113.64 บาท โดยผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ พบว่า พื้นที่เหมาะสมมากมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 1,165.89 บาท และพื้นที่ไม่เหมาะสมมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 699.30 บาท

4) วิถีตลาดข้าวเปลือกจังหวัดสงขลา (Marketing Channel)

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสงขลามีการผลิตข้าว 2 ครั้งในรอบปี คือ ข้าวนาปีและข้าวนาปรัง โดยผลผลิตจากเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 100 แบ่งเป็น เกษตรกรเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.09

ทำพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 2.69 และจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 77.22 โดยมีช่องทางจำหน่ายที่รวบรวมได้ 3 ช่องทาง คือ

ช่องทางที่ 1 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำหน่ายผลผลิตข้าวเปลือกให้แก่โรงสีโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 23.26 ของปริมาณข้าวทั้งหมด

ช่องทางที่ 2 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำหน่ายผลผลิตข้าวเปลือกให้แก่ลานข้าว หรือพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 51.74 ของปริมาณข้าวทั้งหมด

ช่องทางที่ 3 เกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำหน่ายผลผลิตข้าวเปลือกให้แก่สถาบันเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 2.22 ของปริมาณข้าวทั้งหมด

5) การใช้ข้าวเปลือกเจ้านาปี จังหวัดสงขลา

ปริมาณผลผลิตข้าวปีเพาะปลูก 2559/60 มีผลผลิตภายในจังหวัดจากรอบการผลิตข้าวนาปี ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 คาดว่าจะมีผลผลิตข้าวปริมาณ 92,965 ตัน แยกเป็นเก็บไว้ทำพันธุ์ปริมาณ 2,339 ตัน เก็บไว้บริโภคในครัวเรือนปริมาณ 17,479 ตัน และผลผลิตข้าวเปลือกจำหน่ายเข้าสู่โรงสี จำนวน 65,787 ตัน และสืบเนื่องจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดปัตตานี ได้มีการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ในจังหวัดสงขลา จึงมีข้าวเปลือกที่ส่งออกจากจังหวัดสงขลา เพื่อนำไปปรับปรุงคุณภาพเป็นเมล็ดพันธุ์ที่โรงงานในจังหวัดปัตตานีปริมาณ 1,400 ตัน ทำให้มีผลผลิตส่วนเกิน 5,960 ตัน

4.1.2 ยางพารา

1) ลักษณะความเหมาะสมของดิน

จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ปลูกยางพารา 2,091,267 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เหมาะสมมาก 40,224 ไร่ เหมาะสมปานกลาง 1,600,519 ไร่ เหมาะสมน้อย 79,269 ไร่ และไม่เหมาะสม 358,297 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.92, 76.53, 3.79 และ 17.13 ตามลำดับ

2) สถานการณ์การผลิตยางพารา

ปริมาณการผลิต ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การผลิตยางพาราจังหวัดสงขลามีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2559 มีเนื้อที่ยืนต้นเพิ่มขึ้นเป็น 2,084,918 ไร่ เนื้อที่กรีด 1,834,429 ไร่ ผลผลิต 487,714 ตันยางดิบ และผลผลิตต่อไร่ 266 กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.59, 2.59, 3.25 และ 0.65 ต่อปี ตามลำดับ

ผลผลิตยางพาราของจังหวัดสงขลาจะออกสู่ตลาดทั้งปี โดยเกษตรกรจะเริ่มกรีดยางตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดไป โดยในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน ของทุกปี เกษตรกรจะกรีดยางได้น้อย เนื่องจากเป็นช่วงที่ยางผลัดใบ ซึ่งช่วงเวลาที่ผลผลิตยางพาราของจังหวัดสงขลาออกสู่ตลาดมากจะเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ ประมาณร้อยละ 12 และ 10 เมื่อเทียบกับผลผลิตทั้งหมดของจังหวัดสงขลา จากนั้นจะเข้าสู่ช่วงที่ยางผลัดใบและผลผลิตจะออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้นในเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม ของทุกปี ประมาณร้อยละ 10-12 เมื่อเทียบกับผลผลิตทั้งหมดของจังหวัดสงขลา

3) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนยางพาราจังหวัดสงขลา

ต้นทุนการผลิตยางพาราจังหวัดสงขลา พบว่า พื้นที่เหมาะสมมากให้ผลผลิต 299.03 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่ไม่เหมาะสมให้ผลผลิต 243.07 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตรวมต่อไร่ ในพื้นที่เหมาะสมมากมีต้นทุน 12,866.03 บาทต่อไร่ ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุน 12,698.35 บาทต่อไร่ เมื่อพิจารณาต้นทุนต่อกิโลกรัม พบว่า พื้นที่เหมาะสมมากมีต้นทุน 43.03 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่พื้นที่ไม่เหมาะสมมีต้นทุนสูงกว่า คือ 52.24 บาทต่อกิโลกรัม ราคาผลผลิตที่ขายได้ 46.94 บาทต่อกิโลกรัม โดยผลตอบแทนต่อไร่ พบว่า พื้นที่เหมาะสมมากให้ผลตอบแทน 14,036.47 บาทต่อไร่ สูงกว่าพื้นที่ไม่เหมาะสมที่ให้ผลตอบแทน 11,409.71 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ เนื่องจากผลผลิตที่สูงกว่าไร่ละ 55.96 กิโลกรัม ส่วนผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ พบว่า พื้นที่เหมาะสมมากมีผลตอบแทนสุทธิ 1,170.44 บาทต่อไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม -1,288.64 บาทต่อไร่

4) วิถีตลาดยางพาราจังหวัดสงขลา (Marketing Channel)

จังหวัดสงขลามีโรงงานแปรรูปยางดิบ รวมทั้งมีพ่อค้ารวบรวมผลผลิต และโรงงานกระจายอยู่ในแหล่งผลิต ซึ่งช่องทางการขายยางของเกษตรกร มี 3 วิธี ได้แก่

4.1) เกษตรกรขายน้ำยางสดให้แก่พ่อค้ารวบรวมในพื้นที่/โรงงานแปรรูป ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 78 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด โดยน้ำยางสดดังกล่าวจะนำไปแปรรูปเป็นน้ำยางข้นร้อยละ 50 ที่เหลือร้อยละ 28 จะแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบก่อนนำไปแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน

4.2) เกษตรกรนำน้ำยางสดมาแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบก่อนขายให้กับสหกรณ์และพ่อค้ารวบรวม/โรงงานแปรรูปก่อนนำไปแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันต่อไป ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณร้อยละ 12 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด ทั้งนี้ ยางแผ่นรมควันร้อยละ 5 จะนำไปแปรรูปเป็นยางแท่งและยางคอมปาวด์

4.3) เกษตรกรขายยางพาราในลักษณะยางก้อนถ้วยให้กับพ่อค้ารับซื้อทั่วไป และโรงงานแปรรูปยางแท่งในพื้นที่ ซึ่งมีเกษตรกรขายผลผลิตยางในส่วนนี้ประมาณ ร้อยละ 10 ของผลผลิตยางพาราทั้งจังหวัด

5) การใช้ผลผลิตยางพาราของจังหวัดสงขลา

จากการประมาณการบัญชีสมดุลยางพาราจังหวัดสงขลา ปี 2560 พบว่า ในด้านผลผลิตยางพาราของจังหวัดสงขลามีปริมาณ 470,351 ตัน นำเข้าจากจังหวัดอื่น 638,351 ตัน สำหรับด้านความต้องการใช้แบ่งเป็นความต้องการของโรงงานแปรรูปเบื้องต้นมีปริมาณ 1,200,000 ตัน แยกเป็นโรงงานยางแท่งและยางคอมปาวด์ 179,040 ตัน โรงงานน้ำยางข้น 591,120 ตัน และโรงงานยางแผ่นรมควัน 429,840 ตัน และในส่วนของการส่งออกไปนอกจังหวัดมีปริมาณ 100,000 ตัน และเมื่อพิจารณาผลผลิตและความต้องการใช้ยางพาราของจังหวัดสงขลารายเดือน พบว่า ในเดือนมกราคม มีนาคม-มิถุนายน และเดือนตุลาคม-ธันวาคม ผลผลิตมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในจังหวัด เนื่องจากต้นปี 2560 ประสบปัญหาอุทกภัยทำให้เกษตรกรไม่สามารถกรีดยางได้ทำให้ผลผลิตน้อย และในช่วงปลายปีเป็นช่วงฤดูมรสุมของทางภาคใต้ ทำให้จำนวนวันกรีดน้อยลง ส่งผลให้ผลผลิตน้อยเช่นเดียวกัน ในขณะที่ความต้องใช้ของโรงงานแปรรูปมีต่อเนื่องสม่ำเสมอ ส่วนเดือนอื่นๆ ผลผลิตเกินความต้องการ

4.1.3 สุกร

1) สถานการณ์การผลิต

ในปี 2559 มีจำนวนสุกรทั้งหมด 101,375 ตัว ส่วนใหญ่เป็นสุกรขุนและสุกรพันธุ์ ลดลงจากปี 2558 ซึ่งมีปริมาณ 106,276 ตัว ร้อยละ 4.61 เนื่องจากราคาที่เกษตรกรขายได้ลดลง เกษตรกรจึงประสบภาวะขาดทุน

2) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการเลี้ยงสุกรจังหวัดสงขลา

การผลิตสุกรของจังหวัดสงขลา พบว่า มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 5,782.62 บาทต่อตัว มีราคาเฉลี่ย 72.40 บาทต่อกิโลกรัม มีน้ำหนักเฉลี่ย 100.69 กิโลกรัมต่อตัว และมีผลตอบแทน 7,289.96 บาทต่อตัว คิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 1,507.34 บาทต่อตัว

3) วิถีตลาดสินค้าสุกรจังหวัดสงขลา (Marketing Channel)

วิถีการตลาดสินค้าสุกรจังหวัดสงขลา (Marketing Channel) สุกรส่วนใหญ่เป็นของฟาร์มบริษัทร้อยละ 70 ผู้เลี้ยงรายย่อยร้อยละ 20 และฟาร์มการค้าร้อยละ 10 โดยสุกรที่ผลิตได้จากฟาร์มบริษัทส่วนใหญ่จะถูกส่งออกไปยังจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นที่ตั้งของบริษัทแม่ (บริษัทครบวงจรขนาดใหญ่) ส่วนสุกรที่เหลือในจังหวัดจะถูกขายให้พ่อค้ารวบรวม และขายให้กับพ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ โดยพ่อค้าจะมาทำการรับซื้อจากเกษตรกร หลังจากนั้นพ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิต ก็จะขายสุกรมีชีวิตต่อให้กับพ่อค้ารวบรวมสุกรมีชีวิตจากต่างจังหวัด และขายให้พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อสุกรชำแหละ ซึ่งเนื้อสุกรชำแหละส่วนใหญ่จะขายในตลาดสด และบางส่วนขายในตลาดนัดตามหมู่บ้าน โดยราคาสุกรมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ อยู่ที่ 67-70 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

4) การใช้สุกรของจังหวัดสงขลา

คาดว่าผลผลิตสุกรของจังหวัดสงขลาในปี 2560 มีจำนวนรวม 190,674 ตัว มีการนำเข้าจากจังหวัดอื่นจำนวน 40,728 ตัว รวมอุปทาน (Supply) 231,402 ตัว ซึ่งสุกรในจังหวัดสงขลาเป็นที่ต้องการของตลาดโดยเฉพาะการส่งออกไปจังหวัดอื่น โดยคาดว่าปริมาณที่เข้าโรงฆ่าในปี 2560 มีจำนวน 82,133 ตัว และส่งออกไปจังหวัดอื่น 223,901 ตัว รวมปริมาณการใช้ (Utilization) 306,034 ตัว จากการคาดการณ์ข้อมูลผลผลิตสุกรและการใช้สุกรของจังหวัดสงขลา พบว่า มีผลผลิตส่วนขาดจำนวน 74,632 ตัว เนื่องจากความต้องการสำหรับการส่งออกไปจังหวัดอื่นมีเป็นจำนวนมาก

4.1.4 โคเนื้อ

1) สถานการณ์การผลิต

ในปี 2559 จังหวัดสงขลามีจำนวนโคเนื้อทั้งหมด 101,481 ตัว โดยเป็นโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง 93,599 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 92.23 ของจำนวนโคเนื้อทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี 2558 ซึ่งมีปริมาณ 99,035 ตัว ร้อยละ 2.47 เนื่องจากเป็นการเพิ่มตามธรรมชาติของฝูงโค

2) ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการเลี้ยงโคเนื้อจังหวัดสงขลา

การผลิตโคเนื้อของจังหวัดสงขลา พบว่า มีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 17,962.47 บาทต่อตัว มีราคาเฉลี่ย 85.19 บาทต่อกิโลกรัม มีน้ำหนักเฉลี่ยอยู่ที่ตัวละ 248 กิโลกรัม และมีผลตอบแทน 21,127 บาทต่อตัว คิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 3,164.65 บาทต่อตัว

3) วิถีการตลาดสินค้าโคเนื้อจังหวัดสงขลา (Marketing Channel)

วิถีการตลาดสินค้าโคเนื้อจังหวัดสงขลา เริ่มจากเกษตรกรทั่วไปที่เลี้ยงโคเนื้อ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโคเนื้อพันธุ์พื้นเมือง โดยเกษตรกรจะขายโคเนื้อมีชีวิตให้เกษตรกรด้วยกันเองเพื่อไปขยายพันธุ์หรือเลี้ยงต่อ ขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง ขายให้กับพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่นหรือพ่อค้ารวบรวมท้องที่ และขายให้กับพ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อโคชำแหละ โดยพ่อค้าจะมาทำการรับซื้อจากเกษตรกร หลังจากนั้นพ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิต ก็จะขายโคเนื้อมีชีวิตต่อให้กับเกษตรกรเพื่อไปเลี้ยงต่อ ขายให้พ่อค้ารวบรวมโคเนื้อมีชีวิตจากต่างจังหวัด และขายให้พ่อค้าขายส่ง/ขายปลีกเนื้อโคชำแหละ ซึ่งเนื้อโคชำแหละส่วนใหญ่จะส่งเข้าโรงงานลูกชิ้น ขายในตลาดสดและตลาดนัดตามหมู่บ้าน โดยราคาโคเนื้อมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ สำหรับโคพันธุ์พื้นเมืองจะเป็นการเหมาตัวดูความสวยงาม เช่น โคเนื้อขนาด 200 กว่ากิโลกรัม จะขายได้ 18,000-20,000 บาทต่อตัว หากคิดเป็นราคาต่อกิโลกรัมจะอยู่ที่ประมาณ 85-90 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนโคขุนราคาจะอยู่ที่ 95-100 บาทต่อกิโลกรัม

4) การใช้โคเนื้อของจังหวัดสงขลา

คาดว่าผลผลิตโคเนื้อของจังหวัดสงขลาในปี 2560 มีจำนวนรวม 16,219 ตัว มีการนำเข้าจากจังหวัดอื่นจำนวน 13,464 ตัว รวมอุปทาน (Supply) 29,683 ตัว และคาดว่าปริมาณที่เข้าโรงฆ่าในปี 2560 มีจำนวน 37,678 ตัว ส่งออกไปจังหวัดอื่น 654 ตัว ส่งออกไปต่างประเทศ 11,737 ตัว รวมปริมาณการใช้ (Utilization) 50,069 ตัว ซึ่งจากการคาดการณ์ข้อมูลผลผลิตโคเนื้อและการใช้โคเนื้อของจังหวัดสงขลา พบว่า มีผลผลิตส่วนขาดจำนวน 20,386 ตัว เนื่องจากมีความต้องการของผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก

4.1.5 แนวทางการบริหารจัดการทางเลือกสำหรับการปรับเปลี่ยนทดแทนข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

1) กรณีสินค้าพืช (TOP 4) พบว่า ยางพาราสามารถปลูกทดแทนข้าวได้ 36,261 ไร่ จากพื้นที่ปลูกข้าวรวม 421,948 ไร่ โดยยางพาราให้ผลตอบแทนสุทธิ 1,170 บาทต่อไร่ ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องตระหนักคือ ยางพาราใช้เวลาในการปลูกนานกว่าจะสามารถกรีดยางได้ ราคามีความผันผวน รวมถึงวิถีชีวิตชาวสวนยางซึ่งต่างจากวิถีชีวิตชาวนา

2) กรณีสินค้าปศุสัตว์ (TOP 4) พบว่า ข้าวมีผลตอบแทนสุทธิต่อไร่ 699.30 บาท สุกร 1,507.34 บาทต่อตัว และโคเนื้อ 3,164.65 บาทต่อตัว ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว ทั้งนี้ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่างๆ ของเกษตรกร

3) กรณีปาล์มน้ำมัน พบว่า ปาล์มน้ำมันสามารถปลูกทดแทนข้าวได้ 384,094 ไร่ จากพื้นที่ปลูกข้าวรวม 421,948 ไร่ โดยปาล์มน้ำมันให้ผลตอบแทนสุทธิ 5,661.49 บาทต่อไร่ ซึ่งให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว ทั้งนี้ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่างๆ ของเกษตรกร

4) กรณีพืชผัก พบว่า พริกเขียวมันมีรายได้สุทธิสูงสุด 26,681.30 บาทต่อไร่ รองลงมาคือ คะน้า 11,632.43 บาทต่อไร่ มะระ 10,180.48 บาทต่อไร่ บวบ 9,881.60 บาทต่อไร่ และถั่วฝักยาว 7,836.49 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความเอาใจใส่ความสนใจของเกษตรกร และการจัดสรรพื้นที่

5) กรณีพืชทางเลือกอื่นๆ สำหรับพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) พบว่า ในพื้นที่เหมาะสมมาก (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เกษตรกรบางรายมีการปลูกพืชชนิดอื่นแทนการทำนา เช่น กล้วยหอมทอง ดาวเรืองตัดดอก และหญ้าหวายข้อ ซึ่งให้ผลตอบแทนมากกว่าข้าวและเป็นพืชที่มีศักยภาพทางการตลาดที่ดี

4.1.6 แนวทางการบริหารจัดการทางเลือกกิจกรรมเสริมการเพาะปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

1) กรณีสินค้าปศุสัตว์ (TOP 4) พบว่า ยางพารามีผลตอบแทนสุทธิ -1,288.64 บาทต่อไร่ สุกรมีผลตอบแทนสุทธิ 1,507.34 บาทต่อตัว และโคเนื้อมีผลตอบแทนสุทธิ 3,164.65 บาทต่อตัว ซึ่งสุกรและโคเนื้อ ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกยางพารา ทั้งนี้ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่างๆ ของเกษตรกร

2) กรณีพืชแซม พบว่า สับปะรดให้ผลตอบแทน 65,500-77,300 บาทต่อไร่ มีต้นทุน 16,200 บาทต่อไร่ มะละกอให้ผลตอบแทน 60,000-80,000 บาทต่อไร่ มีต้นทุน 15,000-20,000 บาทต่อไร่ และกล้วยหอมทองให้ผลตอบแทน 20,000-36,000 บาทต่อไร่ มีต้นทุน 10,000-15,000 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความพร้อมในด้านต่างๆ ของเกษตรกร และความต้องการของตลาดเป็นสำคัญ

3) กรณีพืชร่วม พบว่า ผักเหลียงให้ผลตอบแทน 25,000-54,000 บาทต่อไร่ มีต้นทุน 9,000 บาทต่อไร่ หน้าวัวให้ผลตอบแทน 68,750-80,000 บาทต่อไร่ มีต้นทุน 44,400-51,700 บาทต่อไร่ ดาหลาให้ผลตอบแทน 60,000 บาทต่อไร่ มีต้นทุน 3,500 บาทต่อไร่ สละให้ผลตอบแทน 59,500 บาทต่อไร่ มีต้นทุน 28,000 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความเอาใจใส่และความสนใจของเกษตรกร

4) กรณีอาชีพเสริมรายได้ พบว่า การเลี้ยงผึ้งโพรงในสวนยางพารา และการเพาะเห็ดฟางจากทะลายปาล์มน้ำมันมีความน่าสนใจ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความสมบูรณ์ของแหล่งอาหารผึ้งและแหล่งน้ำเพื่อการเพาะเห็ด

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์เศรษฐกิจสินค้าเกษตร และการระดมความคิดเห็นของทุกภาคส่วน เพื่อเป็นทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต โดยศึกษาสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Top4) ของจังหวัดสงขลา พบว่า สินค้าข้าว มีการผลิตส่วนเกิน รวมถึงมีการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ส่วนยางพารามีผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ ในช่วงฤดูมรสุมและช่วงที่ประสบอุทกภัย ซึ่งทำให้เกษตรกรไม่สามารถกรีดยางได้ รวมถึงยังมีการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม ซึ่งควรมีการปรับเปลี่ยนการผลิตและรูปแบบกิจกรรมทางการเกษตร โดยการปรับเปลี่ยนต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ความพร้อมของเกษตรกร รวมถึงพิจารณาภาพรวมของประเทศและความเชื่อมโยงกับความต้องการของตลาด โดยมีรายละเอียดข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนการผลิต ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรสร้างความเข้าใจและสื่อสารให้เกษตรกรเข้าใจความหมายของพื้นที่เหมาะสมมาก และพื้นที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจและตระหนักรู้ เกิดการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวดำเนินกิจกรรมการผลิตในรูปแบบที่เหมาะสม มีศักยภาพในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน และก้าวสู่ Smart Farmer ในยุค Thailand 4.0 ต่อไป

2) สินค้าที่ปรับเปลี่ยนเพื่อปลูกทดแทนสินค้าเดิมต้องมีความเป็นไปได้ทางการตลาด ทั้งที่มีอยู่จริงและการสร้างอุปสงค์ให้เกิด ซึ่งต้องมีระบบการบริหารจัดการควบคุมที่ดีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสินค้าเกษตรในพื้นที่ล้นตลาด และควรมองหาสินค้าที่มีความน่าสนใจในเชิงอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือสิ่งที่หายากในปัจจุบัน แล้วนำพัฒนาให้มีความน่าสนใจ

3) การพัฒนาการเกษตรต้องเน้นให้ความสำคัญด้านสังคม โดยเฉพาะตัวเกษตรกรเพราะเป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการพัฒนา การยอมรับของเกษตรกรหรือชุมชน รวมทั้งขีดความสามารถในการปรับตัวใหม่ด้วย ทั้งนี้ ควรขับเคลื่อนโดยอาศัยกระบวนการประชารัฐ โดยคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรเป็นหลัก บนฐานกลไกของอุปสงค์และอุปทาน รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ทรัพยากรน้ำ องค์ความรู้ แหล่งเงินทุน และโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

4) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล ปี 2560 ปีแห่งการยกระดับมาตรฐานการเกษตรสู่ความยั่งยืน หน่วยงานในพื้นที่ควรรณรงค์และสร้างความตระหนักให้เกษตรกรเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตโดยหันมาใส่ใจการผลิตอย่างจริงจัง สนับสนุนให้เกิดการผลิตสินค้าพรีเมี่ยม (Premium) รวมทั้งการเพิ่มมูลค่าเพื่อยกระดับมาตรฐานนำมาซึ่งราคาที่สูงขึ้น

4.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรมีการบูรณาการหน่วยงานในระดับพื้นที่และจังหวัด ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่เชื่อมต่อกัน โดยมองที่ปัญหาและเป้าหมายเดียวกัน ในการสร้างความร่วมมือกันทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษา

2) เนื่องจากการปลูกพืชของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสงขลาเป็นเสมือนวัฒนาธรรมที่สืบทอดกันมา การปรับเปลี่ยนการผลิตจึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจกับเกษตรกรในพื้นที่ และต้องมีการศึกษาอย่างรอบคอบ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจ รวมถึงควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปสนับสนุนเกษตรกรให้เกิดการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น การสนับสนุนการปลูกพืชร่วมในยางพารา การทำปศุสัตว์ให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความหลากหลายในกิจกรรมทางการเกษตร ลดความเสี่ยงในการปลูกพืชเชิงเดียว เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันเมื่อต้องเผชิญปัญหาราคาผันผวน

3) ควรมีการสนับสนุนและพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ขาดแคลน เนื่องจากแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอต่อความต้องการ เช่น บริเวณอำเภอนาหม่อมที่มีการปลูกยางพารา ซึ่งเป็นพืชใช้น้ำน้อยและทนต่อความแห้งแล้ง การปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชบางชนิดที่ใช้น้ำมากจะประสบปัญหาในฤดูแล้ง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต

4) ควรสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนการผลิต หรือเกษตรกรต้นแบบ ให้เกิดการขยายผลและต่อยอดไปยังเกษตรกรรายอื่นๆ เช่น เกษตรกรที่มีการปลูกสละเป็นพืชร่วมในสวนยางพารา เนื่องจากสละเป็นพืชที่ไม่ต้องดูแลรักษามากและให้ผลตอบแทนดี ประกอบกับทางภาคใต้ยังมีการปลูกน้อย

5) ควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนา วิจัยนวัตกรรมการผลิต การแปรรูป และการตลาด เช่น การนำโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ที่ได้รับการสนับสนุนจากพลังงานจังหวัดของเกษตรกรกลุ่มส่งเสริมอาชีพมาใช้ในการแปรรูปผลผลิต เช่น สมุนไพร และการใช้โครงการสวนจิตรลดาเป็นช่องทางการตลาดในการรองรับผลผลิต เป็นต้น

บรรณานุกรม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. **ทางเลือกการปลูกพืชแซมยาง พืชร่วมยาง และกิจกรรมเสริมรายได้ของชาวสวนยาง.** สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรที่ 8 จังหวัดสงขลา กรมวิชาการเกษตร.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. **สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2559.** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.กรุงเทพมหานคร

นราทิพย์ ชุติวงศ์. 2539. **ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค**. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. **คู่มือการจัดทำบัญชีสมดุลสินค้าเกษตรระดับจังหวัดปี 2560**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร

สารสนเทศส่งเสริมการเกษตร. http://www.agriinfo.doae.go.th/

สำนักงานชลประทานที่ 16. http://irrigation.rid.go.th/rid16/om16/centerOM16/

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ. http://www.stou.ac.th/study/services/sec60340(2)/trade.html

พิมพ์ที่ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด สาขา 4
โทร. 0 2525 4807-9, 0 2525 4853-4 โทรสาร 0 2525 4855

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร